

İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ

T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE KADIN MİLLETVEKİLİ OLMAK: SEÇİM ÖNCESİ
DENEYİMLER ÜZERİNDEN BİR ANALİZ**

Yüksek Lisans Tezi

Elvan Işık GEZMİŞ

200027633

İstanbul, 2024

İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ

T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE KADIN MİLLETVEKİLİ OLMAK: SEÇİM ÖNCESİ
DENEYİMLER ÜZERİNDEN BİR ANALİZ

Yüksek Lisans Tezi

Elvan Işık GEZMİŞ

200027633

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ömer CAHA

İstanbul, 2024

ETİK BEYAN SAYFASI

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İTİCÜ Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamiyle uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Elvan Işık GEZMİŞ

T. C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ONAY SAYFASI

Yüksek lisans öğrencisi Elvan Işık GEZMİŞ'in "**Türkiye’de Kadın Milletvekili Olmak: Seçim Öncesi Deneyimler Üzerinden Bir Analiz**" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak (oybirliği / oyçokluğu) ile başarılı bulunmuştur.

Elvan Işık GEZMİŞ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ömer CAHA

Jüri Üyesi :

Jüri Üyesi :

ÖZET

ÖZET

Siyasi hayata katılım, bireyin siyasi çerçeveye bağlantısıdır. Bu bağlantılar; siyasi olayları gözlemlemek ve bilgi toplamaktan, siyasi faaliyetlere aktif olarak katılmaya, oy kullanmaya, göreve aday olmaya ve siyasi kararları etkilemeye kadar çeşitli şekil ve boyutlarda olabilmektedir. Tarih boyunca dünyanın dört bir yanındaki kadınlar; eğitim düzeylerinden, geleneksel yaşam tarzlarından ve ayrımcı yasalardan kaynaklanan zorluklarla karşı karşıya kalarak siyasi sistemleriyle anlamlı bir bağlantı kurmak için çabalamışlardır. Yirminci yüzyılda geleneksel yaşam tarzlarından çağdaş yaşam tarzlarına doğru kaydedilen ilerleme ve özellikle oy verme ve seçilme konusundaki eşitlikçi düzenlemeler, kadınların siyasete katılımında bir değişime yol açmıştır. Kaydedilen ilerlemeye rağmen kadınların siyasete katılımı henüz erkeklerle aynı düzeye ulaşmış değildir. Oy kullanma hakkının kullanılması ve siyasi karar alma süreçlerine katılım bağlamında cinsiyet eşitsizliği güçlü bir şekilde devam etmekte ve kadınlar erkeklerin gerisinde kalmaktadır.

Tez çalışmasında Türkiye’de kadın milletvekili olmanın seçim öncesi deneyimleri araştırma konusu edilmiştir. Araştırma ankete dayalı nicel ve mülakata dayalı nitel olmak üzere karma bir yöntemle dayanmaktadır. Bu bağlamda 18 Mayıs 2023 milletvekili seçimlerinde seçilerek Türkiye Büyük Millet Meclisine gelen 39 kadın ile anket çalışması, 10 kadın milletvekili ile de yarı yapılandırılmış mülakat yapılmıştır.

Araştırma bulgularına göre kadınların siyasete dâhil olabilmesi için klasik cinsiyet rollerinin değişime uğraması önemli rol oynamaktadır. Kadın milletvekilleri, seçilme sürecinde aile, sosyal çevre ve parti üst yönetiminin desteğini yakından hissetmiştir. İl ve ilçe teşkilatlarının gösterdiği reaksiyonu bir yandan kadın bir yandan da donanımları ile aşmayı başaramışlardır. Kadın milletvekilleri, öte yandan kampanya sürecinde toplumun yakın ilgisiyle karşılaşmışlardır. Bu da Türkiye’deki sosyolojik değerlerin kadının siyasette yer almasını destekleyici bir boyuta geldiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Kadın, Millet Vekili, Meclis, Seçim*

ABSTRACT

Political participation is the connection of an individual to the political framework. These connections can take various forms and dimensions, from observing political events and gathering information, to actively participating in political activities, voting, running for office, and influencing political decisions. Throughout history, women worldwide have struggled to establish a meaningful connection with their political systems due to challenges stemming from their level of education, traditional lifestyles, and discriminatory laws. In the twentieth century, progress toward more contemporary lifestyles, particularly the establishment of egalitarian regulations concerning voting and running for office, led to a shift in women's participation in politics. Despite this progress, women's political participation has not yet reached the same level as men's. Gender inequality in exercising the right to vote and participating in political decision-making processes remains strong, and women continue to lag behind men.

In this thesis, the pre-election experiences of female members of parliament (MPs) in Turkey are investigated. The research adopts a mixed method approach, based on both quantitative surveys and qualitative interviews. In this context, a survey was conducted with 39 female MPs elected to the Turkish Grand National Assembly in the parliamentary elections on May 18, 2023, and semi-structured interviews were held with 10 female MPs.

According to the findings, changing traditional gender roles plays an important role in enabling women's political participation. Female MPs closely felt the support of their families, social circles, and the party's upper management during the election process. They successfully overcame the reactions of provincial and district organizations by leveraging both their gender and qualifications. Furthermore, female MPs encountered significant public interest during the campaign process. This suggests that sociological values in Turkey have reached a point that supports women's participation in politics.

Key Words: *Woman, Deputy, Parliament, Election*

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ETİK BEYAN SAYFASI.....	iii
T. C.....	i
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ	i
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	i
Jüri Üyesi :	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR	xi
BÖLÜM 1.....	1
SİYASAL KATILIM	1
1.1. Siyasal Katılım Kavramı, Amaçları ve İşlevi	1
1.2.Toplumda Siyasal Katılımı Etkileyen Faktörler.....	6
1.2.1.Eğitim	7
1.2.2.Meslek	7
1.2.3.Yaş.....	8
1.2.4.Gelir Düzeyi	8
1.2.5. Zaman ve Sivil Beceriler	9
1.2.6. Aile Etkisi	10
1.2.7. Çevre Etkisi	11
1.2.8. Ataerkillik.....	12
1.2.9. Psikolojik Faktörler	13
1.2.10. Siyasal Faktörler	13
BÖLÜM 2.....	15
KADIN VE SİYASET	15
2.1. Kadınların Siyasal Katılımı	15
2.2.Dünyada Kadınların Siyasette Yer Alışı ve Siyasal Haklar İçin Verdiği Mücadele	
17	
2.2.1. Birinci Dalga Kadın Hareketleri	19
2.2.2 İkinci Dalga Kadın Hareketleri / Feminist Yaklaşımlar	22
2.2.2.1. Liberal Feminizm	23

2.2.2.2. Radikal Feminizm	24
2.2.2.3. Marksist Feminizm.....	24
2.2.2.4. Sosyalist Feminizm	25
2.2.2.5. Post-modern Feminizm	25
2.3. Kadınların Siyasal Haklar İçin Verdiği Mücadele	26
2.4. Türkiye’de Düünden Bugüne Kadının Siyasetteki Yeri	30
2.5. Kadının Siyasete Katılımını Etkileyen Faktörler	34
2.5.1.Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği	35
2.5.2.Eğitim ve Meslek	38
2.5.3.Gelir Düzeyi	40
2.5.4.Kültürel ve Çevresel Faktörler	42
BÖLÜM 3.....	45
<u>3.1</u> ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE BULGULARI	45
3.2 ARAŞTIRMA BULGULARI	48
3.2.1. Milletvekillerinin Demografik Profili	48
3.2.2. Milletvekilliğinden Önceki Siyasi Deneyim.....	53
3.2.3.Aile Arka Planı ve Ailenin Siyasi Deneyimi	61
3.2.4.Aday Adaylıktan Kampanya Sürecine Yaşanan Deneyim	67
3.2.4.1. Adaylıktan Kampanya Sürecine Ailenin Yaklaşımı	67
3.2.4.2. Adaylık ve Kampanya Sürecine Sosyal Çevrenin Yaklaşımı	75
3.2.4.3. Partilerin Kadın Adaylara Yaklaşımı.....	82
3.2.4.4. Kadın Aday Olmanın Sağladığı Avantaj veya Dezavantajlar	89
3.2.5.Kadın Vekillerin Gözüyle Kadın ve Siyaset	98
3.2.5.1. Kadınların Siyasette Daha Fazla Yer Alması için Ne Yapılmalı?	98
3.2.5.2. Toplumun Kadın Siyasetçiye Karşı Tutumu.....	103
3.2.5.3. Partilerin Kadın Siyasetçiye Karşı Tutumu	107
SONUÇ	114
KAYNAKÇA	118

TABLÖLER LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 2.1. 2011- 2023 Genel Seçim Sonuçları Kadın Sayı ve Oranları	33
Tablo 4.1. Milletvekillerinin Yaş Değişkenine Göre Frekans Yüzde Dağılımı	48
Tablo 4.2. Milletvekillerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Frekans Yüzde Dağılımı.....	49
Tablo 4.3. Milletvekillerinin İş Durumu Değişkenine Göre Frekans Yüzde Dağılımı.....	50
Tablo 4.4. Milletvekillerinin Medeni Durum Değişkenine Göre Frekans Yüzde Dağılımı	51
Tablo 4.5. Milletvekillerinin Çocuk Durumu Değişkenine Göre Frekans Yüzde Dağılımı	51
Tablo 4.6. Milletvekillerinin Çocuk Durumu	51
Tablo 4.7. Milletvekillerinin Seçilmeden Önceki Aktif Siyaset Durum Değişkenine Göre Frekans Yüzde Dağılımı.....	53
Tablo 4.8. Milletvekillerinin Seçilmeden Önceki Aktif Siyaset Durum.....	54
Tablo 4.9. Milletvekillerinin Partideki Görev Durum Değişkenine Göre Frekans Yüzde Dağılımı.....	55
Tablo 4.10. Milletvekillerinin Partideki Görev Durumu	56
Tablo 4.11. Milletvekillerinin Sivil Toplum Kuruluşuna Üye Olma Durumuna Göre Frekans Yüzde Dağılımı	57
Tablo 4.12. Milletvekillerinin Sivil Toplum Kuruluşuna Üye Olma Durumu.....	57
Tablo 4.13. Milletvekillerinin Projede Çalışmasına Katılma Durum Değişkenine Göre Frekans Yüzde Dağılımı.....	59
Tablo 4.14. Milletvekillerinin Projede Çalışmasına Katılma Durumu	59
Tablo 4.15. Milletvekillerinin Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Frekans Yüzde Dağılımı.....	61
Tablo 4.16. Milletvekillerinin Anne Eğitim Durumu	61
Tablo 4.17. Milletvekillerinin Baba Eğitim Durumu Düzeyi Değişkenine Göre Frekans Yüzde Dağılımı.....	62
Tablo 4.18. Milletvekillerinin Baba Eğitim Durumu.....	63
Tablo 4.19. Milletvekillerinin Aile veya Çevresinde Bir Partide Etkin Konumda Olan Kişi Durumu Değişkenine Göre Frekans Yüzde Dağılımı	64
Tablo 4.20. Milletvekillerinin Aile veya Çevresinde Bir Partide Etkin Konumda Olan Kişi Durumu.....	64
Tablo 4.21. Milletvekillerinin Aile Çevresinde Herhangi Bir Partide Görev Alan Kadın Durumu Değişkenine Göre Frekans Yüzde Dağılımı	65

Tablo 4.22. Milletvekillerinin Aile Çevresinde Herhangi Bir Partide Görev Alan Kadın Durumu.....	66
Tablo 4.23. Milletvekili Aday Adayı Olduğunuzda Aileniz Bunu Nasıl Karşıladi?.....	67
Tablo 4.24. Milletvekili Aday Adayı Olduğunda Ailenin Durumu.....	67
Tablo 4.25. Adaylık Sürecinde Ailenizden (Anne, Baba, Eş, Kardeş, Çocuk) Sahaya İnip Sizinle Birlikte Çalışan Oldu Mu?	69
Tablo 4.26. Adaylık Sürecinde Ailenizden (Anne, Baba, Eş, Kardeş, Çocuk) Sahaya İnip Sizinle Birlikte Çalışan Oldu Mu?	70
Tablo 4.27. Eşinizin Aday Adaylık Sürecinden İtibaren Size Karşı Desteği Konusunda Aşağıdakilerden Hangisi Geçerli Olma Durumu (<i>Evli Olanlar Cevaplayacak</i>).....	71
Tablo 4.28. Eşinizin Aday Adaylık Sürecinden İtibaren Size Karşı Destek Durumu.....	71
Tablo 4.29. Aday Adaylığından Başlayarak Seçilinceye Kadar Anne Olma Durumu	72
Tablo 4.30. Aday Adaylığından Başlayarak Seçilinceye Kadar Anne Olmak Sizin İçin Bir Zorluk Oluşturdu Mu?.....	73
Tablo 4.31. Aday Adayı Olmaya Karar Verdiğinizde Arkadaşlarınız Veya Sosyal Çevreniz Bu Kararı Karşılama Durumu	75
Tablo 4.32. Aday Adayı Olmaya Karar Verdiğinizde Arkadaşlarınız veya Sosyal Çevrenin Durumu.....	75
Tablo 4.33. Aday Adaylığı Sürecinde Yakın Arkadaşlarınızdan Veya Sosyal Çevrenizden Sizi Aday Yapmak İçin Uğraşma Durumu	77
Tablo 4.34. Aday Adaylığı Sürecinde Yakın Arkadaşlarınızdan veya Sosyal Çevrenin Durumu.....	77
Tablo 4.35. Kampanya Sürecinde Arkadaş Veya Sosyal Çevrenizden Size Maddi Destek Sağlayan Oldu Mu?	79
Tablo 4.36. Kampanya Sürecinde Arkadaş Veya Sosyal Çevrenin Durumu?	79
Tablo 4.37. Kampanya Sürecinde Arkadaş Veya Sosyal Çevrenizden Daha Çok Kadınlardan Mı Yoksa Erkeklerden Mi Destek Görme Durumu.....	80
Tablo 4.38. Kampanya Sürecinde Arkadaş Veya Sosyal Çevrenizden Daha Çok Kadınlardan Mı Yoksa Erkeklerden Mi Destek Görme Durumu.....	80
Tablo 4.39. Partinizin İl Ve İlçe Yönetiminin Kadın Aday Adayı Olarak Size Karşı Tutumu Durumu.....	82
Tablo 4.40. Partinizin İl Ve İlçe Yönetiminin Kadın Aday Adayı Olarak Size Karşı Tutum Durumu.....	82

Tablo 4.41. Partinizin Üst Yönetiminin Kadın Aday Adayı Olarak Size Karşı Tutum Durumu.....	85
Tablo 4.42. Partinizin Üst Yönetiminin Kadın Aday Adayı Olarak Size Karşı Tutum Durumu.....	85
Tablo 4.43. Aday Adaylığı Sürecinde Partide Daha Çok Kimden Destek Görme Durumu	86
Tablo 4.44. Aday Adaylığı Sürecinde Partide Daha Çok Kimden Destek Görme Durumu	87
Tablo 4.45. Milletvekili Adaylığınızla İlgili Aşağıdakilerden Hangisine Katılıyorsunuz?	88
Tablo 4.46. Milletvekili Adaylığınızla İlgili Katılım Durumu	88
Tablo 4.47. Aday Adaylık Sürecinden Başlayarak Seçilinceye Kadar Kadın Olmaktan Kaynaklanan Sorun Yaşama Durumu.....	89
Tablo 4.48. Aday Adaylık Sürecinden Başlayarak Seçilinceye Kadar Kadın Olmaktan Kaynaklanan Sorun Yaşama Durumu.....	90
Tablo 4.49. Kampanya Sürecinde Ziyaret Ettiğiniz Yerlerde Halkın Kadın Aday Olarak Size Karşı Tutum Durumu	92
Tablo 4.50. Kampanya Sürecinde Ziyaret Ettiğiniz Yerlerde Halkın Kadın Aday Olarak Size Karşı Tutum Durumu	92
Tablo 4.51. Kampanya Sürecinde Erkek Adaylara Göre Çalışma Performans Durumu	95
Tablo 4.52. Kampanya Sürecinde Erkek Adaylara Göre Çalışma Performansın Durumu	95
Tablo 4.53. Milletvekili Aday Adaylığından Başlayarak Seçilinceye Kadar Karşılaştığınız En Önemli Sorun Durumu	96
Tablo 4.54. Milletvekili Aday Adaylığından Başlayarak Seçilinceye Kadar Karşılaştığınız En Önemli Sorun Neydi?	96
Tablo 4.55. Kadınların Mecliste Yeterli Sayıda Yer Almamalarının Nedeni Hakkında Aşağıdakilere Hangi Ölçüde Katılıyorsunuz?	98
Tablo 4.56. Sizce Kadınların Mecliste Daha Fazla Oranda Yer Alma Durumu	99
Tablo 4.57. Sizce Kadınların Mecliste Daha Fazla Oranda Yer Alma Durumu	100
Tablo 4.58. Sizce Kadınların Mecliste Daha Fazla Oranda Yer Alma Durumu	101
Tablo 4.59. Sizce Kadınların Mecliste Daha Fazla Oranda Yer Alma Durumu	101
Tablo 4.60. Sizce Siyasetle Aktif Biçimde İlgilenen Kadınlara Yönelik Aşağıdakilerden Hangisi Öncelikle Yapılmalıdır?	102
Tablo 4.61. Sizce Siyasetle Aktif Biçimde İlgilenen Kadınlara Yönelik Aşağıdakilerden Hangisi Öncelikle Yapılma Durumu	103
Tablo 4.62. Bulunduğunuz İlde Kadın Millet Vekili Adayı Olmak Partinin Oy Oranına Yansıma Durumu.....	104

Tablo 4.63. Bulunduğunuz İlde Kadın Millet Vekili Adayı Olmak Partilinin Oy Oranına Yansıma Durumu.....	104
Tablo 4.64. Sizce Kadın Milletvekili Olmak Toplum Tarafından Karşılanma Durumu.....	105
Tablo 4.65. Sizce Kadın Milletvekili Olmak Toplum Tarafından Karşılanma Durumu.....	105
Tablo 4.66. Aday Adaylığı Sürecinden Başlayarak Seçilinceye Kadar Yarıştığınız Erkeklerin Size Karşı Tutumu Genel Durumu	106
Tablo 4.67. Aday Adaylığı Sürecinden Başlayarak Seçilinceye Kadar Yarıştığınız Erkeklerin Size Karşı Tutumu Genel Durumu	107
Tablo 4.68. Partinizde Erkek Aday Adaylarına Tanınan İmkânların Kadınlara da Tanındığını Düşünme Durumu	108
Tablo 4.69. Partinizde Erkek Aday Adaylarına Tanınan İmkânların Kadınlara Da Tanındığını Düşünme Durumu	108
Tablo 4.70. Partinizde Siyaset Yapan Kadınların Genel Olarak Erkeklerle Eşit İmkanlara Sahip Olduğunu Düşünme Durumu	109
Tablo 4.71. Partinizde Siyaset Yapan Kadınların Genel Olarak Erkeklerle Eşit İmkanlara Sahip Olduğunu Düşünme Durumu	109
Tablo 4.72. Partinizin Kadın Politikalarından Genel Olarak Memnun Olma Durumu	110
Tablo 4.73. Partinizin Kadın Politikalarından Genel Olarak Memnun Olma Durumu	111
Tablo 4.74. Sizce Kadınlar Mevcut Partilerde Hak Ettikleri Yere Gelme Durumu.....	112
Tablo 4.75. Sizce Kadınlar Mevcut Partilerde Hak Ettikleri Yere Gelme Durumu.....	112

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 2.1. Yıllara Göre Kadınların İş Gücüne Katılımı.....	37
Şekil 2.2. Türkiye’de Cinsiyete Göre 25 Yaş ve Üzeri Nüfusta Eğitim.....	39
Şekil 2.3. Cinsiyete Göre En Az Bir Eğitim Düzeyini Tamamlayanların Oranı 2008-2021....	40

KISALTMALAR

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AHP	: Analitik Hiyerarşi Süreci
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
CEDAW	: Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Beyannamesi
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Bildirisi
NTV	: Nergis Televizyon Kanalı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TNSA	: Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması

GİRİŞ

Toplumu oluşturan tüm bileşenlerin karar alma süreçlerine aktif ve eşit katılımı ve çıkarlarının gözetilerek güvence altına alınması demokratik toplumun temel unsurlarıdır. Demokrasinin temel ilkelerinden biri de kadınların karar alma süreçleri başta olmak üzere tüm siyasi faaliyetlerde eşit rol sahibi olmasıdır (Çağlar,2011).

Kültürel kodların oluşturduğu toplumsal normlara uygun olarak, siyaset genellikle erkeklerin alanı olarak görülmekte ve siyasi karar alma süreçlerinde yer alan bireylerin çoğunluğu, ağırlıklı olarak erkekler olmak üzere, siyasi aktörler olarak anılmaktadır. Erkeklerin sayıca kadınlardan üstün olduğu ve tüm kararları verme yetkisine sahip olduğu ortamlarda eşitlik, adalet gibi kavramların geçerliliği sorgulanmaktadır. Toplumun tüm bireylerinin siyasetle meşgul olması, toplumun daha demokratik ve adil olduğunu, farklı görüşlerin duyulmasına olanak sağladığını göstermektedir (Ertan ve Aykaç, 2019).

Günümüzde kadınların siyaset ve karar alma süreçlerine aktif katılımının daha demokratik ve eşitlikçi bir toplum için hayati önem taşıdığı yaygın olarak kabul edilmektedir. Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve çok sayıda sivil toplum kuruluşu bu konuda pratik çözümlerin hayata geçirilmesi için çalışmaktadır (Erzen, 2019).

Dahlerup (1988) kadının siyasetteki konumunu güçlendirmek ve cinsiyet eşitliğini sağlamak için adalet, deneyim, fayda, çatışma ve demokratik meşruiyetin arttırılması olmak üzere beş ayrı argüman sunmuştur. Adalet argümanında toplumun yarısını oluşturan kadınların benzer temsil oranına sahip olması adaletin gerçekleşmesi olarak değerlendirilmektedir. Menfaat kavramına bakış açısı, kadınların kendine özgü bakış açısı ve becerilerinin demokratik atmosferi artıracığı yönündedir. Kadınların toplumsal yaşamdaki deneyimlerinin erkeklerden farklı olduğu gerçeği, toplumun gereksinimlerinin karşılanmasında bir dönüşüme yol açacaktır.

Menfaatler argümanı, erkeklerin aile içi şiddet ve ücret politikaları gibi konulara erkeksi bir bakış açısıyla yaklaşma eğiliminde olmaları nedeniyle kadınların parlamentoda yer almasının bu konularda daha eşitlikçi yasaların oluşturulmasını kolaylaştıracağını öne sürülmektedir. Demokratik meşruiyetin arttırılması kavramında belirtilen modern toplumun hedeflerine ulaşmanın en iyi yolunun, iktidar konumundaki kadınların sayısının arttırılması olduğunu düşünmektedir (Ökten, 2009).

Kadınların siyasi katılımının sadece oy vermekten daha fazlasını kapsadığını belirtmek

önemlidir; siyasi süreçlere ve karar alma süreçlerine aktif katılımı içermektedir. Bu katılım; seçme, seçilme, düzenleme ve karar alma süreçlerine aktif olarak katılmayı kapsamaktadır. Kadınlar bu alanlara girerek kadın haklarının geliştirilmesinde daha proaktif bir yaklaşım benimseyebilir ve kadınların çıkarlarını ön planda tutarak kadının toplumdaki geleneksel ikincil rolüne meydan okuyabilmektedir. Kadın milletvekillerinin rol model olarak kadın seçmenlerin dikkatini siyasete çekebileceği ve parlamento tartışmalarında kadınların sorunlarına ve bakış açılarına değinme olasılığını artırabileceği yaygın olarak kabul edilmektedir (Çağlar,2011).

İktidar ve yasama yetkisine sahip olan kadınlar güçlenmekte ve kamu politikalarında değişiklik yapma ve uygulama şansına sahip olmaktadır. Kadınların geri planda tutulduğu en belirgin alanlardan biri olan siyasi yaşamın erkeklere özgü olduğu önyargısı da bu durumu daha da güçlenmektedir. Ataerkil toplumda kadınlar ev içi görevlerle sınırlandırılmış ve sürekli olarak erkekler tarafından denetlenmekte, önce babaları ve erkek kardeşleri; ardından da kocaları ve oğulları tarafından kontrol edilmektedir. Özellikle kırsal kesimde eğitim düzeyi düşük olan kadınlara da siyasi baskı uygulanmaktadır (Ertan ve Aykaç, 2019).

Siyasi faaliyetlerde bulunmasının yanı sıra oy hakkı elinden alınabileceği gibi, babasının ya da erkek kardeşinin eşinin tercihleri doğrultusunda oy kullanmaya da zorlanabilmektedir. Doğuştan biyolojik farklılıklara sahip olan kadın ve erkek, içinde yaşadıkları toplumun kendilerinden beklediği yükümlülükleri de üstlenmişlerdir. Ataerkil toplumsal yapı, cinsiyet farklılıklarına dayalı bir sistemdir ve bu yapı, başta aile kavramı olmak üzere toplum üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Tüccaroğlu, 2012).

Genellikle biyolojik faktörlerle ilişkilendirilen bu sorumlulukların doğuştan gelmediğinin anlaşılmasıyla birlikte kadınların eğitim ve işgücü başta olmak üzere çeşitli alanlarda yer alması gerektiği düşüncesi ön plana çıkmıştır. Feminizmin ilk dalgasında öne çıkan toplumsal cinsiyet eşitliği konusu hala önemli bir konudur. Bu rüzgârın etkisiyle pek çok ülkedeki kadınlar; oy kullanma hakkı, eğitime erişim ve istihdam olanakları da dahil olmak üzere hukuki ilerlemeler elde etmiştir. Kazanımların önemi ortadadır ancak yeterli değildir ve bu yetersizliğin nedeni kültürel, psikolojik ve sosyal faktörlerin karmaşık etkileşiminde yatmaktadır. Eşitliği teşvik eden ve çalışma koşullarını, eğitimi, hakları, özgürlükleri, seçme ve seçilme hakkını iyileştiren yasaların uygulanmasına rağmen kadınların siyasi hayata katılımı erkeklerle aynı düzeye ulaşmamıştır (Erzen, 2019).

Dünya Ekonomik Forumu (2020) raporunda cinsiyet eşitsizliğinin işyeri, eğitim ve politika dahil olmak üzere çeşitli alanlarda devam ettiği ve ortaya çıktığı belirtilmektedir. Kadınlar şu anda dünya çapında siyasi pozisyonların yalnızca %25'ini elinde tutmakta ve tüm

ülkelerdeki toplam bakan sayısının 3.343 yalnızca %21'i kadındır. Örneğin Türkiye, kadın parlamenter yüzdesi (%17,4) açısından dünya çapında 192 ülke arasında 119'uncu, 37 Avrupa ülkesi arasında ise 35'inci sırada yer almaktadır. Bu oran Afrika, Asya ve Orta Doğu'daki birçok ülkeye göre oldukça düşüktür. Kıbrıs Rum toplumu tarafından yönetilen Güney Kıbrıs yönetimi, kadınların parlamentodaki temsil oranı açısından 116. sırada yer almakta ve sandalyelerin yalnızca %17,9'u kadınlara aittir. Ruanda (%61,3), Küba (%53,2) ve Bolivya (%53,1) parlamentolarında kadın oranının en yüksek olduğu ülkelerdir. Lübnan, Kuveyt ve Haiti gibi bazı ülkelerde siyasi pozisyonlardaki kadınların oranı %5'in oldukça altındadır (Euronews, 2020).

Sonuç olarak toplumun diğer yarısını oluşturan kadınlar haksız muameleye maruz kalmakta ve görmezden gelinmektedir. Kadınlar özel alanla sınırlandırılarak hem kamusal alanın avantajlarından mahrum bırakılmış hem de temel insan haklarından mahrum bırakılmıştır. Kadınların siyasal yaşama katılımlarını toplum içindeki diğer rollerinden farklı düşünmemek gerekmektedir (Usal, 2010).

Kadınların siyasi meselelere katılımı, temsilin hem niteliği hem de niceliği açısından çok önemlidir. Belediye meclisleri, siyasi partiler, parlamento gibi tüm birimlerde öncelik sayısal anlamda sayılara eşit erişimin sağlanmasıdır. Konuya niteliksel açıdan bakıldığında konuyu temsil etmede ne kadar aktif ve etkili olunduğunun değerlendirilmesi önem kazanmaktadır. Esasen, kadınlar siyasette ne kadar çok kabul görürse sorunları çözme ve çözüm üretme becerileri de gelişmekte ve onları daha etkili hale getirmektedir (Ertan ve Aykaç, 2019). Temsilciliklerde niteliksel temsilin yanı sıra toplumsal cinsiyet perspektifine sahip kadınların da yer alması, ataerkil siyasal sistemin devam etmesinin önlenmesinde etkili olacaktır. Kadınların kısa bir süre içinde siyasi faaliyetlere sınırlı katılımı sorununu çözmek için 1980'lerin sonlarında 'kota' sistemi uygulamaya konulmuştur. Kadınların siyasete katılımını artırmaya yönelik bir yöntem olan cinsiyet kotası, siyasi partilerde, belediye meclislerinde ve parlamentolarda kadınlara belirli sayıda veya oranda sandalye ayrılmasını gerektirmektedir (Tüccaroğlu, 2012).

Aslında temsilciliklerde her iki cinsiyetin de belirli bir yüzdeye sahip olması anlamına gelen kota, çoğunlukla kadınların yararına olan bir uygulamadır. İlk olarak Kuzey Avrupa ülkelerindeki siyasi partilerin tüzüklerinde yer alan kota uygulaması, şu anda 81 ülkede mevcut olup kadınların aktif siyasete çekilmesini ve parlamentolardaki sayısının 'kritik kitle' düzeyine çıkarılmasını hedeflemektedir (Dahlerup, 1988; Thomas, ve Welch, 1991).

Çalışmanın Amacı ve Konusu

Çalışmada Türkiye’de kadın milletvekili olmanın seçim öncesi deneyimler üzerinden ankete dayalı nicel ve mülakata dayalı nitel olmak üzere karma bir yöntem kullanılmak suretiyle incelenmeye çalışılmıştır. Bu düşünceyle çalışmada kadınların siyasi arenadaki düşük temsilinin altını çizmek ve kadın milletvekillerinin aktif siyasi yaşamları, seçilme süreçleri ile görevdeki durumlarını toplumsal cinsiyet bakış açısıyla analiz etmek amaçlanmıştır.

Çalışmanın Özgün Değeri

Literatür incelendiğinde ülkemizde kadının siyasete katılımını inceleyen çalışma yer almaktadır (Cengiz ve Karabağ, 2021), kadınların siyasi temsili ve toplumsal cinsiyet bağlamında da çalışma bulunmaktadır (Keser vd.,2021), kadının siyasi katılımı bağlamında partilerin kadın kollarının sosyolojik açıdan değerlendirilmesi ile ilgili çalışmada yer almaktadır (Altındal, 2007). Türkiye’de ilk kadın milletvekillerinin incelendiği çalışmaya da rastlanmıştır (Duruoğlu, 2007). Fakat ülkemizde Kadın Milletvekili Olmanın Seçim Öncesi Deneyimler Üzerinden incelendiği çalışmaya rastlanmamıştır. Literatürde bu alanda bir boşluk bulunmaktadır ve bu çalışma bu boşluğu doldurmaya çalışması, literatüre bu konuda ışık tutması ve tek olması açısından önemlidir.

Çalışmanın Düzeni

Tez çalışması Giriş bölümünün dışında üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde ana hatlarıyla siyaset ve siyasi katılım konusu ele alınmaktadır. İkinci bölümde kadının siyasette yer alışı serüveni, siyasetteki yeri ve etkinliği gibi konular bu bölümde yer almaktadır. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi anlatılmaktadır. Araştırma evreni, araştırma örneklemi ve araştırma deseni bu bölümde ana hatlarıyla ortaya konmaktadır. Son bölümde ise araştırmanın bulgularına yer verilmektedir. Çalışmanın ana odağını oluşturan bu bölümde kadın milletvekillerinin seçilmeden önceki deneyimleri üzerinde odaklanılmaktadır. Bu bağlamda aile ve sosyal çevrenin adaylıklarına ilişkin tutumu, parti ve siyasetçilerin kendilerine yaklaşımı, kampanya sürecinde yaşadıkları zorluklar ve genel olarak siyasette kadına ilişkin tutumları bu bölümde araştırmaya katılanların gözünden incelenmiştir.

BÖLÜM 1

SİYASAL KATILIM

Siyasal katılım, bireylerin demokratik süreçlere dahil olmasını sağlayan önemli bir mekanizmadır. Vatandaşların siyasal karar alma süreçlerine katılımı hem demokrasinin işleyişi hem de toplumsal gelişim açısından büyük bir rol oynar. Bu bölümde, siyasal katılımın amacı ve işlevleri ele alınarak bireylerin siyasete katılmalarının toplum üzerindeki etkileri değerlendirilecektir.

Siyasal katılımı etkileyen faktörler, geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Sosyo-ekonomik faktörler, bireylerin siyasete olan ilgisi ve katılım biçimlerinde belirleyici rol oynar. Eğitim düzeyi, meslek, yaş, gelir durumu gibi etmenler, bireylerin siyasal katılımlarını doğrudan etkilerken; aile ve çevre etkisi gibi sosyal faktörler de siyasal bilinçlenme ve etkinlik üzerinde önemli etkilere sahiptir. Ayrıca, toplumsal cinsiyet rolleri de siyasal katılımı farklılıklar yaratmaktadır.

Bunun yanı sıra, bireylerin siyasal katılımını etkileyen psikolojik faktörler de göz ardı edilemez. Bireyin kendini siyasal süreçlerde etkin bir özne olarak görmesi ve kendi eylemlerinin sonuçlar doğurabileceğine dair inancı, siyasal katılım düzeyini belirleyen unsurlar arasındadır. Siyasal sistemin yapısı, bireylere tanıdığı haklar ve özgürlükler ise siyasal katılımı artıran veya azaltan siyasal faktörler olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, bireylerin siyasete katılımını etkileyen unsurlar bu bölümde ayrıntılı olarak incelenecektir.

1.1. Siyasal Katılım Kavramı, Amaçları ve İşlevi

Siyasal katılım, kabaca yurttaşların siyaseti etkileyen faaliyetleri olarak tanımlanabilir. Perikles'in ünlü cenaze konuşmasından (M.Ö. 431) beri politikacılar ve akademisyenler, sıradan vatandaşların siyasi meselelerdeki rolünü vurgulayarak demokrasi üzerinde vatandaşların rolüne değindiği zamandan bu yana, mevcut konunun önemi literatürde yer edinmiştir. Bununla birlikte siyasal katılımdan söz edildiğinde akla öncelikle Antik Yunan gelmektedir. Antik Yunan'da polis adı verilen şehir devletlerinin özerk ve kendine yeterli siyasi birimler olmasından ötürü Yunan polislerinde demokrasiyi korumak adına siyasal katılıma önem

veriliyordu. Oradaki demokrasi anlayışı şimdikine benzemiyordu. Yunan polisleri özgür-köle ve cinsiyet ayrımlarına dayalı bir demokrasi anlayışı ile kurulmuştu. Yurttaşlar sadece siyasal katılım hakkına sahiplerdi ve yurttaşlık belli kriterlere dayalıydı. Yurttaşlar özgür kimselerden oluşuyordu. Oy kullanma yetkisi ise yalnızca özgür erkeklere tanımlanmıştı. Dolayısıyla polislerdeki siyasal katılım bu kapsama giren insanların tercihleri bağlamında gerçekleşiyordu. Siyasal katılımı amaçlanan insanı, sosyal ve siyasal ortamı en ideal şartlara taşımak ve ideal bir siyaset anlayışı içerisinde yönetmekti (Çukurçayır, 2006).

Modern dönemle birlikte modern anlamda demokrasinin eşit insan olgusuyla ön plana çıkması; demokrasiyi daha net hale getirmiş, dolayısıyla siyasi katılımın da anlaşılır olmasını sağlamıştır. Modern anlamda demokrasinin içeriğinde herhangi bir ayrıcalık grubu olmaksızın insanlar eşittir ve eşit haklara sahiptirler. Bu kapsamda, Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 21. maddesine göre, her birey doğrudan ya da serbestçe seçilmiş temsilcileri aracılığıyla kendi ülkesinin yönetimine katılma hakkına sahiptir. Aynı zamanda herkes, ülkesinin kamu hizmetlerine eşit bir şekilde girme hakkına da sahiptir (BM, 1948). BM Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 25. maddesi ise siyasal katılım hakkını daha detaylı bir şekilde tanımlamaktadır. Bu maddeye göre siyasal katılım hakkı, yalnızca vatandaşlara tanınan bir haktır (Sancar, 2018).

Siyasal katılım, bireylerin siyasi süreçlere dahil olma ve bu süreçleri etkileme yollarını tanımlayan geniş kapsamlı bir kavramdır. Siyasal katılım iki temel düzeyde incelenebilir: bireysel siyasal katılım ve toplumsal siyasal katılım. Bireysel siyasal katılım, bireylerin tek başlarına gerçekleştirdikleri siyasi faaliyetlere odaklanır. Bu bağlamda, en yaygın örnek oy verme davranışdır. Bireyler, seçim dönemlerinde sandığa giderek kendi tercihlerini yansıtmak suretiyle siyasal süreçlere katılırlar. Bireysel katılım, bireyin kendi iradesini ifade etmesi ve bu doğrultuda bir siyasi duruş sergilemesi anlamına gelir. Oy kullanma dışında dilekçe verme, referandumlara katılma, siyasi kampanyalara bağış yapma gibi eylemler de bireysel siyasal katılımın farklı biçimleri olarak değerlendirilebilir.

Öte yandan, toplumsal siyasal katılım daha kolektif ve kamusal nitelikte olan siyasi faaliyetleri içerir. Bu tür katılım, bir siyasi partiye üye olma, sivil toplum kuruluşlarına katılma, sendikal faaliyetlerde bulunma, ulusal ya da yerel düzeyde siyasal görevlere aday olma gibi eylemleri kapsar. Toplumsal siyasal katılım, bireyin sadece kendi siyasi tercihlerini ifade etmenin ötesine geçip daha geniş kitlelerin temsilcisi olma sorumluluğunu üstlendiği bir katılım biçimidir. Bu katılım biçiminde birey, siyasal kurumlar ve yapılar aracılığıyla daha organize bir şekilde siyasal süreçlerin parçası olur. Parlamenteoya ya da yerel yönetimlere aday olma, siyasi

karar alma süreçlerinde aktif rol üstlenme gibi kamusal faaliyetler toplumsal siyasal katılımın temel unsurlarıdır. Yaraman'ın (1999) da belirttiği üzere, bireysel siyasal katılım kişisel bir davranış iken toplumsal siyasal katılım bütünüyle kamusal bir etkinliktir. Toplumsal siyasal katılım, bireylerin daha geniş bir siyasal etki alanına sahip olmalarını sağlar ve toplumsal değişim süreçlerinde aktif rol oynamalarına olanak tanır. Bu bağlamda siyasal katılım, sadece bireysel hakların kullanılması değil, aynı zamanda kamusal sorumlulukların üstlenilmesi anlamına gelmektedir.

Siyasal katılım; vatandaşların kendi siyasal sistemleri içerisindeki eylem, düşünce ve tavırlarıdır. Siyasal katılımı oy verme, bir siyasi partiye üye olma vb. türden birçok davranış yer almaktadır. Bu davranışlar vatandaşların siyasi çizgisini ortaya çıkarırken aynı zamanda onların siyasal alandaki görüşlerini de sınıflandırmaktadır (Uysal, 1984). Hangi insan eylemlerinin siyasi katılım olarak kategorize edilmesi gerektiğini tanımlamak için yalnızca siyasi sisteme yönelik geleneksel eylemleri değil, aynı zamanda örneğin tüketici boykotları gibi geleneksel olmayan eylemleri de içermesi gerekir. Bu durumda siyasi katılım; oy kullanma, siyasi parti ve gruplara üyelik ve bunlara aktif katılım, kişisel iletişim (politikacılar, memurlar, avukatlar, dernekler, medya ve kurumsal aktörler, yetkililerin arkadaşları), grup düzenleme, dava açma, kooperatif faaliyetleri, gösteriler ve boykotlar, parti ve gruplara ekonomik destek vb. türden faaliyetleri içerebilmektedir (Yayla, 2002).

Nitekim siyasal katılım, tarihsel süreç boyunca değişen ve gelişen bir olgu olarak, toplumların siyasi sistemlerinin işleyişinde kritik bir rol oynamaktadır. Antik Yunan'daki sınırlı demokrasi anlayışından modern dönemdeki eşitlikçi demokrasi anlayışına kadar geniş bir yelpazede ele alınan siyasal katılım, bireylerin siyasal süreçlere aktif olarak dahil olmasını ve toplumsal değişimlerde etkili bir rol üstlenmelerini sağlamaktadır. Günümüz demokrasilerinde siyasal katılım, yalnızca oy verme ve siyasi partilere katılma gibi geleneksel yollarla sınırlı kalmayıp protestolar, boykotlar ve sivil toplum örgütlerine katılım gibi farklı biçimlerde de kendini göstermektedir. Bu bağlamda siyasal katılım, bireylerin hak ve sorumluluklarını yerine getirirken aynı zamanda demokratik sistemlerin daha katılımcı ve kapsayıcı olmasına katkı sağlamaktadır. Hem bireysel hem de toplumsal düzeyde gerçekleşen bu katılım, demokratik yönetimlerin meşruiyetinin temelini oluştururken, toplumların siyasi istikrarı ve adaletinin korunmasında da önemli bir işlev üstlenmektedir.

Siyasal katılım, demokratik yönetimlerin ve siyasi sistemlerin temel taşlarından biri olarak vatandaşların siyasi süreçlere dahil olma ve bu süreçleri etkileme yeteneğini ifade eder. Bu kavram, bireylerin ve grupların, toplumsal karar alma mekanizmalarına katkıda bulunarak

kamu politikalarını şekillendirmelerini ve yöneticilere hesap verebilirlik sağlamalarını mümkün kılar. Siyasal katılımın amacı, bireylerin ve toplulukların kendi yaşamlarını ve çevrelerini etkileyen kararlar üzerinde söz sahibi olmalarını sağlamaktır. Aynı zamanda, demokratik değerlerin ve toplumsal adaletin güçlendirilmesine katkıda bulunur. Bu bağlamda, siyasal katılımın işlevleri arasında, vatandaşların kamu yönetimine etkin bir şekilde katılımını teşvik etmek, toplumsal eşitsizlikleri azaltmak ve demokratik süreçlerin meşruiyetini artırmak yer almaktadır.

Kışlalı (2003, Aktaran: Arslan 2012) bu iki durumun zaman zaman iç içe geçtiğini ve demokrasinin yetersiz işlediği durumlarda siyasal katılım ve seçimlerin birbirine eşdeğer görülebileceğini belirtmektedir. Ayrıca, siyasal katılım olgusunun yerel ve ulusal siyasetin oluşumu ve demokrasinin etkin bir şekilde işlemesi için önemli bir unsur olarak değerlendirildiği ifade edilmektedir (Yılmaz, 2005). Başka bir deyişle, siyasal katılım, demokrasinin toplum tarafından ne kadar benimsendiğini ve dolayısıyla demokrasinin ne derecede işlediğini gösteren bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Siyasal katılımın rejimden rejime farklılık gösteren bir yapıya sahip olduğunu ve bunun bir araç olmanın yanı sıra aynı zamanda bir amaç olduğunu vurgulamaktadır. Yani, katılım bireylerin ya da toplumların belirli bir sonuca ulaşmasını sağlamasa bile katılım yollarının açık olması toplumsal gerilimi azaltarak vatandaşlık duygularının güçlenmesini sağlamaktadır. Vatandaşlar, bir haksızlıkla karşılaştıklarında ya da bilgi edinme gereksinimi duyduklarında, yurttaşlık ve demokrasi gereği siyasal katılım yollarının mevcut olduğunu bilmektedirler.

Kışlalı (2003, Aktaran: Arslan 2012) bu yolların açık ancak sınırlı olmasının ne anlama geldiğini şöyle ifade etmektedir:

“Seçim yolunu açık tutmakla birlikte, halkın sorunlarını ve eleştirilerini dile getirme olanaklarını kısıtlayan rejimler, bir tür seçkinler yönetimini istiyorlar demektir. Halkın kendisini yönetecekleri seçmesi ama gerisine karışmaması gerektiğine dayalı bir mantık, çağdaş demokrasiye ters düşer. Siyasal katılma, sistemin barışçı yollardan zaman içinde değişmesine olanak tanırken, aynı zamanda karşı güçleri sistemle bütünleştirmiş ve bir anlamda sistemi de güçlendirmiş olur. Siyasal sistemin ve toplumsal düzenin, değişken koşullara göre kendilerini yenilemelerine olanak verir.”

Miller (1964–1970) hükümete güven konusundaki çalışmasında, bireylerin hükümetlere karşı güven duygusunun, siyasal katılım ve demokratik süreçler üzerindeki etkilerini incelemiştir. Çalışmasında, hükümet güveninin toplumda demokratik normların ve kurumların sağlıklı işlemesi için kritik bir faktör olduğunu vurgular. Miller; hükümete duyulan güvenin,

vatandaşların siyasi sistemlere olan bağlılıklarını ve katılım seviyelerini doğrudan etkilediğini belirtir. Güven duygusunun yüksek olduğu durumlarda, vatandaşlar siyasi süreçlere daha aktif katılırken hükümetle ilgili memnuniyet ve bağlılık da artmaktadır. Bununla birlikte, hükümet güveninin düşük olduğu durumlarda ise vatandaşların siyasal katılımı azalabilir ve demokratik süreçlerin işleyişi zarar görebilir. Miller'ın çalışması, hükümet güveninin, demokratik sistemlerin etkinliğini ve vatandaşların siyasal katılımını desteklemedeki önemini ortaya koymaktadır.

Ayrıca, Miller'in (1964-1970) hükümete güven üzerine yaptığı çalışmaya atıfta bulunan Çaha ve diğerleri (1996) siyasal katılımın etkin bir şekilde gerçekleşebilmesi için bireylerin, öncelikle katılım sağlayacakları mekanizmalara güven duyması ve bu süreçler aracılığıyla demokratik haklarını elde edebileceklerine inanması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Birey, siyasal mekanizmalara, yöneticilere, parlamenter rejime, rejimin simgesel değerlerine ve genel olarak siyasal kurumlara güven duymalıdır. Ayrıca siyasal sistem ve süreçlere duyulan güven, bireyin bu sistem içinde haklarını elde edebileceğine dair bir inanca sahip olmasını sağlamalıdır. Siyasal liderlere, kadrolara veya genel olarak hükümete güven duyan bireyler, siyasal katılım yoluyla sorunlarını çözme konusunda daha istekli ve aktif olurlar. Bu güven, bireylerin siyasal faaliyetlerinin verimli olacağına dair bir inanç taşımalarına yol açar. Öte yandan hükümete güveni olmayan bireyler, yönetimin belirli çıkar gruplarının elinde olduğu düşüncesiyle sisteme yabancılaşabilir ve bu durum onların siyasal katılımında bulunma motivasyonlarını azaltabilir. Bu nedenle hükümete ve siyasal sistemlere duyulan güven, siyasal katılımın derecesi ve etkinliği üzerinde doğrudan bir etki yaratmaktadır.

Siyasal katılım, demokratik sistemlerin ve kamu yönetimlerinin sağlıklı bir şekilde işlemesi için kritik bir bileşendir. Bireylerin ve toplulukların siyasi süreçlere aktif bir şekilde dahil olmaları hem demokratik normların güçlendirilmesine hem de toplumsal adaletin sağlanmasına önemli katkılarda bulunur. Bireysel katılım, genellikle oy kullanma gibi kişisel eylemlerle sınırlıyken toplumsal katılım daha geniş ve kamusal bir düzeyde gerçekleşir, bireylerin siyasi kurumlar ve karar alma süreçleri üzerinde daha geniş bir etki sağlamasına olanak tanır.

Araştırmalar, siyasal katılımın demokrasinin ne derece işlerlik kazandığını ve toplum tarafından ne kadar benimsendiğini gösteren önemli bir gösterge olduğunu ortaya koymaktadır. Kışlalı (2003) ve Yılmaz (2005) gibi akademisyenler, siyasal katılımın demokrasinin yerel ve ulusal düzeydeki oluşumunda ve etkinliğinde hayati bir rol oynadığını belirtmektedir. Siyasal katılımın bireylerin ve toplumların toplumsal gerilimleri azaltmalarına ve vatandaşlık

duygularını pekiştirmelerine yardımcı olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca açık ancak sınırlı katılım yollarının demokratik süreçlerin sağlıklı bir şekilde işleyişini engelleyebileceği ve çağdaş demokrasi anlayışına aykırı olduğu ifade edilmektedir (Kışlalı, 2003).

Miller (1964–1970) tarafından yapılan çalışmalar, hükümete duyulan güvenin siyasal katılım üzerindeki etkilerini ortaya koymuştur. Güven duygusu yüksek olduğunda, vatandaşların siyasi süreçlere olan katılımı artmakta ve hükümete olan memnuniyetleri de güçlenmektedir. Ancak düşük güven seviyeleri, vatandaşların katılımını azaltabilir ve demokratik süreçlerin işleyişini olumsuz etkileyebilir. Çaha ve diğerlerinin (1996) vurguladığı üzere, siyasal katılımın etkin olabilmesi için bireylerin katılım sağlayacakları mekanizmalara güven duyması ve bu süreçlerden demokratik haklarını elde edebileceklerine inanması gerekmektedir. Bireylerin hükümete ve siyasi sisteme duydukları güven, katılım düzeyini ve sürecin etkinliğini doğrudan etkiler.

Sonuç olarak, siyasal katılım, sadece demokratik sistemlerin işlerliğini sağlamakla kalmayıp aynı zamanda toplumsal eşitlik ve adaletin güçlendirilmesine de katkıda bulunur. Demokratik değerlerin ve vatandaşlık bilincinin teşvik edilmesi, etkin bir siyasal katılımın sağlanmasıyla mümkün olacaktır. Bu bağlamda, siyasal sistemlerin şeffaf, hesap verebilir ve güvenilir olmaları, vatandaşların katılımını teşvik eden temel unsurlardır.

1.2.Toplumda Siyasal Katılımı Etkileyen Faktörler

Demografik değişkenler, toplumda siyasal katılımı etkileyen önemli faktörlerdir. Eğitim düzeyi, bireylerin siyasi bilgi ve becerilerini artırarak katılım oranlarını yükseltir; daha yüksek eğitim genellikle daha yüksek siyasal katılım ile ilişkilidir. Gelir seviyesi, bireylerin finansal kaynaklar sağlayarak siyasi etkinliklere katılımını etkiler; yüksek gelirli bireyler genellikle daha fazla bağış yapabilir ve etkinliklere katılabilir. Yaş, siyasal katılım üzerinde önemli bir etkiye sahiptir; genellikle genç bireyler daha az katılırken yaşlı bireyler daha yüksek katılım gösterebilir. Cinsiyet de önemli bir faktördür; tarihsel olarak, erkekler genellikle daha yüksek siyasal katılım oranlarına sahipken kadınların katılımı çeşitli sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Bu demografik değişkenler, bireylerin siyasi faaliyetlere nasıl ve ne derecede katıldıklarını şekillendirmektedir.

Brady (1995) siyasal katılımı anlamak için sadece sosyoekonomik statüyü değil, zaman, para ve sivil beceriler gibi kaynakları da dikkate almanın önemini vurgular. Kaynakların,

bireylerin siyasi katılımını nasıl etkilediğini ve çeşitli kaynakların farklı siyasi faaliyetlere nasıl bağlı olduğunu inceler.

1.2.1.Eğitim

Eğitim seviyesinin artışı, bireylerin siyasal bilgi edinme olanaklarını genişletir. Bu durum; bireylerin toplumsal sorunlara daha fazla ilgi göstermesine, siyasi gelişmeleri takip etmesine, mevcut sistemi ve düzenlemeleri sorgulamasına ve olayları daha bilinçli bir şekilde yorumlamasına olanak tanır. Eğitim, dolayısıyla bireylerin siyasal katılım eğilimlerini artırır. Ancak eğitim düzeyinin genellikle gelir seviyesi ve meslekle de bağlantılı olduğu açıktır. Kışlalı'nın (2003) belirttiği gibi, düşük gelir gruplarının genellikle düşük eğitim seviyelerine sahip olmaları, bu grupların siyasete ilgi göstermemelerinin bu iki faktörün bir kombinasyonu olduğunu göstermektedir. Nitekim Perssons (2015)'e göre de eğitim siyasal katılımı etkileyen unsurlardan biridir. Bireyin eğitim düzeyi arttıkça siyasal olaylara ilgisi ve siyasal gruplara katılımı artmaktadır.

1.2.2.Meslek

Kışlalı'nın (2003) ifadesiyle meslek, "para kazanma biçimi" olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda, meslek gelir seviyesini doğrudan etkiler ve gelir de daha önce belirttiğimiz gibi bireylerin siyasal katılımını etkiler. Ancak aynı gelir seviyesine sahip bireylerin her zaman benzer düzeyde siyasal katılım gösterdiğini söylemek mümkün değildir. Siyasal katılım eğilimleri, bireylerin mesleklerine göre farklılık gösterebilir. Yani meslekler arasında gelir seviyesi benzer olsa bile mesleğe bağlı olarak siyasal katılımda değişiklikler gözlemlenebilir. Bu durum, mesleklerin yalnızca ekonomik değil aynı zamanda toplumsal ve kültürel bağlamlarda da siyasal katılım üzerindeki etkilerini vurgular.

Verba ve arkadaşlarının (1995) "Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics" adlı eserinde, profesyonel ve yönetim pozisyonlarında bulunan bireylerin genellikle daha yüksek siyasal katılım seviyelerine sahip oldukları bulunmuştur. Bu durum; bu tür pozisyonlarda çalışanların daha fazla zaman, eğitim ve sivil becerilere sahip olmaları ile ilişkilidir.

1.2.3.Yaş

Bireylerin siyasal katılım düzeylerini etkileyen bir diğer unsur da yaştır. Gerek eğitim süreçlerinde gerekse kariyer hayatlarında hangi konumda olabilecekleri yaşlarına bağlı olarak değişmektedir. Kalaycıoğlu (1983, 20) yaşı siyasal bir kaynak olarak değerlendirilmesinin, yalnızca kronolojik ya da biyolojik faktörlerden kaynaklanmadığını vurgular. Farklı yaş gruplarının ve kuşakların, çeşitli toplumsal etkileşimler ve deneyimler yaşadığını belirtir. Bu durum, “farklı ulusal ve uluslararası olaylarla şekillenen dünyalarda yetişen grupların” siyasal katılımında farklılıklar yarattığını gösterir. Genellikle, siyasal katılımın yaşla birlikte arttığı ifade edilse de bu artışın arkasında yaşa özgü toplumsal deneyimlerin ve olayların etkili olduğu gözlemlenmektedir.

Türkiye’de gençler, politik alanda oy verme ve sosyal kampanyalara katılmanın anayasal hakları olduğunu bilmekle birlikte, aktif katılım konusunda genellikle isteksizdirler. Bu isteksizliğin nedenlerinden biri ailelerin çocuklarını siyasi alandan uzak tutma çabalarıdır. Gençler, ailelerinin izin verdiği ölçüde gençlik kuruluşlarına üye olabilmekte ve bu katılım süresi genellikle 3 yılı geçmemektedir. Avrupa’daki gençler ise daha fazla motivasyon ve toplumda daha yüksek temsiliyet gücüne sahip oldukları için daha aktif katılımlar gerçekleştirebilmektedirler. Türkiye’de, gençlerin sosyal hayatta edindikleri tecrübeleri siyasete taşıyabilecekleri platformların yetersizliği, gençlik katılımını sınırlayan bir faktördür (Altın ve Kasımoğlu, 2016)

1.2.4.Gelir Düzeyi

Gelir ile siyasal katılım arasındaki ilişki, akademik literatürde geniş bir şekilde ele alınmıştır. Araştırmalar, genel olarak gelir düzeyinin arttıkça bireylerin siyasal katılım seviyelerinin de yükseldiğini göstermektedir. Mutz (2006) tarafından yapılan çalışmalar, düşük gelirli bireylerin siyasal katılım oranlarının daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Bu durumun nedeni düşük gelirli bireylerin, sınırlı maddi kaynakları ve zamanları nedeniyle siyasi kampanyalara katkıda bulunma, seçimlerde aktif rol alma veya siyasi organizasyonlara katılma gibi fırsatlara daha az sahip olmalarıdır. Yüksek gelir düzeyine sahip bireyler ise daha fazla ekonomik kaynak ve zaman yönetimi kapasitesine sahip olduklarından, siyasi faaliyetlere daha aktif bir şekilde katılabilirler. Ayrıca, yüksek gelir grubundaki bireyler genellikle daha iyi eğitim olanaklarına erişim sağladıkları için siyasi süreçler hakkında daha fazla bilgi edinme ve bu bilgiyle siyasi katılımlarını artırma olanağına sahiptirler.

Özbudun (1975) sosyo-ekonomik eşitsizliklerin siyasal katılım üzerindeki olumsuz etkisini vurgular. Gelir düzeyi düştükçe bireylerin siyasal alana katılım düzeyleri de düşmektedir. Kışlalı (2003) gelir seviyesindeki artışın, bireylerin siyasal olaylara olan ilgisini artırdığını belirtir. Ancak gelir düzeyi düştükçe bu ilginin giderek azaldığını ifade eder. Gelir düzeyindeki farklılıklar; bireylerin olaylara bakış açılarını, yaşam tarzlarını ve karar alma süreçlerini etkileyen önemli bir faktördür. Bu bağlamda, gelir düzeyinin yükselmesi, bireylerin siyasal konulara daha fazla ilgi göstermelerini sağlarken düşük gelir seviyeleri bu ilgiyi kaybettirebilir.

Bourdieu'nün (1984) ekonomik sermaye kavramı, gelir düzeyinin siyasal katılım üzerindeki etkisini anlamamıza yardımcı olan önemli bir teorik çerçeve sunmaktadır. Ekonomik sermaye, bireylerin toplumsal ve siyasal süreçlerdeki güçlerini belirleyen temel bir faktördür. Gelir düzeyi yüksek olan bireyler, ekonomik sermaye sayesinde siyasal süreçlerde daha etkin roller üstlenebilirken düşük gelirli bireyler ekonomik kısıtlamalar nedeniyle bu süreçlerde daha az yer alabilmektedirler. Bu bağlamda ekonomik sermaye, toplumsal ve siyasal güç dinamiklerinin nasıl şekillendiğini ve bireylerin siyasal katılım kapasitelerini nasıl etkilediğini ortaya koymaktadır.

Bireylerin gelir düzeyi, siyasal hayatlarına erişimlerini ve siyasal partilere katılımını önemli ölçüde etkilemektedir. Düşük gelirli bireyler, temel ihtiyaçlarını karşılamak ve aile sorumluluklarını yerine getirmek zorunda oldukları için siyasal katılımları genellikle sınırlıdır. Öte yandan orta ve yüksek gelir düzeyindeki bireyler, daha fazla maddi kaynak ve zaman yönetimi olanaklarına sahip olduklarından, siyasal katılım düzeyleri genellikle daha yüksektir. Ek olarak, bir ülkenin gelişmişlik düzeyi de bireylerin siyasal katılımını etkileyen kritik bir faktördür. Kalkınma; geleneksel değerlerin zayıflamasına, eğitim fırsatlarının artmasına ve işgücüne katılımın genişlemesine yol açarak siyasal kaynakları artırabilir ve mevcut engelleri azaltabilir (Shvedova, 2005). Bu, gelişmiş ülkelerde bireylerin daha yüksek düzeyde siyasal katılım göstermelerine olanak tanıyan bir durum yaratmaktadır. Bu bağlamda ekonomik sermaye ve ülkenin kalkınma düzeyi, bireylerin siyasal süreçlerdeki yerlerini ve katılım kapasitelerini belirleyen önemli etkenlerdir.

1.2.5. Zaman ve Sivil Beceriler

Brady (1995), siyasal katılımı anlamak için sadece sosyoekonomik statüyü değil zaman ve sivil beceriler gibi kaynakları da dikkate almanın önemini vurgular. Zaman kavramı, bireylerin siyasal katılımını belirleyen temel kaynaklardan biridir. Brady; zamanın, siyasal faaliyetlerde yer almayı etkileyen kritik bir faktör olduğunu belirtir. İş ve aile yükümlülükleri

gibi çeşitli nedenlerle sınırlı olan zaman, bireylerin siyasi faaliyetlere katılımını doğrudan etkiler. Ayrıca iş ve diğer sorumluluklardan dolayı artan zaman baskısı, bireylerin siyasi eylemlere katılımını sınırlayabilir. Bu bağlamda zamanın yönetimi ve kullanımı, bireylerin siyasi katılım seviyelerini belirleyen önemli bir faktör olarak değerlendirilir.

Sivil beceriler, bireylerin siyasal katılımını önemli ölçüde etkileyen bir faktördür. Sivil beceriler, iletişim, organizasyon, topluluk oluşturma ve diğer sosyal etkileşim yeteneklerini içerir. Bu beceriler, bireylerin politik faaliyetlerde daha etkin bir şekilde yer almasına olanak tanır. Örneğin, iyi iletişim becerilerine sahip bireyler, siyasi konularda etkili bir şekilde bilgi paylaşabilir ve kamuoyu oluşturabilir. Organizasyon becerileri ise kampanya yürütme, etkinlik düzenleme ve grup koordinasyonu gibi siyasi faaliyetlerde kritik bir rol oynar. Ayrıca, topluluk oluşturma yetenekleri, bireylerin sosyal ağlar kurarak ve destek grupları oluşturarak siyasi katılımı teşvik etmelerine yardımcı olabilir. Brady'nin (1995) modeline göre, sivil beceriler, genellikle sosyal ve profesyonel deneyimlerden kazanılır ve bireylerin siyasi katılım kapasitelerini artırır. Sivil beceriler; aynı zamanda politik bilgi edinme, kamuoyu oluşturma ve politik eylemde bulunma süreçlerinde de etkili bir araçtır. Bu nedenle, sivil becerilere sahip bireyler genellikle daha yüksek düzeyde siyasal katılım gösterirler.

1.2.6. Aile Etkisi

Siyasal katılımda aile etkisi, bireylerin politik süreçlere katılımını belirleyen çeşitli faktörlerle doğrudan ilişkilidir. Aile; bireylerin siyasi tutumlarını, bilgi ve becerilerini geliştirmede önemli bir rol oynamaktadır. Pierre Bourdieu'nun "Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste" (1984) adlı eserinde kültürel sermaye kavramı, bireylerin toplumsal yapı içinde nasıl farklı avantajlara sahip olduğunu ve bu avantajların nasıl üretildiğini açıklar. Siyasete katılımını aile etkisi üzerinden yorumlarken Bourdieu'nun kültürel sermaye anlayışının nasıl işlediğine dikkat çekebiliriz. Bourdieu; kültürel sermayenin bireylerin sosyal ve kültürel avantajlar sağlayan bilgi, eğitim, kültürel beceriler ve sosyal ağlar şeklinde olduğunu belirtir. Aileler, çocuklara bu tür sermayenin aktarılmasında kritik bir rol oynar. Siyasete katılımı bağlamında, aile ortamı bu sermayenin gelişiminde belirleyici bir faktördür. Bourdieu'nun belirttiği gibi aile içindeki eğitim ve kültürel faaliyetler, bireylerin toplumsal normlar ve siyasi katılım konusundaki tutumlarını şekillendirir (Bourdieu, 1984).

Aileler, çocuklarına eğitim fırsatları sunarak ve sosyal ağlar aracılığıyla kültürel sermaye sağlar. Bu sermaye, bireylerin politik bilinçlerini geliştirmelerine ve siyasi süreçlere daha etkili bir şekilde dahil olmalarına yardımcı olabilir. Örneğin; aile içindeki politik sohbetler ve toplumsal konulara yönelik bilgi alışverişleri, siyasi katılımını artıran önemli faktörlerdir.

Bourdieu'nun çalışmaları, kültürel sermayenin, politik ve toplumsal etkinliklerdeki rollerini güçlendirdiğini ve aile ortamının bu sermayenin kazanılmasında ve kullanılmasında nasıl belirleyici olduğunu gösterir (Bourdieu, 1984).

1.2.7. Çevre Etkisi

Çevresel faktörler, bireylerin siyasi katılımını önemli ölçüde etkiler. Sosyal ağlar, toplumsal normlar, eğitim seviyesi, ekonomik durum ve siyasi altyapı bu etkilerin başlıca unsurlarıdır. Sosyal çevre, bireylerin politik eylem motivasyonlarını ve görüşlerini şekillendirirken toplumsal normlar ve kültürel değerler, siyasi katılımı teşvik edebilir veya kısıtlayabilir. Eğitim ve bilgiye erişim, bireylerin siyasi süreçlere dair bilgi sahibi olmalarını ve bu süreçlere daha aktif katılmalarını sağlar. Ekonomik kaynaklar, siyasi katılım için gereken maddi destek ve zaman harcama kapasitesini belirlerken etkili bir siyasi ve toplumsal altyapı, katılım fırsatlarını artırabilir. Bu faktörler, bireylerin siyasi katılım düzeylerini belirleyen önemli çevresel dinamiklerdir.

Verba, Scholzman ve Brady'nin (1995) "Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics" adlı eseri, çevresel faktörlerin siyasi katılım üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Eserde çevresel faktörlerin, bireylerin siyasi katılımı üzerindeki etkisi üç ana unsur etrafında ele alınmaktadır. Bunlar:

Sosyal Ağlar: Eser, sosyal ağların, bireylerin politik bilgi edinmelerini ve siyasi faaliyetlere katılma motivasyonlarını artırmada kritik bir rol oynadığını vurgular. Sosyal bağlantılar, bireylere politik bilgi sağlayabilir ve siyasi tartışmaların bir parçası olmalarını teşvik edebilir, bu da siyasi katılımı artırabilir.

Toplumsal Normlar: Toplumsal normların ve değerlerin, bireylerin siyasi katılımını nasıl şekillendirdiği üzerine geniş bir inceleme yapılır. Toplumsal normlar, hangi davranışların kabul edilebilir olduğunu belirleyerek, siyasi faaliyetlere katılımı teşvik edebilir veya engelleyebilir. Özellikle, toplumsal normlar ve değerler, kadınların ve diğer grupların siyasi katılımını etkileyen önemli bir faktördür.

Çevresel Teşvikler: Eser, çevresel teşviklerin, bireylerin siyasi katılımını destekleyici rolünü detaylı bir şekilde ele alır. Çevresel teşvikler, politika ile ilgili bilgilendirme, eğitim fırsatları ve toplumda aktif rol almayı teşvik eden programlar gibi unsurları içerir. Bu teşvikler, bireylerin siyasi faaliyetlere daha fazla katılımını sağlayarak, siyasi bilinçlerini ve etkilerini artırabilir.

1.2.8. Ataerkillik

Walby, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sürdürülme biçimlerini incelerken, ataerkillik (patriyarka) kavramını “kadınların egemenlik altına alınmasının çok yönlülüğünü ve derinliğini anlamak için vazgeçilmez” olarak nitelendirir (Walby, 2014). Walby'nin ataerkilliği, biyolojik determinizm ve erkeklerin egemenliği gibi kavramsal çerçeveler içinde ele aldığı yaklaşımı, ataerkilliği “erkeklerin kadınlar üzerinde hakimiyet kurduğu ve onları sömürdüğü toplumsal bir yapı” olarak tanımlar (Walby, 2014). Ataerkillik, çeşitli alt yapılar iç içe geçmiş olarak değerlendirilir. Bu yapılar, ataerkil üretim tarzı, ücretli iş, devlet, erkek şiddeti, cinsellik ve kültürel yapılar olarak sıralanabilir:

- Ev içi üretim ilişkileri: Kadınların ev içindeki emekleri, erkekler tarafından kontrol edilir. Ücretli işte yer almayan kadınlar, hayatta kalmak için bu emeği takas ederler.
- Ücretli işteki ataerkil ilişkiler: Kadınlar, ücretli iş piyasasında ayrımcılığa uğrayarak, daha düşük nitelikli ve kötü işlerle sınırlandırılırlar.
- Devlet: Hem kapitalist hem de ırkçı nitelikte olan devlet, ataerkil çıkarları destekleyen politikalar üretir ve uygulamalarında sistematik bir eğilim gösterir.
- Erkek şiddeti: Bu, bireysel ve farklı türlerde görülebilir; ancak, erkeklerin kadınlara karşı rutin olarak gösterdiği davranışların bir yapısal özelliğidir. Devlet, tecavüz, aile içi şiddet ve cinsel taciz gibi olaylara müdahale etmeyerek, bu şiddeti sistematik bir şekilde görmezden gelir.
- Ataerkil kültürel kurumlar: Dinler, eğitim ve medya gibi kurumlar, kadınları ataerkil bakış açısıyla temsil eden ve toplumsal cinsiyet farklılıklarını şekillendiren önemli yapı taşlarıdır (Walby, 2014).

Ataerkil toplumlarda kadının siyasal katılımı, çeşitli yapısal engeller nedeniyle sınırlıdır. Walby'nin (2014), vurguladığı ataerkil yapılar, kadınların siyasal alandaki rollerini ve katılımlarını önemli ölçüde etkiler. Ev içindeki üretim ilişkileri, kadınların ev işlerine ve çocuk bakımına odaklanmalarını gerektirir, bu da onların siyasal faaliyetlerde bulunma zamanını ve enerjisini kısıtlar. Ücretli işteki ataerkil ayrımcılık, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını ve siyasal güçlerini sınırlayarak, onları daha düşük nitelikli işlerle sınırlandırabilir. Devletin ataerkil eğilimleri, kadınların siyasal temsiline artırılmasını engelleyen yasalar ve politikalar geliştirebilir. Erkek şiddeti, kadınların toplumsal ve siyasal alanlarda özgürce hareket etmelerini

zorlaştırarak kadınların siyasetteki yerlerini daraltabilir. Cinsellikteki ataerkil normlar ve kültürel kurumlar ise, kadınların toplumsal cinsiyet eşitliğini savunmalarını ve kamusal alanlarda daha geniş temsil bulmalarını engeller. Bu engellerle mücadele edilmeden, kadınların siyasal katılımını artırmak ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşmak zor olacaktır.

1.2.9. Psikolojik Faktörler

Siyasal katılım üzerinde psikolojik ve siyasal faktörlerin etkisi oldukça belirgindir. Psikolojik unsurların başında “bireyin etkinlik hissi” gelir. Kapani (2002), kişinin kendi eylemleri ve faaliyetleri aracılığıyla çevresine etki edebileceği ve olayların seyrini değiştirebileceği inancının bu etkinlik hissini tanımladığını ifade eder. Bu inancın güçlü olduğu bireyler, siyasal katılım süreçlerine daha fazla dahil olurken bu his zayıf olanlar siyasal hayattan uzaklaşmaktadır. Dolayısıyla Kapani'ye göre; siyasal katılım, bireyin etkinlik duygusunun gücüne bağlı olarak artıp azalabilir (Aktaran: Arslan, 2012, s.26)

Bir bireyin siyasal olayları ve sistemin işleyişini takip etmesi, siyasal sisteme duyduğu ilginin bir göstergesidir. Kalaycıoğlu (1983), siyasal ilginin artmasının, olayları daha iyi anlamaya yardımcı olduğunu ve bu durumun siyasal katılımı pozitif yönde etkilediğini savunur. Gücük (2006) ise, bireylerin siyasal iktidardan beklentilerinin karşılanmaması veya seçim öncesi verilen vaatlerin yerine getirilmemesi durumunda, bireylerin siyasete karşı umutsuz bir tavır takındığını ve bu durumda siyasal katılımından uzak durduklarını belirtir.

Bireyin sosyal olarak aktif olma çabası da siyasal katılım üzerinde etkili bir faktördür. Siyasal katılım, yoğun sosyal ilişkilerin kullanıldığı bir alan olduğundan, bireyin sosyal çevresi ve ilişkileri önemli bir rol oynar. Ayrıca, bireyin ruhsal durumu ve kişilik özellikleri de siyasal katılım isteğini şekillendirebilir. Cesaret, iyi bir ifade yeteneği, merak ve girişimcilik gibi özellikler siyasal katılımı artıran unsurlar olarak öne çıkar. Bireyin etkinlik hissi, vatandaşlık bilinci, siyasal ilgisi ve duyarlılığı da siyasal katılımını olumlu yönde etkileyen faktörler arasındadır (Aktaran: Arslan, 2012).

1.2.10. Siyasal Faktörler

Siyasal katılıma etki eden kuralları ve süreçleri açıkça tanımlanmış bir siyasal yapı, bireylerin katılımını olumlu yönde etkiler. Siyasal sisteme nasıl dahil olunacağı ve

vatandaşların hak ve sorumluluklarının belirlenmesi, katılımın gerçekleşmesi açısından önem arz etmektedir.

Ayrıca, seçim sistemleri de katılım üzerinde farklı etkiler yaratabilir. Eğer siyasal sistem bireylere geniş haklar tanıyorsa hukukun üstünlüğüne dayalı ve demokratik kuralları benimsemişse sağlıklı bir siyasal katılım mümkün olur. Örneğin, totaliter rejimlerde katılım sadece belirli koşullar altında ve sınırlı gruplar için geçerlidir. Bu durum siyasal katılımı olumsuz etkiler (Arslan, 2012). Çünkü "tek partiye dayalı totaliter sistemlerde seçimler, partiler arasında tercih yapma imkanı sunmaktan ziyade, tek parti adaylarının büyük çoğunlukla onaylandığı bir 'rejime bağlılık' gösterisine dönüşür" (Yavaşgel, 2012). Bu rejimlerde oy verme, gösteri düzenleme, propaganda yapma gibi katılım biçimleri anayasal olarak kabul edilmiş olsa da uygulamada sadece bir formalite niteliğindedir.

Çoğulcu ve katılımcı demokrasi ortamında ise siyasal katılım kısıtlanmamakta aksine teşvik edilmektedir. Düşünce özgürlüğü ve örgütlenme hakkı suç olarak kabul edilmemektedir. Birden fazla partinin rekabet içinde olması, siyasal katılım seviyesini artırmaktadır. Siyasal partilerin, toplumun farklı kesimlerinin siyasi görüşlerini temsil etmeye çalışması ve halkı bilgilendirerek siyasal ilgi yaratması, siyasal katılımı teşvik eden unsurlar arasındadır (Arslan, 2012).

Sonuç olarak siyasal katılımı etkileyen en önemli faktörlerden biri, siyasal sistemin yapısı ve işleyişidir. Kuralların ve süreçlerin net bir şekilde tanımlandığı, hukukun üstünlüğünün benimsendiği ve bireylere geniş haklar tanıyan demokratik sistemler, katılımı teşvik etmektedir. Özellikle seçim sistemleri, bireylerin siyasal katılımını doğrudan etkilemekte; çoğulcu demokrasilerde, rekabetçi bir siyasi ortam sayesinde katılım düzeyi artmaktadır. Buna karşılık totaliter rejimlerde siyasal katılımın sınırlandırılması ve formaliteye dönüştürülmesi, bireylerin siyasete dahil olmasını engellemektedir. Bu nedenle demokratik süreçlerin sağlıklı işlemesi ve siyasal katılımın teşvik edilmesi, bireylerin aktif olarak siyasete dahil olabilmesi açısından oldukça önemlidir.

BÖLÜM 2

KADIN VE SİYASET

Kadınların siyasette yer alışı ve siyasal katılım süreçlerini anlamak, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin temel bir parçasıdır. Tarih boyunca kadınlar, siyasal haklar elde etmek ve toplumsal alanlarda varlık göstermek için uzun soluklu mücadeleler vermişlerdir. Siyasal katılımın cinsiyetler arası eşitsizliklerle şekillendiği birçok toplumda kadınların siyasete dahil olması öncelikle toplumsal normlar ve ataerkil yapıların karşısında büyük bir engelle karşılaşmıştır.

Bu bölümde, kadınların siyasal katılımı ve bu süreci etkileyen toplumsal dinamikler tartışılacaktır. Kadınların dünya genelinde siyaset sahnesine çıkışının tarihsel süreci incelenerek birinci ve ikinci dalga kadın hareketleri ele alınacak, ardından feminizmin farklı yaklaşımları üzerinde durulacaktır. Liberal, radikal, Marksist, sosyalist ve post-modern feminist perspektifler, kadınların siyasal haklar mücadelesinde oynadığı rol bakımından incelenecektir.

Türkiye’de kadının siyasetteki yeri ise tarihsel bir çerçevede ele alınacak, cumhuriyet döneminden bugüne kadar kadınların siyasal yaşamdaki konumları gözden geçirilecektir. Ayrıca kadının siyasete katılımını etkileyen ataerkil yapılar, toplumsal cinsiyet rolleri, kamusal ve özel alan ayrımı gibi yapısal faktörler ile toplumsal cinsiyet ayrımcılığı üzerinde durulacaktır. Bu başlıklar altında, kadınların siyasal alandaki varlığı ve bu süreçte karşılaştıkları engeller ayrıntılı biçimde incelenecektir.

2.1. Kadınların Siyasal Katılımı

Kadınların siyasal katılımı, toplumsal cinsiyet eşitliği ve demokratik temsil açısından önemli bir konudur. Tarih boyunca kadınlar, siyasal süreçlere katılma hakkı için uzun ve zorlu mücadeleler vermiştir. Kadınların siyasetteki temsili, sadece nüfusun yarısını oluşturan bir grubun sesini duyurması değil aynı zamanda toplumsal sorunların daha kapsamlı bir şekilde ele alınması anlamına gelir. Ancak toplumsal cinsiyet rolleri, ataerkil yapı ve ekonomik eşitsizlikler, kadınların siyasete tam katılımını engelleyen önemli faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle kadınların siyasal katılımını artırmak, sadece kadın haklarının korunması değil, toplumun geneline hizmet eden daha kapsayıcı ve adil bir siyasal sistemin inşası açısından da kritik bir öneme sahiptir.

Sapiro'nun (Yaraman, 1999'den aktaran) savunduğu görüşe göre, kadınların çıkarları yalnızca kadınlar tarafından temsil edilebilir. Bu rasyonel temele dayalı yaklaşıma göre, "[k]endi içlerinde sınıf ya da ırk gibi farklılıklar bulunsa da kadınlar bir topluluk olarak başka gruplarla ortak olmayan özgün toplumsal, ekonomik ve siyasal sorunları paylaşırlar. Sorunlar benzer olduğuna göre, bunların çözümü de ortak çıkarlar etrafında şekillenir. Bu nedenle, bu grubun diğerlerinden ayrılan çıkarlarını en iyi temsil edebilecek kişiler yine o grubun üyeleri, yani kadınlar olacaktır."

Siyasal katılım temel bir vatandaşlık hakkı olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda, 1952'de Birleşmiş Milletler Şartı ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde yer alan siyasi hakların kadınlar tarafından da eşit biçimde kullanılabilmesi amacıyla, konuya yönelik bir uluslararası sözleşme hazırlanması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu gereksinim neticesinde, BM Kadınların Siyasal Haklarına Dair Sözleşme'yi oluşturmuştur. Bu sözleşmeye göre, her kadın, kendi ülkesinde kamu işlerine katılma, kamu hizmetlerinde görev alma ve kamu organlarında seçilme hakkına sahiptir (Sancar, 2018).

Kadınların siyasal katılımına dair en güncel sözleşme ise, 1979'da BM tarafından kabul edilen Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) olmuştur. CEDAW'ın 7. maddesi, kadınların siyasal yaşama eşit katılımını güvence altına alır ve taraf devletlerden, siyasette kadınlara yönelik ayrımcılığı ortadan kaldırmak için gerekli tüm tedbirleri almasını ister. Bu maddeye göre, kadınlar tüm seçimlerde oy kullanma ve seçilme hakkına sahip olacak, hükümet politikalarının oluşturulmasına katılacak ve kamusal görevlerde yer alabilecektir (Sancar, 2018).

Siyasal katılımın iki boyutu ise, kadınların siyasette bulunmalarının gerçekten bir değişim yaratıp yaratmayacağı ve bu değişimin nasıl değerlendirileceği üzerinde durmaktadır. Kadınların siyasal arenada sayıca fazla olması, her zaman onların ihtiyaç ve çıkarlarının temsil edildiği anlamına gelmez. Bu durum, kadın sorunlarına duyarlı, nitelikli bir katılım gerektirir. Bu nedenle araştırmalar, kadınların siyasette etkin bir temsil oluşturabilmesi için ne kadar ve hangi koşullarda katılım gösterdikleri üzerine odaklanmıştır. Sonuç olarak, kadınların siyasette etkili bir temsili için en az yüzde 30 oranında temsil edilmesi gerektiği, bu oranı sağlayamayan yapıların nitelikli temsilden yoksun olduğu belirtilmektedir (Dahlerup, 2007).

Ne yazık ki, dünya genelinde kadınların siyasal katılımı halen arzu edilen düzeyde değildir. Bu durum, sadece belirli bir ülkeye veya kültüre özgü olmayıp, birçok farklı sebepten kaynaklanan küresel bir sorun olarak görülmektedir.

2.2.Dünyada Kadınların Siyasette Yer Alışı ve Siyasal Haklar İçin Verdiği Mücadele

Şehir devletleri zamanında, Atina'nın siyasi ortamında, kadının yalnızca birilerinin kızı veya bir erkeğin eşi olarak tanımlanması, sosyal ve siyasi ortamda kadının kısıtlı temsilinin nasıl olduğunu göstermektedir. Kadınlar da birer vatandaş olmasına rağmen sadece siyasal hayatta değil toplumsal hayatta da vatandaş olarak değerlendirilememektedir. Ayrıca kadının bir erkek gibi yalnızca birey olduğu ve aynı toplumun bir parçası olduğu için siyasal yaşamda söz hakkına sahip olması gerekliliğinin yanında kadın, sadece bir diğer erkeğin bir şeyi olarak ifade edilmekle sınırlı kalmaktadır. Atina şehir devletinde vatandaşlık hakkı ilk olarak erkeklerle tanınmıştır. Erkek yönetimi içerisinde kadınlara doğrudan bir birey olarak yer verilmemesi ve “Atinalı bir vatandaşın eşi/ karısı” olarak ifade edilmesi, kadından bir diğerinin eşi olarak bahsedilmesini açıklamaktadır (Özkan, 2017).

Rousseau, insanların doğuştan eşit olduğunu iddia etmesine rağmen, kadınları bu eşitlikten dışlamış ve onları yönetilmeye muhtaç, zayıf varlıklar olarak tanımlamıştır. Ancak İngiliz öğretmen ve yazar Mary Wollstonecraft, 1792'de kaleme aldığı "Kadın Haklarının Savunusu" adlı eserinde Rousseau'ya karşı çıkarak şu ifadeleri kullanmıştır: “Kadınlar da akıl sahibidir ve akıllarıyla kendilerini yönetme kapasitesine sahiptir. Yetenekleri açısından erkeklerden geri değildirler. Ancak toplumda bu görüşün yaygın olmasının nedeni, kadınların uzun yıllar boyunca ihmal edilmeleri ve eğitimsizlikleridir.” Wollstonecraft'ın talepleri dönemin şartlarında hayata geçmemiş olsa da eğitimin ve çevrenin bireylerin gelişimindeki önemini vurgulamıştır. Kadınların eğitimde, toplumsal haklarda ve meslek edinmede erkeklerle eşit haklara sahip olması gerektiğini savunmuştur. Fransız Devrimi, eşitlik ve özgürlük talepleriyle ortaya çıkmış olsa da Wollstonecraft'ın ve diğer kadın aktivistlerin bu haklı taleplerine karşı çıkmıştır. Kadınların erkeklerle eşit eğitim alma ve çalışma hayatına katılma istekleri, bazı durumlarda idam cezalarına yol açmıştır. O dönemde kadınlar sadece ev içi rollerle sınırlı kalmış ne yasalarda ne de toplumsal düzende insan ya da vatandaş olarak kabul edilmemiştir (Bele, 2001).

Özellikle Fransız Devrimi gibi bir mücadele döneminde, kadınlar ilk kez kitlesel olarak sahneye çıkmıştır. Fransız Devrimi, kadınların siyasal katılımında önemli bir dönüm noktasıdır.

1789 yılında patlak veren devrim, kadınları kitlesel olarak siyasi süreçlere dahil eden bir dönemi başlatmıştır. Devrim sırasında, kadınlar toplumsal eşitlik ve haklar için meydanlara çıkarak, eylemler düzenleyerek ve siyasi taleplerini dile getirerek önemli bir rol oynamışlardır. Ancak, bu aktif katılım kısa ömürlü olmuş, devrim sonrası siyasi sistem içinde kadınların etkisi sınırlanmıştır.

Kadınlar, bu süreçte, özellikle eşitlik ve vatandaşlık hakları konusunda seslerini duyurmuş, ancak bu taleplerin çoğu erkek egemen siyasi yapılar tarafından görmezden gelinmiştir. Fransız Devrimi'nin başlangıç yıllarında kadınların siyasal taleplerini ifade etme çabaları, uzun vadede sınırlı kalmış ve kadınlar, devrim sonrası dönemde çoğunlukla geri planda kalmıştır. Bununla birlikte, Fransız Devrimi, kadınların siyasi mücadele tarihindeki önemli bir adım olmuş ve daha sonra gelen kadın hareketlerine ilham vermiştir (Tekeli, 1989).

Seçme ve seçilme hakkı tarihte ilk olarak feodalizmin yıkılması sonrasında toprak sahibi erkek bireyleri tanınan bir vatandaşlık hakkı olarak ortaya çıkmıştır. Mülk sahibi olmayan erkeklere ise bu hak Fransız ihtilali sonrasında tanınmıştır. Kadın hakları ve kadın konusundaki en radikal değişim ise Endüstri Devrimi ile yaşanmaya başlamıştır. Makinaların buharla çalışmaya başlanması ile seri üretime geçilmesi sonucu kadın işgücüne katılarak fabrikalarda çalışmaya başlaması ve kadınların da iş hayatında yer almasıyla o döneme kadar söz konusu olmamış bazı haklar kadınlara da tanınmak zorunda kalındı (Konan, 2011). Fransız İhtilali ise kadın hakları açısından radikal değişikliklerin yaşandığı dönem olmuştur. Kadın Hakları Bildirgesi Fransa'da yayınlanmış olup, 1789'da krala sunulan bir dilekçe ile oy hakkı ve kendilerini temsil hakkı istenmiştir. Fakat aynı istek 1793 de yenilenmesine rağmen yine de kabul edilmemiştir. Kadınlar Fransız ihtilali sırasında da çalışmış, Fransa' da başlayan bu hareket ve bu hak arayışı diğer Avrupa ülkelerini de etkisi altına almıştır.

Dünya tarihinde kadınların siyasal hayata katılımı ve temsili, tarih boyunca kültür ve coğrafya ayırt etmeksizin bütün kadınların ortak sorunu olmuştur. Kadınların 19. yüzyılda erkeklerle eşit konuma gelmek için uzun yıllar çabalamalarıyla 20. yüzyılın ilk dönemlerinde bazı ülkelerde kadınlara ancak yasal olarak eşit haklar verilmiştir. Devamında diğer bütün ülkelerde kadınlara yasal haklar verilmeye başlanmıştır. Yasalarla kadınlara yasal/ siyasal haklar verilmesine rağmen, dünya nüfusunun neredeyse yarısını oluşturan kadınların meclislere erkeklerle eşit olarak katılmadıkları, bütün dünyadaki kadın parlamenter sayılarının oranlarında da görülmektedir (Korkmaz, 2022).

Kadınların siyasete ilgisinin tarihi 19. yüzyılın ortalarına kadar uzanıyor. 18. yüzyılın sonlarında kadınlar, Avrupa'da gelişen yeni kamusal alana üretim ve siyaset yoluyla katılma

mücadelesine başladı. Bu mücadele 1800'lü yılların ortalarından itibaren siyasi eşitlik talebine dönüşmeye başladı. Seçme ve seçilme hakkının sağlayacağı bir haktı bu. Bu bağlamda İngiltere başta olmak üzere birçok Batı ülkesinde kadınlar seçme ve seçilme hakkı için mücadele etmeye başladı. Bu konuda başı çeken Britanyalı kadınlar, bir asır sonra, 1928'e kadar oy kullanma hakkını alamadılar ve seçildiler (Çaha vd., 2019).

Kadınların siyasal yaşama katılımı, tarihsel süreçte eşitlik ve özgürlük taleplerinin temel bir unsuru olarak öne çıkmıştır. Birinci dalga kadın hareketinin en belirgin özelliklerinden biri, kadınların siyasal haklara yönelik talepleridir. Bu hareket, kadınların tarih boyunca siyasal haklarını gündeme getirmiş, ancak bu konu hiçbir zaman geçerliliğini yitirmemiştir. Kadın hareketinin gelişim aşamaları boyunca, siyasal haklar farklı açılardan ele alınmış, fakat her dönemde güncelliğini korumaktadır. Bu kapsamda ilerleyen bölümde kadının siyasal hak taleplerinin arka planına değinilecektir.

2.2.1. Birinci Dalga Kadın Hareketleri

17.yüzyıldan itibaren ortaya çıkan Aydınlanma Çağı, akli merkez olarak maddi dünyanın ve toplumsal yaşamın akıl yoluyla anlaşılabilirliği ve düzenlenebileceği görüşünü savunmuş; bu doğrultuda, geleneksel otorite biçimlerine karşı çıkarak ilerleme fikrini geliştirmiştir. Bilimsel, ussal ve hukuki temellerle yeni bir çağ başlatan bu düşünceler, 1776 Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi ve 1789 Fransız Devrimi sonrasında ilan edilen Fransız İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirgesi'nde somutlaşmıştır. Ancak, bu belgeler ilk bakışta tüm insanlık için geçerli gibi görünse de gerçekte sadece erkekleri kapsayan bir yaklaşımı yansıtmaktadır. O dönemde, kadınların erkeklerin sahip olduğu eğitim, meslek edinme ve siyasete katılma haklarından yoksun bırakılmaları biyolojik temellere dayandırılarak doğallaştırılmıştır.

Bununla birlikte, Aydınlanma ve devrimler çağının erkek egemen düşünce yapısına karşı önemli karşı çıkışlar da ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri, Fransa'da Olympe de Gouges'un 1791'de kaleme aldığı Kadın Hakları Bildirgesi'dir. Bu bildirgede, Fransız İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirgesi'nde belirtilen erkek haklarının kadınlar için de geçerli olması gerektiği vurgulanmıştır. Marie Gouze olarak doğan yazar, bu fikirleri nedeniyle 1793'te idam edilmiştir.

Bir diğer etkili karşı çıkış ise İngiltere'den Mary Wollstonecraft'ın 1792'de yayımladığı "Kadın Haklarının Savunusu" adlı kitaptır. Wollstonecraft, Aydınlanma'nın kadınların akıl kapasiteleri ve doğuştan gelen nitelikleri üzerine tartışmalarını yeniden ele alarak, kadın-erkek

toplumsal hiyerarşisine karşı çıkmış ve kadınların eğitim hakkı başta olmak üzere erkeklerle eşit haklara sahip olmalarını savunmuştur.

Tüm bu itirazlar, 19. yüzyılın ortalarından itibaren kadınların oy hakkını merkezine alan birinci dalga kadın hareketinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Yüzyılın ortalarından I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar geçen dönemde, Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere birçok bölgede kadınlar eşit vatandaşlık hakları için mücadele etmişlerdir. İngilizce'de "suffrage" kelimesinden türetilmiş olan "süfrajeter" terimi, oy hakkı talebiyle bir araya gelen kadınları tanımlar. İngiliz süfrajeterler, kadın hakları mücadelesinin ilk tarihsel örneklerini oluşturmuşlardır.

Birinci dalga kadın hareketi, büyük ölçüde siyasal liberalizmden etkilenmiş ve zaman zaman erkeklerin de desteğini almıştır. Bunlardan biri, İngiliz filozof ve devlet adamı John Stuart Mill'dir. Mill, 1865 yılında İngiliz Parlamentosu'na seçildiğinde seçim vaatleri arasında kadınların oy hakkını da belirtmiştir. Mill'in, kadın hakları savunucusu olan eşi Harriet Taylor Mill'den etkilendiği bilinmektedir. 1869'da yayımladığı *Kadınların Köleleştirilmesi* (The Subjection of Women) adlı kitabında, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini kınamış ve bu adaletsizliğin yerini mutlak eşitlik ilkesinin alması gerektiğini savunmuştur.

Bu dönemde, İngiltere'de süfrajeter barışçıl eylemlerden militan hareketlere kadar geniş bir yelpazede etkili olmuştur. Millicent Garrett Fawcett tarafından 1897'de kurulan Kadınların Oy Hakkı Örgütlerinin Ulusal Birliği (The National Union of Women's Suffrage Societies, NUWSS), çeşitli kadın hakları kuruluşlarını bir araya getirip koordine etme görevini üstlenmiştir. Barışçıl eylemler ve annelik rolü vurgusu ile tanınan bu kuruluş, militan yöntemleri benimsemeyen Kadınların Sosyal ve Politik Birliği (Women's Social and Political Union, WSPU) ile ilişkiler kurmaktan kaçınmıştır.

1903'te Emmeline Pankhurst tarafından kurulan WSPU, başlangıçta bir işçi örgütü olarak faaliyet göstermiş, ancak zamanla daha geniş bir tabana yayılmıştır. Özellikle 1906'dan itibaren, sivil itaatsizlik, parti toplantılarına baskınlar, kitlesel protesto gösterileri, cam kırma ve açlık grevi gibi militan eylemlerle tanınmıştır. Bu eylemler, kadınların oy hakkı mücadelesinin önemli bir parçası olmuştur.

19. yüzyılın ortalarından itibaren kadınların eğitim, mülkiyet, çalışma ve oy hakkı gibi geniş bir yelpazede ifade ettikleri medeni haklar, 1848'de Elizabeth Cady Stanton'ın

önderliğinde düzenlenen Seneca Falls toplantısında ilan edilen Duygular Bildirgesi'nde (The Declaration of Sentiments) dile getirilmiştir. Bu bildiri, 1776 tarihli Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi'nden (The Declaration of Independence) uyarlanmış olup, kadın hakları taleplerini içermektedir. Seneca Falls Bildirgesi, kıta Avrupası'ndaki kadın hakları söylemiyle de süreklilik göstermektedir. Ayrıca, Amerika'daki kadın hakları hareketi, ırkçılık karşıtı hareketle de yakından ilişkilidir.

Amerika'da kadın hakları mücadelesinin bir özelliği, oy hakkının eyaletlere göre farklı tarihlerde kazanılmış olmasıdır. Örneğin, Wyoming ve Utah eyaletlerinde 1869 ve 1870 yıllarında oy hakkı elde edilirken, tüm ülkede bu hak ancak 1920'de tanınmıştır. Fransa'da ise kadınların oy hakkı mücadelesi, 1916'da Kadınların Oy Hakkı için Fransız Birliği tarafından başlatılmıştır. Ancak, Fransa'da kadınlar, II. Dünya Savaşı'ndan sonra 1944 yılında oy hakkını elde edebilmiştir. Bu süreçte, aile oy hakkı tartışmaları da önemli bir rol oynamıştır.

Birinci dalga kadın hareketi, kadınların erkeklerle yasal olarak eşitliğini savunarak, siyasal yaşamda eşitsizliklere karşı çıkmıştır. Bu yaklaşım, 20. yüzyılın başındaki yasal dönüşümlerin temelini oluşturmuştur. Ancak, bu yaklaşımın ötesinde daha geniş bir içeriğe sahip olup olmadığı sorgulanabilir.

20. yüzyılın ilerleyen yıllarında, milliyetçilik ve ulus devlet kavramlarının öne çıkmasıyla kadın hakları sorunları farklı şekillerde ele alınmıştır. Örneğin, Finlandiya "devlet feminizmi"nin erken örneklerinden biri olarak kabul edilirken İtalya ve Almanya gibi ülkelerde kadın hakları, otoriter milliyetçi ideolojiler içinde şekillenmiştir. Sömürge sonrası milliyetçi hareketlerde, kadın özgürlüğü ve ulusal direniş hareketleri birbirinin ayrılmaz bir parçası olarak görülmüştür. 21. yüzyılın sonlarına doğru eşitlik talebi sadece yasal düzeyde değil, toplumsal yaşamın cinsiyetçi yapısını sorgulama çabasına dönüşmüştür. Bu dönemde, erkek egemen yapılar ve ataerkil değerler, toplumsal eşitlik mücadelesinin odağı haline gelmiştir.

Sonuç olarak, 17. yüzyıldan itibaren Aydınlanma Çağı'nın akıl ve ilerleme vurgusu, toplumsal yapının yeniden şekillendirilmesine öncülük etmiştir. Ancak bu dönemde kadınlar; erkeklerin elde ettiği haklardan mahrum bırakılmış, biyolojik temellere dayandırılan gerekçelerle eşitsizlik sürdürülmüştür. Fransa ve İngiltere'deki kadın hakları savunucularının etkili itirazları, birinci dalga kadın hareketinin ortaya çıkmasına ve kadınların oy hakkı mücadelesinin yaygınlaşmasına yol açmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Avrupa'da bu mücadele, kadın haklarını merkezine alarak geniş bir yelpazede medeni hakların talep

edilmesini sağlamıştır. Yüz yıllar süren bu çabalar, kadınların toplumsal ve siyasal alanlarda eşitlik için verdikleri mücadelenin temel taşlarını oluşturmuş, 20. yüzyılda milliyetçilik ve modernleşme süreçleriyle birleşerek çeşitli coğrafyalarda farklı yasal ve toplumsal değişimlere neden olmuştur. Günümüzde, eşitlik talebi yalnızca yasal düzeyde değil, toplumsal cinsiyet rollerini sorgulayan bir hareket olarak evrilmiş ve ataerkil yapıları eleştiren bir mücadele halini almıştır. Bu süreçler, toplumsal eşitlik ve kadın hakları açısından önemli bir dönüşüm sürecini işaret etmektedir.

2.2.2 İkinci Dalga Kadın Hareketleri / Feminist Yaklaşımlar

Birinci dalga feminizm; eşit haklar mücadelesi çerçevesinde şekillenmiş ve bu bağlamda oy hakkını, eşit siyasal katılımın bir ön koşulu olarak görmüştür. Ancak, 1970’lerden itibaren toplumsal ve siyasal koşullardaki değişimlerle birlikte, feminist düşünce yeni sorgulama alanlarına yönelmiş ve bu da eşitlik anlayışını daha kapsamlı bir boyuta taşımıştır. İkinci dalga feminizm, siyaseti sadece siyasal kurumlar ve temsil mekanizmalarıyla sınırlı görmeyip toplumsal yaşamın her alanına, özel alanlar dâhil, genişletmiştir. Bu dönüşümün arkasında, kişisel olanın politik olduğu anlayışı yer almaktadır. Feminist kuram, kadın olmanın biyolojik bir özellik değil, kültürel ve toplumsal bir süreç olduğunu savunur. Simone de Beauvoir’ın "İkinci Cins" (1949) adlı eserinde ifade ettiği gibi, “Kadın doğulmaz, kadın olunur.” Bu anlayış, 1970’lerde kadın kimliğinin toplumsal ve kültürel süreçler içinde şekillendiğine dair yeni bir iktidar yaklaşımını beraberinde getirmiştir. Simone de Beauvoir’ın “İkinci Cins” adlı eseri, kadın kimliğinin biyolojik değil, toplumsal ve kültürel bir süreç içinde oluştuğunu ifade ederek, feminist teoriye ve toplumsal cinsiyet çalışmalarına önemli bir katkıda bulunur. Bu anlayış, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini anlamak ve bu eşitsizliklerle mücadele etmek için yeni bir bakış açısı sunar. Kadınların toplumsal ve kültürel süreçler tarafından nasıl şekillendirildiğini vurgulayan bu görüş, toplumsal yapıları sorgulama ve eşitlik mücadelesini ilerletme açısından büyük bir öneme sahiptir.

İkinci dalga feminizm, siyasal katılımı doğrudan bir mücadele konusu olarak görmemiştir. Bunun yerine, ayrımcılıkla mücadele ve eşitlik hedefleri uluslararası düzeyde BM tarafından benimsenmiş ve bu konudaki pek çok düzenleme, özellikle 1970’lerde gerçekleştirilmiştir. BM tarafından hayata geçirilen sözleşmeler ve eylem planları, kadınların siyasal katılımını desteklemiş ve engelleri kaldırmayı amaçlamıştır. Feminist kuram, 1970’lerden itibaren, siyasal dilde ve pratiklerde cinsiyetçi özelliklerin dönüşümüne odaklanmıştır. Bu dönemde feministler, birinci dalga liberal feministlerden farklı olarak siyasal

alanı eleştirmiş ve özellikle devletin ataerkil yapısını sorgulamışlardır. Bu yaklaşım, siyasi kurumların erkek egemen niteliklerini eleştiren bir bakış açısını ortaya koymuştur.

2.2.2.1. Liberal Feminizm

Liberal feminist kuram, liberalizm temeline dayalı olarak kadınların toplumsal eşitlik mücadelesini öne çıkarır. Kadınların kamusal alanda eşitlik kazanmasının, geleneksel ve yasal kısıtlamaların kaldırılmasıyla mümkün olduğunu savunur. İlk dalga feminizm; bu anlayışın temellerini atmış ve kadınların yasal haklar, eğitim ve iş fırsatları taleplerine yönelik mücadele etmiştir. Aydınlanma dönemi ve Fransız Devrimi sonrası eşitlik talepleri, kadınların dışlandığı bir ortamda şekillenmiştir. 18. yüzyılda kadınların entelektüel ve fiziksel yetenekleri hakkında önyargılar mevcutken rasyonel varlıklar olarak görülmemiştir.

Vatandaşlık için temel nitelikler, kamusal katılım hakkı ve akılcılık olarak belirlenmiştir. Locke, erkek çocuklarının ancak akılcılığa ulaştıklarında vatandaş olabileceğini belirtmiş ancak kadınların akıldan yoksun sayıldıkları için bu rolü üstlenemeyeceklerini ifade etmiştir (Donovan, 1997). Doğal haklar perspektifinden feminist düşünürler, kadınların erkeklerle eşit temel haklara sahip bireyler olduğunu savunmuştur. Mary Wollstonecraft, 1792'deki *A Vindication of The Rights of Women* adlı eserinde, aklın her insanda eşit olduğunu ve kadınların eğitimsizlik nedeniyle yanlış akıl yürüttüğünü vurgulamıştır (Wollstonecraft, 2010). Kadınlara yalnızca erkeğe nasıl hizmet edeceklerinin öğretilmesi ve ayrımcı eğitim sistemlerinin eleştirisi, toplumun kadınların yeteneğinden fayda sağlaması için eğitimde eşitlik savunulmuştur. Wollstonecraft, kadınları aşağılayan toplumsal yapının zararlı etkilerini ve eşitliğin bir insan hakkı olduğunu ortaya koyar. Aydınlanmacı liberal feministler, akılcılığı temel alarak bireylerin akılcı ve bağımsız birer varlık olduklarını, kadın ve erkeklerin akılcı yeteneklerinin eşit olduğunu ve toplumsal değişimin eğitim yoluyla sağlanabileceğini vurgular (Donovan, 1997). 18. yüzyıl ortasından itibaren, makinelerle değişen iş dünyası ve ev ekonomisinin çöküşü, kamusal ve özel alanların ayrılmasına neden olmuş ve bu durum, Aydınlanma düşüncesinin akılcılığı kamusal, ahlakı ise özel alana atfetmesini desteklemiştir (Donovan, 1997, s.19). Liberal feministler, kadınların kamusal alana katılımını ve erkeklerle eşit başarıyı elde etmelerini savunur. Bu görüş, eğitim, politika ve iş piyasasında ayrımcılığı ortadan kaldırmayı hedefleyen yasal reformlara odaklanır. Kadınların eğitim, çalışma, mülkiyet, sosyal yardım ve hukuk gibi alanlarda eşit haklara sahip olmalarını sağlamak için mücadele ederler.

2.2.2.2. Radikal Feminizm

Radikal feminizm, 1969-1970 yıllarında ortaya çıkan kadın özgürlük hareketi ile liberal ve marksist feminizmden etkilenmiş ancak onlardan farklı talepler geliştirmiştir. Bu hareket; sadece oy hakkı değil, cinsiyet rollerinde köklü değişiklikler talep eder. Burada, burjuva ile proletarya arasındaki mücadele değil kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik ele alınır (Eisenstein, akt. Ataman, 2009). Radikal feministler, ataerki denetiminin kaldırılması için mücadele eder ve kadınları bir grup olarak değerlendirir. Kadın üzerindeki erkek tahakkümü ataerki yapılarla kurumsallaşmıştır. Radikal feministler, sistemin kendisinin cinsiyetçi olduğunu ve toplumsal iktidarın ataerki politikalara dayandığını savunur, bu da onları liberal ve eşitlikçi hareketlerden ayırır. Radikal feminizm, toplumsal sistem ve iktidar ilişkilerini geniş bir yelpazede inceler ve kadın kültürünün korunması ile yeniden üretimine odaklanır. Ayrıca, toplumsal iktidarın ve egemenlik ilişkilerinin gündelik yaşamda kurulduğu varsayımıyla, kadının günlük yaşantısının incelenmesi gerektiğini belirtir. Radikal feminizm, kamusal ve bireysel alanları birleştirmeye çalışır ve ataerki ilişkilerden kurtulmanın sadece ekonomik değişikliklerle mümkün olmayacağını savunur. Kadın kültürü içinde, kadınların kendi dil ve anlam biçimlerini oluşturmasının önemine dikkat çeker (Kara, 2006). Özetle, radikal feminizm, kadınların toplumsal yapılar ve kültürel normlar aracılığıyla cinsiyet eşitsizliğine karşı mücadele etmelerini vurgular ve sadece ekonomik değil, tüm toplumsal alanlarda köklü bir değişim hedefler.

2.2.2.3. Marksist Feminizm

Marksist feministler, kadınların kamusal üretimden dışlanması onların ezilmesine neden olduğunu ve bu durumun sınıfsız bir toplumda çözülebileceğini savunur (Ataman, 2009: 16-17). Onlara göre, kadınların özgürleşme mücadelesi, proletaryanın kapitalizmi ortadan kaldırma savaşının ayrılmaz bir parçasıdır. Cinsiyetçilik, kapitalist sistemde burjuva sınıfı için düşük iş gücü anlamına gelir ve bu durum, kadınların kapitalist sistemden kurtulmalarını engeller. Marksist feministler, baskı ve sömürüyü ortadan kaldıracak ve cinsiyetçiliği yok edecek tek toplumsal modelin Marksizm olduğunu düşünürler. Bu düşünceye göre, düşünceler ve politikalar cinsiyetten bağımsızdır; toplumda güçler erkek veya dişi olarak ayrılmaz, ancak yerleşim biçimlerine göre gerici, reformcu veya devrimci olabilirler (Kara, 2006). Marksistler, sınıf ilişkilerini toplumsal cinsiyet perspektifinden incelemenin, sınıfın önceliğini göz ardı ettiğini ve kadınlar arasındaki sınıf farklarını gizlediğini öne sürer. Ayrıca, feminist taleplerin kapitalizm içinde çözülebileceğini savunarak, bu çabaların köklü değişim hedeflerini

çarpıttığını iddia ederler (MacKinnon, 2015). Özetle Marksist feminizm, cinsiyet eşitsizliğini kapitalist ekonomik sistemle ilişkilendirir ve bu eşitsizliğin ortadan kaldırılmasını, sınıfsız bir toplumsal yapının oluşturulmasıyla mümkün görür. Toplumsal ve ekonomik yapıları köklü bir şekilde değiştirmeyi hedefler.

2.2.2.4. Sosyalist Feminizm

Marksist feminizm, kadınların ezilmesinde sınıf sistemini temel belirleyici olarak görürken, sosyalist feminizm bu durumu hem sınıf hem de cinsiyet sistemleri açısından ele alır. Sosyalist feministler, kadınların ezilmesinin iki boyutu olduğunu savunur: biri kapitalist ilişkiler, diğeri ise ataerkil ilişkiler. Bu nedenle, kadınların özgürleşmesi için yalnızca kapitalizmin ortadan kaldırılması yeterli olmayıp, erkek egemenliğinin ve ataerkilliğin de sona erdirilmesi gereklidir. Sosyalist feminizm, ekonomi ve toplumsal cinsiyetin ilişkisini ele alan bir çözümleme geliştirmeye çalışır. Kapitalizm ve ataerkillik, iki ayrı sistem ve baskı biçimi olarak değerlendirilir; kapitalist toplumlarda ataerkilliğin özgün biçimleri görülür. Sosyalist feministlerin amacı, kapitalist ve ataerkil ilişkiler arasındaki bağlantıyı anlayarak, kapitalist ataerkillik kuramını geliştirmektir (Abbott ve Wallace, 1990).

2.2.2.5. Post-modern Feminizm

Feminizm ve postmodernizm, modern düşünceye önemli eleştiriler getiren iki önemli yaklaşımdır. Her iki yaklaşım da geleneksel felsefi temelleri sorgulayan yeni toplumsal eleştiri paradigmatları geliştirmeye çalışır (Sarup, 1995). Ancak, postmodernistler temelcilığe ve özcülüğeye yönelik eleştiriler sunsalar da toplumsal eleştiri anlayışlarının "bilişsel içeriği boş" olabilir. Feministler ise sağlam toplumsal eleştiriler sunar, fakat çoğu temelcilik ve özcülük eğilimindedir (Sarup, 1995).

Postmodernistler, toplumsal gerçekliğin söylemler tarafından inşa edildiğini ve gerçekliğin tanımlanana kadar var olmadığını öne sürer. Bu nedenle, postmodern yaklaşım meta anlatıları reddeder ve bilimsel kesinlik iddialarına güvenmez. Toplumsal gerçeklik, nesnel veya bilimsel yollarla betimlenemez ve Aydınlanma düşüncesine dayalı kurtuluş projelerini kabul etmezler. Postmodern feministler, erkek merkezli kuramların yerine feminist kuramları koyma düşüncesini reddeder, çünkü onlara göre gerçek bilgi olasılığı yoktur ve çoğul gerçeklikler vardır. Her bilgi tarihsel ve kültürel olarak özgüdür ve belirli söylemlerin ürünüdür (Abbott ve Wallace, 1990).

Postmodernizmin odak noktası, çokça parçalanmış öznenin; ırk, cinsiyet ve yaş gibi farklılıkların tanınması ve yapısökümdür. Temel bir özün kişiyi oluşturduğu düşüncesini reddeden postmodern yaklaşım, dikkatini öznenin dışavurumu olarak öznenin bir süreç içinde olduğunu vurgular. ‘Şeyler’in toplumsal ve tarihsel anlamları sadece söylem içinde edinilir (Abbott ve Wallace, 1990).

Foucault’ya göre, öznelerin toplumsal kimliği, söylem aracılığıyla kurulur ve kim olduğumuz ile ne yapabileceğimiz söylemler tarafından inşa edilir. Söylemlerin gücü, anlamlar ve dilden oluşur. Postmodern feministler, öznenin doğa durumunda var olduğuna dair hümanist (modern) düşünceyi ve biyolojinin doğalcılığını reddeder. Modern feminist kuramlar, cinsiyet farklılıklarının gerçek bir dünyada var olduğunu iddia ederken, postmodern feministler bu farklılıkların dil aracılığıyla bilince taşındığını ve dil-öncesi gerçekliklerinin olmadığını savunur (Abbott ve Wallace, 1990). Tong’a göre, postmodern feminizmin kökleri, Simone de Beauvoir’ın “İkinci Cins” kitabında bulunabilir. Beauvoir, feminist kuramın temel sorunsalını kadınların neden ikinci cinsiyet olduğunu sorgular. Postmodern feministler, bu durumu aşılması gereken bir şey olarak görmek yerine, onun avantajlarını ilan ederler (Tong, 2014).

2.3. Kadınların Siyasal Haklar İçin Verdiği Mücadele

İnsanoğlu ilk çağlardan günümüze kadar evrim geçirmiştir. Antik çağda her şeyi isteyerek paylaşan kadın ve erkek arasında büyük bir uçurum oluşmaya başladı ancak kültürün gelişmesiyle birlikte büyük bir uçurum ortaya çıkmış ve toplumdaki iş bölümü cinsiyete dayalı olarak yapılmıştır. İlk kültür doğduğunda kadın toplumda yeni bir değer kazanmıştır. Örneğin; Mezopotamya uygarlıklarından biri olan Sümer’de yönetici kadınlar en üstte yer alıyor ve siyasi haklarını kendileri kullanma hakkına sahip olmuşlardır. Sümer’de bir erkek yalnızca bir kadınla evlenmektedir ve kadın istemezse zorla evlendirilmektedir.

Kadın hakları tanımında en son geliştirilen haklardan bazıları arasında kadınların siyasi karar alma süreçlerine katılımı ve söz hakkı yer almaktadır. Eşit siyasi haklara sahip kadınların uluslararası kalkınmasının önündeki temel engellere baktığımızda bu konudaki ilk uluslararası belgenin 1952 tarihli 'Kadınların Siyasi Hakları Sözleşmesi' olduğunu görmektedir (Sancar, 2011). Sözleşme, kadınların siyasi karar alma süreçlerine eşit katılım hakkının temel ilkelerini belirledi ancak bunu zorunlu kılmamıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da faşizmin yenilgiye uğratılması ve Kuzey Atlantik siyaseti sayılabilecek liberal demokrasinin gelişmesi, kadın haklarının gelişmesinin önünde büyük bir engel haline gelmiştir. 1950'li yıllardan itibaren Birleşmiş Milletler' in kurulmasıyla birlikte yeni siyasi sistemin ilke ve kuralları belirlenmeye

başlandı. Bunlar arasında kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği yer almaktadır (Sancar, 2011).1980'lerde küresel kadın hakları hareketi önemli bir oyuncu olarak değişimin önünü açmıştır. Bu siyasi çatışmaların talepleri ve sonuçları Birleşmiş Milletler çatısı altında konsolide edilmiş, resmileştirilmiş ve kabul edilmiştir. Birleşmiş Milletler, 1975 yılında tüm üye devletlerin dikkate alması gereken bir program olarak 1975-85 dönemini 'Uluslararası Kadın Onyılı' olarak ilan ederek yeni bir dönemin başlangıcını ilan etmiştir (Sancar, 2011).

1970'lerden sonra bu ilerlemeyi kaydeden siyasetçiler, başta feministler olmak üzere ikinci önde gelen kadın hareketidir. Bu uluslararası anlaşma ve eylem planında ayrıca toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi ve kadın haklarının korunmasına yönelik yeni bir yol haritasının uygulamaya konulmasından da bahsedilmektedir. Bu yol haritasının uygulanmasından sorumlu aktörler genel olarak modern hükümetler ve kamu kurumlarıdır; Ayrıca siyasal toplumun ve siyasal kurumların toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önlenmesini sağlamanın önemli olduğu vurgulanmıştır (Sancar, 2011).

18. Yüzyılda yaşanan gelişmelerle başlayıp 19. Yüzyılda hız kazanan kadın hareketleri, bütün dünyada yaşanan Anayasacılık hareketleri ile entegre olarak Avrupa'daki 3k 1 olarak bilinen- Kirche, Küche, Kinder- üçlüsü dışında, kadınların toplumdaki yeri somutlaşmıştır. Kadınların ilk olarak seçme ve seçilme hakkına sahip olması ile başlayan siyasi alandaki varlığı, temelde siyasete katılımın sağlanması ve neticesinde eşitlik ve demokrasinin gerçekleşmesinde büyük önem arz etmektedir (Konan, 2011).

1920'lerin başında kadınların siyasi hak talepleri karşısında kamuoyu araçları- gazeteler kadınların bu siyasi çıkışlarını farklı ifadelerle ortaya koymuşlardır. Gazetelerden biri kadınlar için: “Bu asabi tabiatlı cinsi latifler kırmızı rujlarıyla Meclise girseler seyretmek ne kadar da hoş olmuştur.” İfadesini kullanırken; kadınların seçime katılmalarına ilişkin ise bir başka gazete: “Hanımların siyasi hayata atılmaları, fırkalara girmeleri, mebus olmaları kadınlığa has müfrit şiddet ve heyecan ile siyasi münakaşalara girişmeleri hiç fena olmamaktadır. Yalnız korkarız ki ilk mebus hanımın ilk işi, hain erkeklerin ipek kumaşlara, ipek çoraplara ve sair kadın tuvalet levazımına vazettikleri gümrük vergilerini zalimane bularak Meclise bunların ilgasını teklif etmek olmasın? Mecliste sık sık moda etrafında münakaşalar cereyan etmektedir. Hanımların balolarda smokin mi yoksa tuvalet mi giymelerinin daha uygun olacağına dair, mesela İstanbul mebusesi ile İzmir mebusesi arasındaki harareti mücadeleleri bütün erkek mebusların merak ve tebessümle dinleyeceğine şüphe yoktur” ifadelerini kullanmışlardır (Zihnioğlu, 2003).

Meşrutiyet'in ikinci döneminde kadınlara sağlık hizmetlerinde yardımcı olmak amacıyla hemşirelik eğitimi veren kurslar açılmıştır. Sebebi dikkate alındığında kritik bir dönem olup Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı'nda yaralanan askerlerin tedavisi için hemşirelere ve eğitilmiş hemşirelere ihtiyaç duyulmaktadır. Besim Ömer Paşa'nın çabalarıyla gerçekleşen bu kurslara katılım yoğun oldu. 1914 yılında açılan kursta başarılı öğrenciden 27 kadın kursiyer diploma almıştır. Bu insanlar: Belkıs Cemal, Belkıs Halil, Belkıs Refik, Servet Refik, Servet Şakir, Hatice İbrahim, Halet Şakir, Hatice Agah, Halime Halim, Remzi Cemal, Sadiye Hâlil, Seniha Rauf, Saadet Cemal, Sabiha Hakkı, Talât Süreyya Rıza, Fahire Sezai, Leyla Vahit, Leyla Yusuf Razi, Neyyire İsmail, Sacide Besim, Mihri Basri, Mebruke Memduh, Mebrure Bekir, Naile Hamdi, Naime Hasip ve Saadet Şakir Hanımlar almıştır. Bu kursun ardından 1914 yılında Kadırga Hastanesi'nde bir kurs açılmış ve bu kursu tamamlayan on kadının tamamı diploma alarak hastaneye hemşire olarak gönderilmiştir (Tepekaya ve Kaplan, 2003)

Cumhuriyet döneminde kadına verilen değer artmış ve kadınların eğitimi için yeni okullar açılmıştır. Anadolu Kız Lisesi 1922 yılında Ankara'da açıldı. İmla reformu sonrasında açılan milli okullar sayesinde örgün eğitimin ötesinde insanlar bu okullarda okuma-yazmayı öğrendiler ve temel bilgileri edinmişlerdir. Bu kurumlarda eğitim gören kadınlar evden ayrılarak sosyal ve kültürel hayata katılmışlar. Kadın doktorlar Cumhuriyet döneminde ilk olarak 1930'lu yıllarda Sağlık Bakanlığı'nda çalışırken, kadın avukatlar 1928 yılında Baro'ya katılmıştır (Göksel, 1993).

Atatürk'ün laik olarak tanınması için yaptığı en önemli şeylerden biri 17 Şubat 1926'da Medeni Kanun'un kabul edilmesidir. Türk halkının genel sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamını kapsayan bu kanun, Türk ailesini de beraberinde getirmiştir. Modern ulusların konumu açısından önemlidir. Bu yasa; İsviçre gibi gelişmiş bir ülkenin medeni kanunu kullanılarak, çok sayıda hukukçudan oluşan heyetlerde tartışılarak, Türk halkının ve toplumunun şartlarına uyarlanarak hazırlanmış ve 17 Şubat 1926'da kabul edilerek yasallaştırılmıştır. 4 Nisan 1926 tarihinde ise Cumhuriyetimizin kuruluşunu tasdik ederek yürürlüğe girmiştir (Aydın, 2015).

“Kadınların kendilerini eve bağlayan zincirleri kırabilmeleri için, bu zincirlerin nasıl örüldüğünü anlamak zorundayız.”

Waring, kadın siyasetçilerin hayatta kalmalarının imkansız olduğuna dikkat çekti. Duyarsız eril siyasal kültürün hakim olduğu bir topluluk güçlü siyasi bağlantıları olmadığı veya erkek stratejisini benimsemedikleri sürece politikacılar ve politik bir arka plandan ortaya çıkarlar. Bu yazara göre, Siyaset erkeklerin kontrolünde olan bir gelir ve güç kaynağıdır.

Kadınlarla erkeklerle fikir birliğine varmak dışında etkileşim kurmak imkânsızdır (Waring, 2010).

Toplumlardaki temel eşitsizlikler, siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklar, siyasi kurumlardaki erkek ortamı, ayrımcılık ve şiddet kadınların önündeki önemli engeller olarak görülmektedir (Drage, 2001)

Türkiye'de kadın ve erkeklerin gerçek hayatın farklı yönleriyle ilgili deneyimleri farklıdır. “Kadınların erkeklere göre farklı düzeylerde ve farklı nedenlerle siyasete katıldığı, siyasi konulara bakış açısının da erkeklerden farklı olduğu ifade edilmektedir. Yaş, eğitim, iş, sosyal haklar ve çevre incelendiğinde bu konunun daha da anlamlı hale geldiği ifade edilmektedir. Kadınlar çoğu zaman cinsiyetlerinin kendilerine sunduğu sosyal olanaklardan yararlanamamakta ve hemen her alanda farklı haklarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu bağlamda Şirin Tekeli, Türkiye'de kadın haklarının ihlal edildiğine ve toplumsal hayatta cinsiyet ayrımcılığının yapıldığına dikkat çekerek, bu konunun sorunsuz bir şekilde kabul edildiğini ifade etmektedir. Tekeli'ye göre kabulün ilk nedeni hiç şüphesiz Türkiye'deki sosyal ve ekonomik eşitsizliktir. Diğer nedenler ise kadınlara özeldir. Tekeli, kadınların çok eski zamanlardan beri, kendi dönemlerinde ilerleme sayılan haklardan memnun olduklarını, bu haklara saygı gösterilmesi ve korunması için çaba sarf etmişlerdir. Bu sorun Türkiye'deki sosyal ve ekonomik koşullardan ve bu hakları kullanamayan kadınların varlığından kaynaklanmaktadır. Öte yandan Türk toplumunun siyasetten uzak olması, hak ve örgütlenme eksikliği kadınların ses çıkarmasına engel olmaktadır. 1980'li yıllara kadar kadın örgütleri kadın haklarının korunmasına odaklanmış ancak kadının insan haklarının yayılması ve yaygınlaşmasına kayıtsız kalmışlardır.

Ancak 1980'li yıllardan sonra büyük şehirleri kapsayan kadın örgütlerinin topluma katılımlarındaki engellere rağmen bu örgütler ataerkillik, ataerkillik ve cinsiyet ayrımcılığı gibi söylem ve yöntemleri ortaya çıkarmışlardır (Çoban ve Ergenekon, 2021).

İstatistikler kadınların parlamentoda temsil edilmediğini gösteriyor ve bu temsil eksikliği kadınların siyasi alanda karşılaştığı ayrımcılığın gerçekliğini ortaya koymaktadır. Her ne kadar kadınlar eşit haklara sahip bireyler olarak görülse de bu eşitliğin toplumsal hayatta uygulanamayacağı açıktır. Yani maddi eşitlik sağlanamadığı gibi siyasal katılım da kadın-erkek eşitliği sağlanamamaktadır. Kısaca siyasi katılım, seçime katılımı ifade etmekte olup, daha geniş anlamda siyasi karar almanın her aşamasına ve görevde yer almayı içermektedir (Alkan, 2004).

Kadınların hem özel hem de toplumsal yaşamda eşit olarak meşruiyetinin tanınması, kadınların siyasal katılımına bağlıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliğini garanti altına almanın veya toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmanın yolu, ailenin küçük bir kısmı olan aileden, en üst kısmı olan parlamentoya kadar kadınların konuşma ve karar alma süreçlerine dahil edilmesinden geçmektedir (Akbaş ve Şen, 2013).

2.4. Türkiye’de Düünden Bugüne Kadının Siyasetteki Yeri

Dünyada ve Türkiye’de son yirmi yılda yaşanan toplumsal dönüşümler toplumun her alanında olduğu gibi aile ve kadının toplum içindeki yerine ilişkin incelemeleri gerekli kılmıştır. Küreselleşme ile başlayana modernleşme ve popüler kültürün toplumun her alanına etki etmesi, yaşanan yoksulluk, işsizlik ve ekonomik yoksunluklar gibi unsurlar geleneksel ailedeki cinsiyetçi ayrımcılık, eğitim ve sosyal haklara ulaşmadaki zorluklar konusunda kadınları derinden etkilemiştir. Bu noktada kadınların aile ve toplum içinde birey olarak yer edinmelerini destekleyici kaynaklara ulaşabilmek için ihtiyaç duydukları eğitim ihtiyacı bunların başında gelmektedir (Aktaş, 2013).

Kadınların Türkiye tarihinde siyasal kararlara eşit katılımı açısından bakıldığında kadınların siyasal haklarıyla ilgili pozitif bir geçmişe sahip olduğu ifade etmek mümkün değildir. Cumhuriyet her ne kadar sadece kadınların siyasette temsili açısından değil eşit medeni hakları da barındırmakta ve modern Türk kadınıni şekillendirerek Türk kadınıni yükseltmeyi hedeflemektedir. Bu modern Türk kadının kamusal görünürlüğü önem taşımakla birlikte, yalnızca siyasal kararlara katılımı diye bir hedefi bulunmamaktadır. O günden günümüze kadın haklarındaki siyasal mücadelelerin çoğunlukla kadınların medeni haklarıyla ilgili konulara yoğunlaştığı görülmektedir. Örneğin; boşanma, eşit evlilik hakkı, velayet hakkı kadın zinasının suç olmaktan çıkartılması, nafaka hakkı ve aile-içi şiddetin önlenmesi gibi. Kadın hakları konusunda böyle bir geçmişe sahip olmak, kadınların eşit siyasal hakları konusunda neden daha fazla üzerinde durulması gerektiğini göstermektedir (Sancar, 2011).

Türkiye’ de kadın hakları ile ilgili gelişmeler Türkiye Cumhuriyeti öncesine yani Osmanlı Devleti’ ne dayanmaktadır. Osmanlı Devleti’nde ilk köklü değişiklikler Tanzimat Fermanı’nın 1839 yılında ilan edilmesiyle olmuştur. Yayınlanan bu fermanla kadınlarla ilgili herhangi bir madde yoktur fakat yine de ferman, Osmanlı toplumunda kadın haklarının oluşması için bir iltir. Fermanın kadın haklarına ilişkin ilk olması; bu dönemde açılan 1858 yerine iptidai ve rüştiye okullarının kız çocuklarının eğitimine destek olmuş olması, 1873

yılında ilk kez Kız Öğretmen Okulu'nun açılmış olması ve kadınların tıp fakültesinde ilk olarak 1922 yılında eğitim almaya başlamaları gösterilebilir (Göksel, 1992).

Jön Türklerin 1908'deki eylemleri nedeniyle İkinci Meşrutiyet'in ilan edildiği yıldan sonra, 1878'de kaldırılan parlamenter sisteme geri dönüş yaşanmıştır. Meşrutiyet'in ilanı özellikle kadınlar tarafından olumlu karşılanmış ve özgürlüğün yapı taşı olarak kabul edilmiştir (Özgiraz, 2011). Meşrutiyetin ilanının akabinde kadınlar Osmanlı toplumu içinde daha çok örgütlenmiş ve birlikte hareket etmeye başlamışlardır.

Türkiye tarihine bakıldığında ulusal ve yerel siyasette kadın temsilcilerinin sayısının az olduğu görülmektedir. Siyasette kadın temsili açısından Türkiye' de önemli olan nokta dünyadaki genel konjonktürün aksine ulusal siyasetteki kadın temsil oranının yerelden daha fazla olmasıdır. Tarihimizde ilk cumhuriyetin inkılâp döneminde eşitlik kavramı ve kadın hakları, Avrupa ülkelerinde olduğu gibi bağımsız-bireysel siyaset biçiminde değil, vatanseverlik ve reform için kullanılan ülkelerde ortaya çıkmıştır. Bu nedenle modern bir ulus devletin yaratılması ve modern toplumsal yapıların yaratılması siyasi hedefler olarak görülmektedir. Kadınların erkeklerle eşit haklara kavuşması yerine modern Türk devletinin ve modern toplumların kurulması öne çıkmıştır. Sadece devletle savaş yoluyla değil, kadınların çalışacağı alanlarda da sağlanabilecek modern bir topluma ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır. Sonuçta eğitilmiş anneler, alanında uzman meslek sahibi kadınlar, modern ev yönetmeyi bilen, çocuk yetiştirmeyi bilen ev hanımları ve Türk kadını kocalarıyla eşit olup, eşitlik kavramının işaretleri görünür hale gelmiştir. Bu bağlamda Birinci Cumhuriyet'in cinsiyet ideolojisi kadını, ülkeye hizmet edecek çağdaş nesli yetiştirmeyi amaç edinen güçlü kadınlar olarak ifade etmiştir (Sancar, 2011).

“Çağdaş Türk kadını” ve “Çağdaş Türk toplumu” nun kamuya açık sembolü, Türk milletinin çağdaş ve kültürel düzeyinin göstergesi ve simgesi olarak kabul edilmektedir. Eğitilmiş, modern bir yaşam ve çocuk yetiştirmeyi bilen, güzel ve saygın bir kadın imajı birçok açıdan sembolik bir değere sahiptir. Çağdaş Türk kadını modelleri, modern Türkiye'yi uluslararası düzeyde temsil etmek ve toplumdaki diğer kadınlara rol model olmak amacıyla sunulmaktadır. Bu bağlamda siyasi liderlerin eşleri, meslek sahibi kadınlar ve güzellik yarışmalarına katılan Türk kadınları yeni Türkiye'nin simgeleri olarak lanse edilmeye başlanmıştır (Sancar, 2011).

Kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda o dönemde anlamamız gerekenler ancak bu bağlamda anlaşılabilir. Başka bir deyişle, cumhuriyetin ilk dönemlerindeki toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışı, Türk devletini ve modern Türk toplumunu

kurmak için kadınları harekete geçirmeye yönelik bir politika olarak yorumlanabilmektedir (Sancar, 2011).

Ülkemiz tarihinde kadınların yalnızca korumak ve uymak ile sahip oldukları haklar, Cumhuriyet'in ilanı ile kendilerine tanınan haklardır. Takibi yıllar içerisinde Türk kadını, Türk toplumu içerisinde eğitimde, sosyal yaşamda, siyasette ve aile içinde "eşit haklara sahip birey" statüsüne sahip olmuşlardır. Türk kadınının dünya üzerinde bu haklara sahip olduğu dönemde henüz İnsan Hakları Evrensel Bildirisi (İHEB), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS), Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Beyannamesi (CEDAW) gibi milletlerarası sözleşmeler yoktur ve cinsiyet eşitliğine dair dünya gündeminde hiçbir gelişme yoktur (Kaypak ve Kahraman, 2016). Bu durum göz önüne alındığında Türk kadınının kazandığı bu hakların "zamanına göre ileri haklar olduğu" düşüncesi doğrulanmaktadır. Cumhuriyet'in ilanına paralel olarak kadınların toplumsal ve kamusal alanlara girmelerini destekleyecek yasal ve yapısal düzenlemeler artmıştır. Bunlar;

- 1926'da Türk Medeni Kanunu'yla erkeğin tek taraflı boşanma ve çok eşliliği kaldırılmış, kadına malları üzerinde tasarruf hakkı, velayet hakkı ve boşanma hakkı tanınmıştır,
- 1933'te kadınlara, köylerde muhtar olma ve ihtiyar meclisine seçilme hakları tanınmış,
- 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkartılmasıyla tüm eğitim kurumları Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlanmış, laik eğitim sistemine geçişle birlikte kız-erkek öğrenciler eşit haklarla eğitim görmeye başlamışlardır,
- 1930'da kadınlara belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı tanınmış, yine bu yılda kadınların doğum izni hakkı düzenlenmiştir,
- 1935'te yapılan seçimlerde 15 kadın milletvekili meclise girmiş, daha sonra yapılan ara seçimlerde bu sayı 18'e ulaşmıştır
- 1934'te yapılan anayasa değişikliği ile kadınlara seçme-seçilme hakkı tanınmıştır (KADEM, 2020).

1945'li yıllarda çok partili hayata geçiş, demokrasi ve siyasal katılım yönünde önemli bir adım olarak görülmektedir. Türkiye'nin çok partili sisteme geçişiyle birlikte Türkiye'de pek çok şey değişmiş ama bu durumun kadının siyasi hayatında bir değişiklik sağlamamıştır. Bu bağlamda kadınların elde ettiği eşit ve demokratik sayılabilecek bir siyasal katılım vardır denilemez. Kadınların aktif olarak siyasette yer edinmeleri çok sonralara kalmıştır. Öte yandan çok partili siyasal sistemin ve tek aşamalı seçim sisteminin yarattığı serbest rekabet ortamı da

örgütlenmeleri engellenen kadınları negatif yönde etkilemiş ve herhangi destekleyici bir ortam oluşturmamıştır. Halihazırda tek parti sistemi döneminde kadınların siyasal katılımı azalmış, bu durum Türk rejiminin diğer otoriter rejimlerden farkını ve mevcut demokrasiyi erkek egemen olarak konumlanmasına neden olmuştur. Türk kadınının elde ettiği bu haklar neticesinde, kadınlar toplum içinde daha fazla söz sahibi olmuştur. Türkiye tarihinden bir döneme bakılacak olursa ülkemizde 1999, 2004 ve 2009 yıllarında yapılan yerel seçimlerde yerel yönetimlerin seçimle oluşan organlarda kadın temsiliinin genel görünümü aşağıdaki gibidir:

Tablo 2.1. 2011- 2023 Genel Seçim Sonuçları Kadın Sayı ve Oranları

Dönem	Toplam Sayı	Kadın Sayısı	Kadın Oranı
2011 Haziran Seçimleri	550	79	14
2015 Haziran Seçimleri	550	98	17,6
2015 Kasım Seçimleri	550	81	14,7
2018 Haziran Seçimleri	600	104	17,3
2023 Mayıs Seçimleri	600	121	20,1

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2023-53675>

Türkiye'de kadınların en az temsil edildiği mekanizmalardan biri de yerel yönetimlerdir. Kadınların belediyelerdeki performansını ölçmek için il, belediye, başkent ve şehir yönetimlerindeki performanslarının incelenmesi gerekmektedir. 2005 ve 2012 yıllarında yapılan değişikliklerle belediyelerin tamamen yeniden yapılandırıldığı bilinmektedir. 2012 yılında belediye kanununda yapılan değişiklikle nüfusu 750.000'den fazla olan ilçeler başkent statüsüne getirilmiş ve bu ilçelerin ilçe meclisleri kaldırılarak belediyelerle birleştirilmiştir. Başkent bölgesinin konseyleri 51 ilçede faaliyet gösteren 57 ilçe bunu yapmaktadır. Başkent statüsünde değil, tüm ilçe sınırlarını temsil etmektedirler. İlçe ve ilçelerde genel kurullar ve belediye meclisleri bulunmaktadır (Çaha vd., 2019).

Türkiye tarihine bakıldığında siyasal katılımın seçkinci teori kapsamında olduğu görülmektedir. Çünkü Türkiye’de toplumun yapısıyla paralel olarak paternalist ve seçkinci bir siyasi kültür hâkimdir. Türk toplumunda egemen olan paternalist ve seçkinci siyasi kültür, siyaseti erkek egemen bir alan olarak şekillendirmekte ve kadınları siyasal ortamdan dışlayarak siyasal temsili kadın katılımı açısından olumsuz olarak etkilemektedir. Türkiye’ de kadınlar, erkeklerle karşılaştırıldığında siyasi seçkinlikten yoksundur (Çakır, 2021).

Dahası siyasi partilerin tek adam temeline dayalı siyaset gütmeleri kadınların siyaset içinde birlik olarak mücadele etmelerini imknsız hale getirmekte, kadınların sadece seçmen sıfatıyla siyasete katılmalarına neden olmaktadır. Siyasetteki bu erkek egemenlik sebebiyle kadınlar siyasetin içinde değil kıyısında kalmaktadırlar. Bu anlamda kadınlara dair bir kısır döngü siyasal alanda somut olarak gözlenmektedir.

2.5. Kadının Siyasete Katılımını Etkileyen Faktörler

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın nlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), 1979 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edildi. Türkiye bu anlaşmayı T.B. 11.06.1985 tarih ve 3232 sayılı Kanun. Millet Meclisi genel kurulunda bunu uygun görmüş ve 24.7.1985 kabine toplantısı 14.10.1985 tarih ve 85/9722 ve sayılı kararla onaylamıştır. Bu sözleşme 1985 yılında 18898 Sayılı Resmi Gazete' de yayımlanmıştır.

Ana hatlarıyla sözleşmeyi imzalayan taraf ülkeler; sosyal, ekonomik ve siyasal hayat alanlarında insan hakları ve temel özgürlüklerin korunmasını ve bunları engelleyecek bütün nedenleri çözmek istemektedirler. Bu sözleşme Birleşmiş Milletlerin 1975-1985 yıllarını Kadın 10 Yılı kabul etmesiyle başlatılan projenin bir ürünüdür (Yıldırım, 2013).

Kadınların siyasete katılımına ilişkin verilere bakıldığında, son yıllarda Türk kadınının yerel siyasette temsilindeki artışın küçük ama kademeli olduğu görülmektedir. Ancak toplumdaki ortalama kadın büyüklüğüne bakıldığında bu artış diğer ülkelerle karşılaştırıldığında hala yeterli düzeyde değildir. Kadınların hem ülkede hem de bölgede karar alma süreçlerinde erkeklerin gerisinde kaldığını ve temsilinin küçük kaldığı ifade edilebilmektedir. Ancak tam anlamıyla demokratik bir ortamın var olabilmesi için toplumun her iki kesiminin de siyasal alanda eşit temsil edilmesi ve yönetime katılması gerekmektedir. Dünyanın birçok ülkesinde yerel ve ulusal parlamentolarda oy kullanma hakkına Türkiye'ye göre daha geç tanınan ve seçilen kadın temsilci sayısı Türkiye'ye göre daha fazladır (Yaylı ve Eroğlu, 2015).

1935 yılında TBMM'de kadın milletvekili oranı yüzde 4,5 iken, Türkiye'de bu oran 81 yıl sonra 2016 yılında yüzde 14,7'ye yükseldi ve bunlardan sadece bir tanesi kadındır. Ülkemizde kadın liderlerin oranı 2009 n seçimlerinde yüzde 0,9 iken, 2014 n seçimlerinde bu oran yüzde 2,9 oldu. 2009 yerel seçimlerinde kadın liderlerin oranı yüzde 2,3 iken, 2009 yerel seçimlerinde bu oran yüzde 2 olmuştur. (TK, 2016).

Kadınların siyasete katılımını etkileyen bir diğer önemli faktör de seçim sistemleridir. Seçim sistemleri “temsili sistemler” ve “çoğunluk sistemleri” olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Bu sistemler 'temsilde adalet' ve 'yönetişimde istikrar' ilkelerinden birine veya her ikisine göre tasarlanmıştır. Temsil sisteminin temsilde daha iyi adalet sunduğunu, çoğunluk sisteminin ise yönetişimde daha az kesinlik sunduğunu ileri sürüyorlar. Bu iki yöntemin bir arada kullanıldığı 'karma oylama sistemi' de bulunmaktadır (Arıkboğa, 2010).

Genel olarak kadınlar seçimlere katılım açısından siyasete katılmakta, makamların ve siyasetin karar alma süreçlerinde önemli görevlere gelememektedir. Dilek Aydemir ve Elvan Aydemir'e göre kadınların hukuki görüşlerinin toplumsal cinsiyet ilişkilerindeki rolü ile sosyal ve ekonomik eşitsizliğin birleşimi, kadınların siyasete katılmamasının temel nedenidir (Akbaş ve Şen, 2013).

Cinsiyete dayalı ayrımlar, siyasal kültür, sosyo-ekonomik nedenler, siyasal tutumlar ve siyasal merak siyasal yapılar olarak değerlendirilebilir. Pek çok kadının, kadınların toplumsal cinsiyet temelli siyasete katılımının farkında olduğunu ve genel olarak engellediğini ileri sürmektedirler (Çaha vd., 2019).

Kadın hareketlerinin içinden çıktığı toplumsal koşullarda kadınların yaşam şartları ve destek bulabilecekleri araçların niteliği onların ne için mücadele edeceklerini de belirlemektedir. Farklılıkların ötesine geçilerek oluşturulan ortak hedefler olduğunda kadınların siyasette daha başarılı olduğu ve bu ortamlarda kadınlar için daha insanca ve eşit yaşam koşulları sağlanabildiği görülmektedir (Sancar, 2011).

2.5.1.Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Toplumsal cinsiyet eşitliği, insan haklarının elde edilmesi için temel önemdedir. Toplumdaki kız çocukları ve kadınlar da dahil olmak üzere tüm toplumun yararına olan bir hedeftir. Cinsiyet eşitliğinin evrensel avantajlarının çıktıkları ve birçok uluslararası bakış açısı, toplumsal cinsiyet eşitliğinin insan hakları ve sürdürülebilir kalkınma açısından merkezi olduğunu göstermektedir. Örneğin, 1995 yılında 189 ülke tarafından oybirliğiyle kabul edilen ve kız çocukları ile kadınların eşitlik ve adaletini geliştirmek ve korumak için hâlâ en güçlü küresel fikir birliği olan Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu, kalıcı eşitsizliklerin “toplumun refahı için ciddi sonuçlar doğurduğunu” bütün insanlar adına kabul etmektedir." (<https://unfoundation.org/>)

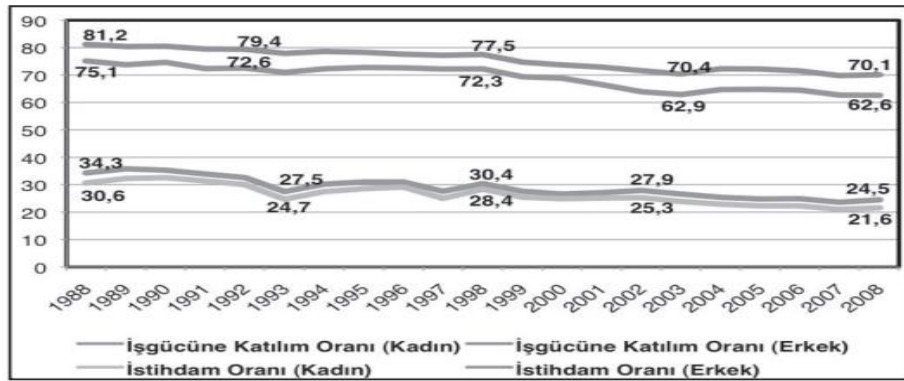
Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarının ilişkisi, kadın ve erkek arasında bahsedilen farklılıklar üzerinden bir anlatım oluşmasına yol açmaktadır. Toplumsal cinsiyet kavramı ile biyolojik farklılıkların ötesine geçen kadın ve erkek cinsi, farklılıkların beceri, kişilik, ilişkiler ve fırsatlar gibi sosyal süreçlere dayalı bir boyuta ulaşmasına ve kadına ve erkeğe özgü düşünülen değerlerin oluşmasına sebep vermektedir. Bu şekilde kadın ve erkek, toplumsal normlar doğrultusunda devamlı gerçekleşen bir bugünün moda anlayışına göre yeniden üretime maruz kalmaktadır. Kadınlık ve erkeklik ise bu sebeple “doğuştan getirilen biyolojik özelliklerden çok, toplumsal birer kurgu olarak ele alınır. Toplumsal ilişkiler içinde kurulan cinsiyet fikri, dikkatimizi bireylerden ilişkilere yöneltir” (Bora, 2005). Böylelikle, sürekli yeniden üretime maruz kalan normlar içerisinde roller, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının biyolojik kaderden öte, kültürel kader neticesinde meydana geldiği anlamını çıkarmaktadır. Bu şekilde, cinsiyet kültürel bir üründür. Beauvoir, bu durumu şöyle açıklamaktadır: “Beden bir durumdur”. Butler, toplumsal cinsiyeti bir norm olarak ifade etmektedir (Butler, 2009).

Toplumsal cinsiyet farklılıklarının ele alınmasının temelinde, cinsiyetin biyolojik olarak tanımlanamaz kültürel bir olgu olması yatmaktadır. Bu bakımdan, bu hakikati görmezden gelen toplumsal düzenlemeler, bireyler üzerinde önemli krizlere yol açmaktadır. Bu krizler ise, sosyolojik, psikolojik vb. olmak üzere farklı disiplinlerde ele alınmaya ihtiyaç duymaktadır. Örnek olarak bir kadının daha duygusal olmasını, daha kibar ve duyarlı olmasını, ev işlerine daha yatkın olmasını beklemek, özel alan ile özleştirmek, toplumun bireylere dayattığı kalıp yargıların sonucudur. Aynı şekilde bir erkekten beklenen güçlü, toplumsal kalıp yargılardan bağımsız, duygularından arınmış ve rasyonel karar alabilmesi gibi özellikler, kalıp yargıların bir diğer boyutunu yansıtmaktadır. Bu tür kalıp yargıların aynı zamanda meslekler ile de özleştirilmesi, kadının özel alanda sınırlanmasını ve erkeğin kamusal alanı sahiplenmesinin temellerini güçlendirmektedir. Böylelikle, pratikler çevresinde kurulan cinsiyet kimlikleri, sınıfın, toplumsal statünün ve kişisel kimliklerin kurulmasına doğrudan bir etkiye bulunmaktadır (Bora, 2005).

Hane halkı işgücü araştırması sonuçlarına göre Kadınların istihdamda yarı zamanlı çalışma oranı %16,4 olurken; yarı zamanlı çalışanların istihdam içindeki oranının 2021 yılında %9,9 olduğu görülmüştür. Bu oran kadınlarda %16,4, erkeklerde ise %7,0 olmuştur. Hane halkı işgücü araştırması sonuçlarına göre hanesinde 3 yaşın altında çocuğu olan 25-49 yaş grubundaki kadın istihdam oranı %26,1 olurken; hanesinde 3 yaşın altında çocuğu olan 25-49 yaş grubundaki bireylerin istihdam oranı, 2014 yılında %59,8 iken 2021 yılında %58,9 olmuştur. Bu oran cinsiyete göre incelendiğinde, 2021 yılında hanesinde 3 yaşın altında çocuğu olan 25-

49 yaş grubundaki kadınların istihdam oranının %26,1, erkeklerin istihdam oranının ise %89,1 olduğu görüldü. Yaşam memnuniyeti araştırması sonuçlarına göre 2022 yılında çalışanların %63,2'sinin işe geliş gidiş için harcanan zamandan memnun olduğu görülmüştür. Kadın çalışanlarda bu oranın %67,5, erkek çalışanlarda ise %61,5 olduğu görülmüştür. Dışişleri Bakanlığı verilerine göre kadın büyükelçi oranı 2011 yılında %11,9 iken 2022 yılında %27,2 olmuştur. Erkek büyükelçi oranı ise 2011 yılında %88,1 iken 2022 yılında %72,8 olmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi verilerine göre 2022 yıl sonu itibarıyla 579 milletvekili içerisinde kadın milletvekili sayısının 100, erkek milletvekili sayısının ise 479 olduğu görülmüştür. Meclise giren kadın milletvekili oranı, 2007 yılında %9,1 iken 2022 yılında %17,3 olmuştur.

Yükseköğretim istatistiklerine göre yükseköğretimde görevli profesörler içinde kadın profesör oranı 2010-2011 öğretim yılında %27,6 iken 2021-2022 öğretim yılında %33,2 olmuştur. Doçent kadrosunda görev yapan kadın oranı 2021-2022 öğretim yılında %40,2 iken öğretim görevlisi kadrosunda görev yapan kadın oranı %50,8 olmuştur. Hane halkı işgücü araştırması sonuçlarına göre şirketlerde üst düzey ve orta kademe yönetici pozisyonundaki kadın oranı 2012 yılında %14,4 iken 2021 yılında %20,7 olmuştur. Aile yapısı araştırması sonuçlarına göre 2021 yılında kadınların çalışması ile ilgili bireylerin algıları incelendiğinde, kadının çalışması ve sosyal hayata katkı sağlamasının değerli olduğunu düşünenlerin oranı %82,6 olurken, kadınlara göre bu oran %85,6, erkeklere göre ise %79,5 olmuştur.¹

Şekil 2.1. Yıllara Göre Kadınların İş Gücüne Katılımı Kaynak: (Yumuş, 2011).

Bu sonuçlardan da görüldüğü üzere, ülkemizde kadınların iş gücüne ve kamusal alana katılımı hala istenilen düzeye ulaşamamıştır. Cinsiyete dayalı ayrımcılığın ortadan kaldırılmasının birinci adımı, cinsiyet ayrımcılığına karşı yasal korunmanın sağlanmasıdır.

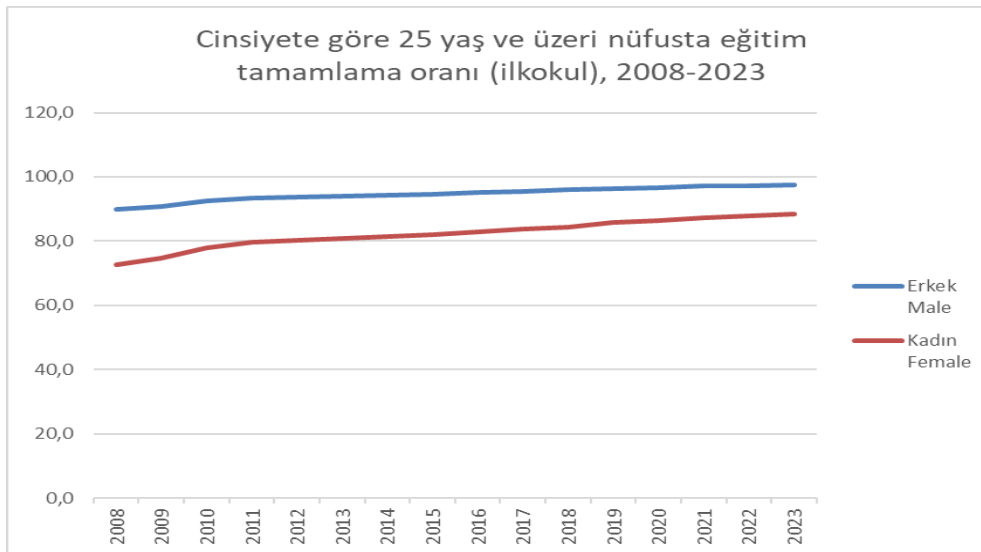
¹ <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2022-49668>

Fakat kadınlara karşı cinsiyet ayrımcılığının sadece yasalarla engellenmesi de yeterli değildir. Çünkü cinsiyet eşitsizliği hem kamusal alanda hem de özel alanda her iki cinsiyetin eşit varlığını sağlayacak daha fazla uygulamaları gerektirmektedir. Klasik eşitlik anlayışı yalnızca fırsat eşitliğini içermektedir. Yasalarla sağlanan eşitlik sadece kadın erkek arasında fırsat eşitliği sağlamaktadır. Oysa çağdaş eşitlik anlayışı sonuçlara ulaşmada kadın ve erkeklerin eşitliği anlamına gelmektedir (Sancar, 2011).

2.5.2.Eğitim ve Meslek

Eğitim ve meslek gibi faktörler toplumda siyasal katılımı önemli faktörlerdir. Topluma baktığımızda aslında demokrasinin, seçimlerin, erkek ve kadınların oy kullanma hakkının ve parlamentoda temsilinin tam olarak kabul edilmesinin bir ölçütüdür. Toplumda erkeğin egemen kabul edildiği geleneksel fikir ve kültürün var olduğuna inanılmaktadır. Cinsiyetçilik ve kadınların eğitimsizliği siyasette eşitliği engellemektedir. Türkiye' de kadınların eğitim düzeyi, okuryazarlığın yaygınlaşması, siyasi ve mesleki hayata katılımları ve kadınların yaşamlarının gelişimi, kadın ve erkeğin eşit olduğunu göstermektedir. Bu nedenle kadınların eşit temsili birçok nedenden dolayı ciddi zorluklarla karşı karşıyadır.

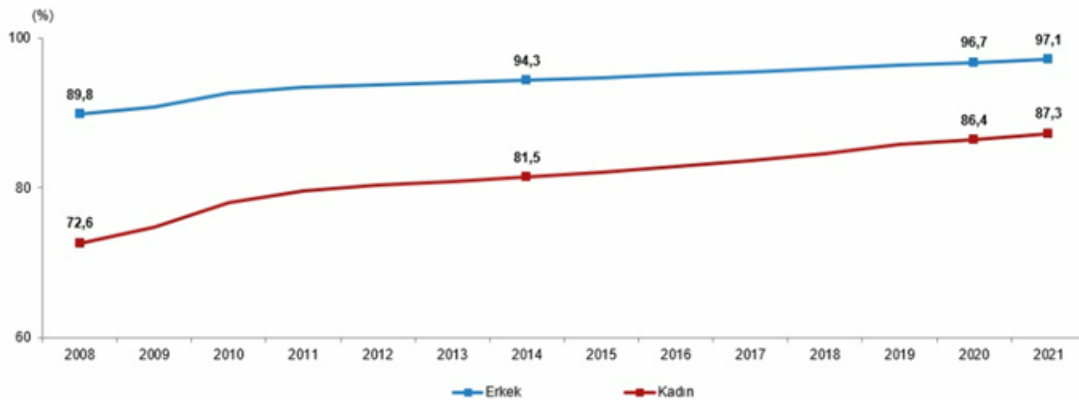
Gelişmiş ülkelerde okuryazarlık oranı yüzde 99 civarındayken, az gelişmiş ülkelerde bu oran yüzde 84'tür. Okuryazarlık oranları ile kadınların siyasi temsili arasında tutarlı bir ilişki yoktur, ancak çoğu adaylık prosedürü minimum düzeyde okuryazarlık gerektirir. Bu da kadınların başvurmasını engelliyor. Temel eğitimin yanı sıra birçok kadın, siyasi arenaya etkin katılım için gerekli siyasi eğitimden de yoksundur. Bu nedenle siyasi kariyere uygun kadın sayısının artırılması gerekmektedir.

Şekil 2.2. Türkiye’de Cinsiyete Göre 25 Yaş ve Üzeri Nüfusta Eğitim

Kaynak:<https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Egitim,-Kultur,-Spor-ve-Turizm-105>

Ancak kadınların eğitim düzeyi, resmi siyasetteki temsili ve diğer siyasi faaliyetlere katılımları açısından ülkeler arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. İstihdam açısından diğer sanayileşmiş demokrasileri geride bırakan ABD’de, yüksek eğitilmiş (hem profesyonel hem de mesleki pozisyonlarda) kadınlar arasında, resmi siyasette sürekli olarak düşük sayıda kadın var olurken; tüm zamanların en yüksek seviyesi olan yüzde 14,3. Kongre 2002 yılında en üst seviyeye ulaşmıştır. Dünyanın en fakir ülkeleri arasında yer alan Uganda, Ruanda ve Mozambik’te kadın okuryazarlık oranı yüzde 41, Ruanda ve yüzde 28,7’de yasa koyucuların yüzde 25 ila 30’unun kadın olduğu parlamentolar bulunmaktadır. Bu karşıtlık, eğitim ile resmi temsili siyasete katılım arasındaki ilişkinin doğrudan gözlemlenebilir olmadığını göstermekte ve bizi kadınların eğitimi ile siyasi katılım arasındaki ilişkinin doğasını araştırmaya teşvik etmektedir (Norris and Inglehart, 2001). Kadının siyasal katılımı: Kadınların siyasal yaşamın ve karar alma süreçlerinin her aşamasına ve boyutuna erkeklerle eşit şekilde katılabilmelerini ifade etmektedir. Kadınlara ve erkeklere yönelik örgün eğitimin siyasi katılımı güçlü bir şekilde bağlantılı olması gerektiği açıktır. Aslında Amerikalı sosyologlar Verba, Amerika Birleşik Devletleri’nde kadınların ve erkeklerin siyasi katılımını etkileyen faktörler üzerine onlarca yıldır yapılan araştırmalara dayanarak eğitimin "siyasi katılımın özellikle güçlü bir belirleyicisi" olduğunu savunmaktadırlar (Verba, 1995).

Şekil 2.3. Cinsiyete Göre En Az Bir Eğitim Düzeyini Tamamlayanların Oranı 2008-2021²

Tarih boyunca toplumsal alanda kadınların iş gücüne katılımının çok geç olmasına ek olarak yapacakları mesleklerin de cinsiyet ayrımına dayalı olarak olduğu görülmektedir. Özellikle toplumsal gelişmeleri din, kültür, örf ve geleneklere sıkı sıkıya bağlı toplumlarda kadınların iş gücüne katılsa bile hangi meslekleri yapıp yapamayacağı toplumsal baskı ile sınırlandırılmıştır.

Toplumsal cinsiyet olarak biçimlendirilmiş olan kadının, seçtiği meslek kadınlık sorumlulukları kavramı ve etkinlik biçimi konusunda etkili olmaktadır. Cinsiyetçi ayrımın kuralları meslek seçmede sorumluluk olarak biçimlendirmesi yaşamı da daha zor hale getirmektedir. Kadının ve erkeğin toplumsal hayatta uyması gereken bu kuralların olması, erkeği daha avantajlı hale getirmektedir. Kadın işi ve erkek işi olarak meslek betimlemesinin ve sınıflandırılmasının yapılması kadınların kariyer yolculuklarında önemli bir etken olmaktadır. Bu ayrımcılığın, zaman içerisinde şekil olarak değiştiği görülse de uzun süreceği öngörülmektedir.

Gelişmiş ülkelerde kadınların siyasette ve mesleklerde temsili açısından özellikle önemli olduğu kanıtlanmış bir gelişme çizgisi, kadınların işgücündeki oranının daha yüksek olmasıdır. Evden ayrılıp işgücü piyasasına girmenin kadınlar üzerinde farkındalık artırıcı bir etkisi olduğu görülüyor. Daha sonraki gelişmeler, örneğin sendikalarda veya mesleki örgütlerde resmi pozisyonlara ve deneyime sahip olması muhtemel kadınların sayısını artıracaktır (Shevedova, 2005).

2.5.3. Gelir Düzeyi

Geçmişten günümüze gelir ile siyasal katılım arasında bir araştırma ilişkisinin olduğu açıktır. Genel olarak siyaset bilimciler, para arttıkça insanlar arasındaki siyasi ilişkilerin de geliştiği söylenmektedir. Kişisel gelir düzeyi, kadınların siyasi hayata erişimi, siyasi partilerin kadın kollarının rolü, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, özellikle Ankara'da ("Türkiye ülkesi") şubesi bulunan siyasi partiler 14 farklı şekilde ifade edilmektedir. Siyasi katılım ve gelire ilişkin çalışmalarda düşük ücretlilerin "temel ihtiyaçları" ve aile sorumlulukları ön planda olduğu için engellenmektedir. Bu bağlamda ortaöğretim mezunu bir ailenin gelir düzeyi daha yüksek

² <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2022-49668>

olacağından vatandaşların siyasi arenaya katılımının daha fazla atama isteği oluşturduğu ifade edilmektedir.

Toplumun kadınların temsil düzeyiyle ilişkilendirilen en önemli özelliklerinden biri de ülkenin gelişmişlik durumudur. Kalkınma, geleneksel değerlerin zayıflamasına, doğurganlık oranlarının azalmasına, kentleşmenin artmasına, kadınların daha fazla eğitim almasına ve işgücüne katılımına ve kadınların uygun rolüne ilişkin algılarda tutumsal değişikliklere yol açmaktadır; bunların tümü kadınların siyasi kaynaklarını artıran ve siyasi engellere yönelik mevcut engelleri azaltan faktörlerdir (Shvedova, 2005).

Özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesini finanse etmek için daha güçlü uluslararası iş birliği zorunludur kadınlar ve kız çocukları için kalıcı, dönüştürücü değişiklikler sağlamak ve birbiriyle bağlantılı çoklu küresel krizlerle mücadele etmek için hayatlarını ve refahlarını riske atıyorlar. 2030'un yarısına gelindiğinde cinsiyet eşitliğini ön planda tutan ikili yardımlar yetersiz, öngörülemez ve büyük cinsiyet eşitsizlikleri ve düşük düzeylerle karakterize edilen ülkeler arasında tutarsız bir şekilde dağılmış kadınların güçlendirilmesi. Toplam düzeyde, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın haklarına yönelik programlara yardım temel hedef olarak yetkilendirme 2020-2021'de yıllık 5,7 milyar dolara ulaştı; bu da toplamın yalnızca yüzde 4'ü anlamına geliyor ikili yardım, önceki yıllara göre yüzde 5'ten dikkate değer bir düşüş. Sektörler arasında az miktarda kaynak tahsis edilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği temel hedef olarak kabul ediliyor ancak insani yardımda toplumsal cinsiyet eşitliğine ayrılan toplam finansman özellikle düşük ve enerji sektöründe. Toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyecek şekilde yerel kaynakların güçlendirilmesi zorunludur ve siyasi ve teknik kazanımlar sağlayabilir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yoluyla ivme ancak küresel olarak dört ülkeden yalnızca birinde kapsamlı: Toplumsal cinsiyet eşitliğine ve kadınların güçlendirilmesine ayrılan kaynakların izlenmesine yönelik sistemler. Bu sistemlerin mevcut olduğu yerlerde, ulusal toplumsal cinsiyet eşitliği yasalarının etkili bir şekilde uygulanması için kaynakların maliyetlendirilmesi, tahsis edilmesi ve harcanmasına yönelik çabaları desteklerler. Örneğin Sırbistan'da cinsiyete duyarlı bütçeleme, eyalet tarımındaki finansman açığını ortaya çıkardı. Su yönetimi ve ormancılık bütçeleri. Bu, planlanan bir hedefe ulaşmak için daha fazla kaynağa ihtiyaç duyulduğunun altını çizdi kadınları organik tarım, seracılık, çiçekçilik ve arıcılık konularında desteklemek. Sonuç: Ekonominin önemli bir sektöründe kadınlara yönelik tahsisat değiştirilmiş ve mali sübvansiyonlar artırılmıştır.³

³ Erişim Tarihi: 12.09.2024 <https://www.unwomen.org/en/csw/csw67-2023>

2.5.4.Kültürel ve Çevresel Faktörler

Pek çok ülkede gelenekler, kadının anne ve ev kadını olarak birincil rolünü vurgulamaya ve sınırlamaya devam etmektedir. Geleneksel, güçlü, ataerkil bir değer sistemi cinsiyete göre farklılaşmış rolleri teşvik etmekte ve "geleneksel kültürel değerler" kadınların ilerlemesini, ilerlemesini ve tüm siyasi süreçlere katılmasını engellemektedir. "Kadının yeri" ideolojisi tüm dünyada toplumlara hakimdir. Bu ideolojiye göre kadınlar yalnızca çoğu zaman düşük ücretli ve apolitik olan "çalışan anne" rolünü yerine getirmelidir. Ayrıca bazı ülkelerde erkekler kadınlara oy vermemelerini dahi söylemektedir (Shvedova, 2005).

Dünyanın birçok ülkesinde sosyal ve kültürel kalıp yargılar kadınların siyasete katılımını engellemektedir. Kadınların siyasete ve yerel politikaya katılımının önündeki sosyo-kültürel engellerden ilki toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgilidir. Tarihsel ve kültürel bir gerçeklik olan cinsiyete dayalı iş bölümü, önceki bölümlerde tartışılan kamusal ve özel alan ayrımıyla daha da derinleşmiş, kadınlar ve erkekler farklı cinsiyet rollerine ayrılmakta ve dolayısıyla birbirlerinden farklı işler yapmaktadırlar. Anne/eş rolünün önkoşulu olarak kadınlar bakım, eğitim gibi üreme faaliyetlerini özel (evde) gerçekleştirirken, erkekler de üretim ve iş gibi faaliyetlerini kamusal alanda sürdürmektedir (Shvedova, 2005).

Kadınların siyasete katılımında aile desteği önemli bir faktördür. Araştırmalar siyasi partiye üye kadınların çoğunun siyasi partiye mensup akrabalarının olduğunu göstermektedir. En önemli işlevlerden biri olan 'partinin kadın kanadı' diyorlar. Türk toplumunda kadınların varlığı çok önemlidir. Siyasi partiler genellikle gösteriler, oylamalar ve örgütsel farkındalık yoluyla kendilerini ifade ederler ve ortam izin verirse, kadınların sahaya girme (çalışma) fırsatı olarak görülürler. Ülkeden ülkeye değişmekle birlikte kadınlar siyasete, topluma, kültüre ve aile sorumluluklarına ilişkin konulara katılmaktadır.

Kadınlar ailelerinde ayrımcılığın kurbanı olmaları; sadece evde kalmaları beklenmekte, erkekler iktidarlarını sürdürmek için kadınları hafife almaktadır. Kadınlar siyasete katılmak için ailelerinden yardım alamadıkları için siyasette istedikleri kadar temsil edilememektedir. Kadınların siyasete düşük katılımı cinsiyet rollerine, mali teşviklerin eksikliğine, ayrımcı uygulamalara ve yasalara ve uygun kota eksikliğine bağlıdır. Kadınların başarılı olabilmesi için siyasi sistemi şekillendirmek amacıyla siyasi ortaklığa daha çok ihtiyacı vardır. Kadınlar nüfusun yarısını oluşturduğu için bu alanda da hem aileleri hem de toplum tarafından desteklenmelidir (Kumar, 2017).

Kadınların siyasette yer almalarını etkileyen en önemli nedenlerden birisi de çevrelerinden destek görememeleridir. Son yıllarda kadın hareketleri ile bu baskı biraz kırılsa da hala istenilen düzeyde değildir. Batı toplumlarında kadınların iş gücünde olduğu gibi siyasette de hemen hemen eşit konumda olduğu görülürken, gelişmekte olan veya gelişmemiş toplumlarda hala kadınların siyasette temsili yerel ve ulusal düzeyde düşük kalmaktadır. Kadınlar siyasetle ilgilenmeye başladıklarında da siyasetin erkek egemen olarak görülmesi, kirli bir oyun olması veya kadının duygusal olarak kaldıramayacağı yükler getireceği endişeleriyle çevreleri tarafından destek görmemektedir (Sancar, 2011).

Kadınlarla ilgili stereotipler kadınların çalışmasını engellemekte ve liderlik pozisyonlarında kadın rol modellerine sahip olmalarını engellemektedir. Kadınların rol model olup olmayacağına dair ön yargılar da bu yüzden ortaya çıkmaktadır. "Cinsiyet ilişkileri nedeniyle toplum, insanlardan cinsiyetlerine göre farklı işler yapmalarını beklemektedir". Örücü ve Kılıç, Cam Tavan'ın kadınların üst düzey lider olmasının ne kadar zor olduğunu ortaya koyan iki önemli yönüne odaklanmaktadır. Örücü ve Kılıç'ın açıkladığı gibi "kadınların kariyer sahibi olamamasının veya (cam tavana göre) otorite sahibi olamamasının temel nedenlerinden biri; Eğitimdeki fırsat eşitsizliği ve sosyal yoksunluk gibi önemli faktörler olarak kabul edilmektedir

Siyasette erkek üstünlüğü, kadınların siyaset alanına erkeksi davranışlarla girebileceği zihniyetine dayanmaktadır. Toplamların köklü ve ısrarcı geleneksel düşünce biçimi, kadınların siyasal alana katılımını zorlaştırmaktadır. "Dolayısıyla kadınların siyasette yeterince temsil edilmemesi bizi sistematik olarak erkek siyasi aktörlerin karşısına çıkarmaktadır" (Yıldız ve Koç, 2008).

Ülkemiz, birçok konuda mensup olduğu Müslüman toplum kimliğine nazaran diğer Müslüman toplumlara göre ilerde olurken; ne yazık ki kadınların meclisteki oranı bakımından birçok Müslüman toplumun gerisinde kalmaktadır (Çaha vd., 2019). Bu da toplumsal olarak gelişmişliğimizin ileri değil geriye doğru gittiğini göstermektedir.

2011 yılında yapılan milletvekili seçimleri sonrasında cumhuriyet tarihinde ilk kez kadınların parlamentodaki oranı yüzde 10'un üzerine çıkmıştır. Haziran 2018'de yapılan milletvekili seçimleri sonucunda kadınlar yüzde 17,4 ile parlamentoya girerek rekor kırmıştır. Hem dünya hem de Müslüman ülkeler ortalamalarıyla karşılaştırıldığında hala yüksek olmadığı görülmektedir (Çaha vd., 2019). Bu sonuçlar da ülkemizde kadınların sadece yasal olarak değil, çevresi tarafından da siyasete uygun olmadığı görüşünün geçerli olduğunu doğrulamaktadır.

Kısaca kadının siyasete katılımını etkileyen faktörlere genel olarak bakılırsa şu şekilde ifade edilebilir:

- **Geleneksel Roller ve Engel Oluşturan Değerler:** Birçok ülkede kadınların geleneksel rollerine odaklanılır; bu roller genellikle ev ve aile ile sınırlıdır. Ataerkil değerler, kadınların toplumsal ilerlemelerini ve siyasi katılımlarını engeller. Geleneksel ideolojiler, kadınların sadece "çalışan anne" olarak kalmasını öngörür ve bazı yerlerde erkekler kadınlara oy vermemelerini bile söyleyebilir (Shvedova, 2005).

- **Sosyal ve Kültürel Engeller:** Kadınların siyasete katılımı, toplumsal cinsiyet rollerinden ve tarihsel iş bölümlerinden kaynaklanan engellerle sınırlıdır. Kadınlar genellikle evdeki bakım ve eğitim işleriyle sınırlı kalırken, erkekler kamusal alanda yer alır (Shvedova, 2005).

- **Aile Desteği ve Siyasi Temsil:** Kadınların siyasetteki temsili, aile desteğine bağlıdır. Siyasi parti üyeliği olan kadınların çoğunun ailelerinde de siyasi bağları vardır. Ancak, kadınların aile içi ayrımcılıkla karşılaşması ve gerekli desteği alamamaları, siyaset sahnesinde daha az temsil edilmelerine neden olmaktadır (Kumar, 2017).

- **Çevresel Destek ve Temsil Oranı:** Kadınların siyasete katılımı, çevrelerinden aldıkları destekle doğrudan ilişkilidir. Batı toplumlarında kadınların siyasetteki temsili daha yüksekken, gelişmekte olan ülkelerde bu oran daha düşüktür. Kadınlar, siyasetle ilgili olumsuz önyargılar ve destek eksikliği nedeniyle siyasette daha az yer bulmaktadır (Sancar, 2011).

- **Stereotipler ve Cam Tavan:** Kadınların liderlik pozisyonlarına yükselmeleri genellikle stereotipler ve cam tavan gibi engellerle sınırlıdır. Eğitimdeki eşitsizlikler ve sosyal yoksunluklar, kadınların kariyer ve liderlik fırsatlarını kısıtlamaktadır (Örücü ve Kılıç).

- **Siyasi Erkeksilik ve Geleneksel Düşünce:** Kadınların siyasete girebilmesi için erkek merkezli davranışları benimsemeleri gerektiği düşünülmektedir. Geleneksel düşünceler, kadınların siyasetteki temsilini zorlaştırır ve erkek siyasi aktörler karşısında kadınların temsilinin düşük kalmasına yol açar (Yıldız ve Koç, 2008).

- **Türkiye’de Kadın Temsili:** Türkiye, bazı Müslüman ülkelerden daha ileride olmasına rağmen, kadınların meclisteki temsili hala düşük seviyelerde kalmaktadır. 2018 seçimlerinde kadınların temsili yüzde 17,4’e çıkmış olsa da bu oran dünya ve Müslüman ülkeler ortalamasına göre düşük kalmaktadır (Çaha vd., 2019).

Özetle, kadınların siyasetteki temsili, toplumsal cinsiyet rolleri, aile desteği eksiklikleri, çevresel önyargılar ve geleneksel düşünceler gibi çeşitli engellerle sınırlıdır. Bu engeller, kadınların siyasette daha fazla temsil edilmesini ve etkili olmasını zorlaştırmaktadır.

BÖLÜM III

3.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE BULGULARI

3.1. Araştırmanın Yöntemi

3.1.1. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini Türkiye Büyük Millet Meclisinde yer alan tüm kadın milletvekilleri oluşturmaktadır. 14 Mayıs 2023 milletvekili seçimleri sonucunda Türkiye Büyük Millet Meclisinde farklı partilerden 121 kadın milletvekili yer almıştır.

3.1.2. Araştırmanın Örneklemi

Türkiye’de kadın milletvekili olmanın seçim öncesi deneyimler üzerinden ankete dayalı nicel ve mülakata dayalı nitel olmak üzere karma bir yöntem kullanılmak suretiyle incelenmeye çalışılmıştır. Bu çalışma, TBMM’de milletvekili olan kadınların milletvekili seçilmeden önceki siyasal yaşamları, seçilme süreçleri ve hâlihazırda görev yaptıkları süreyi toplumsal cinsiyet perspektifinden değerlendirmeyi amaçlayan betimsel bir araştırmadır.

Araştırma yukarıda ifade edildiği gibi nicel ve nitel olmak üzere iki ayak üzerine bina edilmiştir. Nicel araştırma kapsamında konuyla ilgili bir anket hazırlanmış ve bu anket araştırma örnekleminde yer alan 39 kadına internet üzerinden uygulanmıştır. Tüm partilerden kadınların araştırmada yer almasını sağlamak için bu yöntem kullanılmıştır. Takip eden sayfalarda yer alan tablolar anket yoluyla elde edilen araştırma bulgularına dayanmaktadır.

Öte yandan nitel araştırma için yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturmuş ve 12 kadına yüz yüze mülakata dayalı bir yöntemle uygulanmıştır. Araştırmaya uygun soruların geliştirilmesi, açıklık ve anlaşılabilirliğin sağlanması ve yeterli bilginin toplanması potansiyeli dikkate alınarak ilgili literatür ayrıntılı olarak incelenmiş ve alanında uzman kişilerin görüşlerine başvurulmuştur. Buna göre veri toplama aracı olarak kullanılan görüşme formu kapsamında katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik soruların yanı sıra kadın milletvekillerine siyasi yaşamlarında yaşadıkları toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin neden

olduğu sorunlara ve çözüm önerilerini sunmuşlardır. Literatür taraması yapılarak soruların içerik geçerliliği değerlendirilerek alan uzmanlarının bakış açılarıyla uyum sağlanmıştır.

Araştırmanın saha kısmı Kasım 2023'de başlamış ve Mart 2024'de sona ermiştir. Bu tarihlerde iki milletvekili ile yoğun iş temposu nedeniyle iki ayrı zamanda görüşülmüştür. Araştırmaya katılan sekiz kadın milletvekili ile uygun buldukları bir zamanda ve bir tanesi kendi ilçesinden bir kişiyle birebir görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler 30-40 dakika arasında sürmüş, görüşülen kişilerin onayı alınarak ses kayıt cihazı kullanılmış ve ayrıntılı notlar alınmıştır. Görüşmeden elde edilen bilgiler, sorulan sorulara göre düzenlenmiş, uygun kategoriler altında gruplandırılmış ve değerlendirilmiştir.

Araştırma sırasında toplanan verilerin analizinde nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Kodlama, temaların belirlenmesi, verilerin temalar ve kodlar çerçevesinde düzenlenmesi ve sonuçların yorumlanması süreci takip edilerek nitel araştırmanın kendine özgü doğasına uygun esnek bir yaklaşım önerilmiştir. Başlangıçta milletvekillerinin yanıtları araştırma konuları altında birleştirilmiş ve veriler analizi kolaylaştıracak şekilde düzenlenmiştir. Temalar farklılık gösterse de hepsi kendi içinde tutarlı ve anlamlı bir bütün oluşturarak verileri açıklama becerisine sahiptir.

3.1.3.Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan anket yoluyla elde edilen bilgiler SPSS üzerinden analiz edilerek frekans dağılımlarının yanı sıra çapraz analizler yapılmıştır. Her sorunun frekans dağılımı verildikten sonra ilgili soruyla ilgili yaş, eğitim ve meslek değişkenleri üzerinden çapraz analizler yapılmıştır. Bu üç değişkenin katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığını test etmek için X^2 testine bakılmıştır. Ki-kare testi, iki kategorik değişken arasındaki ilişkiyi incelemek için kullanılan bir istatistiksel testtir. İki değişkenin birbirinden bağımsız olup olmadığını test etmek amacıyla geliştirilmiştir ve gözlemlenen frekanslar ile beklenen frekanslar arasındaki farkı değerlendirir. Bu farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için kullanılan Ki-kare testi, verilerin dağılımının istatistiksel olarak beklenen dağılımla ne kadar uyumlu olduğunu analiz etmektedir (Kalaycı, 2010). Testin temel varsayımı, iki değişken arasında bir ilişki olmadığı, yani değişkenlerin birbirinden bağımsız olduğudur. Eğer Ki-kare testi sonucunda elde edilen p-değeri istatistiksel anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten küçükse, bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olduğuna karar verilir.

Smith'e göre, toplumsal yapılar ve ilişkiler, görüşme yoluyla anlaşılabilir; ancak bu yapıların etkileri her birey tarafından farklı algılanır ve yaşanır. Bu yüzden, görüşme sırasında bireyin kendi deneyimlerini ifade etmesi ve bu deneyimlerin arka planındaki toplumsal güçlerin keşfedilmesi Smith'in metodolojik yaklaşımının merkezindedir (Smith, 1987). Nitekim bu araştırmanın nitel kısmında yarı yapılandırılmış görüşmelerle ankette yer alan soruların arka planına inilerek fenomenolojik bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır. Nitel araştırmada elde edilen veriler tematik analize tabi tutularak nicel araştırma verileriyle birlikte verilmiştir.

3.2 ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde araştırmanın nicel ve nitel bulgularına dayalı yapılan analizler yer almaktadır. Analizlerde frekans dağılımları, çapraz tablolar ve nitel araştırmadan elde edilen veriler birlikte kullanılmaktadır.

3.2.1. Milletvekillerinin Demografik Profili

Tablo 3.1.Milletvekillerinin Yaş Dağılımı

Yaş	f	%
18-39	5	12,8
40-59	28	71,8
60 ve üstü	6	15,4
Toplam	39	100

Milletvekillerinin sosyo-demografik profilini belirlemeye yönelik bir diğer yaklaşım da yöntem onların yaşlarıdır. Özellikle Türkiye'nin genç nüfusunun Politikacılar bu noktayı defalarca vurgulamışlar ve bugün de geçerliliğini korumaktadır. Genç kuşak ve onların ihtiyaçlarına ilişkin konuşmalar, sayısal verilerle tam olarak açıklanamasa da siyasetçiler ile bu kuşaklar arasındaki bağın anlaşılması açısından büyük önem taşımaktadır. Tablo 4.1. incelendiğinde çalışmaya toplam 39 kadın milletvekilinin katıldığı görülmektedir. Sonuçlardan görüldüğü üzere meclisteki kadın milletvekili yaş dağılımının 40- 59 yaş aralığında olduğudur. Çoban ve Ergenekon (2021) TBMM’de 584 katılımcıyla yapmış olduğu çalışmada katılımcıların %42’sinin (n=246) 50-59 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Mertoğlu (2023) yapmış olduğu çalışmada yaş ortalamaları 2002 yılında TBMM ortalamasına göre 24.8, 2007 yılında 28,3, 2011 yılında 29,7, 2015 yılında 31 ve 2018 yılında 32 yaş aralığındadır.

Türk toplumunun ortanca yaşı sosyal ve politik faktörlerden kaynaklanmaktadır. Hafızalarımıza kazınan genç nüfusun önemi giderek kaybolduğu görülmektedir. Mertoğlu (2023) yapmış olduğu araştırmanın ilk aşamalarında Türkiye. Nüfusun ortalama yaşı yaklaşık

24,8 iken 2018'de 32'ye yükselmiştir. Halen nispeten genç olan nüfus, zamanla yaşlanma eğilimi göstermektedir. Bu genç bireyin politikacıların ortalama yaşı üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. 2007 yılından bu yana milletvekillerinin ortalama yaşının artmasına rağmen. Üye sayısındaki sürekli düşüşe rağmen, 2018 seçimlerinin de gösterdiği gibi parlamento giderek gençleşmektedir. Ortanca yaş, 2002'deki ortanca yaşla neredeyse aynıdır bu dönemde Türkiye'de seçme ve seçilme yaşında da değişiklikler yapılmıştır. 2002 yılında 30 olan oy verme yaşı, 2018 yılı itibarıyla 18'e indirilmiştir. Sonuçlara bakıldığında bu önemli değişimin bile parlamentonun yaş ortalamasından etkilenmediği görülmektedir.

Politikacıların genç olduğu yaygın bir kanıdır. Benzer yaştaki kuşaklar bir araya getirilerek taleplerinin başkaları tarafından anlaşılması ve ilişkilendirilmesi sağlanmıştır. Kendi gruplarında kalmaları gerekip gerekmediğini belirlemek için ayrı bir değerlendirme yapılmaktadır. Elde edilen sonuçlara bakılırsa bu önemli değişikliğin dahi Meclis'in yaş ortalamasına büyük bir etkide bulunmadığı anlaşılmaktadır. Elbette siyasetçilerin genç kuşakların taleplerini anlayabilmesi veya onlarla bağ kurabilmesi için benzer yaş gruplarında olmalarına ihtiyaç olup olmadığı ayrıca bir değerlendirme konusudur; fakat en azından sadece yukarıda bahsi geçen bulgular üzerinden gidildiğinde, nüfusla politikacılar arasındaki yaş farkının Türkiye'nin genç nüfusuyla politikacılar arasındaki iletişimi zayıflatmış iddia edilebilir.

Tablo 3.2.Milletvekillerinin Eğitim Durumu

Eğitim Durumları	f	%
Lise	1	2,6
Üniversite	18	46,2
Yüksek lisans/doktora	20	51,3
Toplam	39	100

Milletvekilleri içerisinde yer aldıkları bazı toplumsal grupları büyük derecede temsil ederken, bazı toplumsal yapıları ise daha küçük ölçekte temsil etmektedirler (Çağlar ve Arslan, 2000). Milletvekilleri; eğitim düzeyleri, meslekleri, cinsiyetleri ve yaşları açısından incelendiğinde toplumu temsil etme seviyeleri belirlenebilmektedir (Arslan, 2005). Bireyin siyasal toplumsallaşmasında eğitimin ve mesleğin önemli bir rol oynadığı ifade edilebilmektedir. Çalışmada eğitim durumları Yüksek lisans doktora olan katılımcıların oranı

%51,3 (20 katılımcı) dır. Çoban ve Ergenekon (2021) yapmış oldukları çalışmada ise çalışmamızı destekler nitelikte olup % 54 (n=313) lisans eğitim düzeyinde olan katılımcılardan oluşmaktadır. Milletvekillerinin; eğitim düzeyleri, yaş açısından genç ya da yaşlı olmaları, sahip olmuş oldukları mesleki özelliklerinin (bürokrat, eğitimci, tıp vb.) yapacakları yasalar üstünde mühim bir etkisi olacağı açıktır. Bu sonuç mecliste görev yapmakta olan milletvekillerinin sosyolojik yapısı ile ülkede alınan ve uygulanan siyasal, sosyal ve ekonomik kararlar arasında önemli bir bağlantı olduğunu göstermektedir. Bu bakımdan incelendiğinde TBMM'nin sosyolojik yapısı ile toplumun sosyolojik yapısı arasında tutarlık olması durumunda ülkede alınan kararların daha çabuk içselleştirilmesine ve bu yasaları basit bir şekilde uygulanabilmesine sebep olabileceği ifade edilebilmektedir (Altan, 2008; Gökçe, 2011).

Tablo 3.3. Milletvekillerinin İş Durumu

İş Durumları	f	%
Kendi adına işletmesi olan	12	30,8
Özel sektörde maaşlı	7	17,9
Devlette memur	6	15,4
Emekli	6	15,4
Serbest meslek sahibi (diplomalı)	4	10,3
Diğer	3	7,7
Öğrenci	1	2,6
Toplam	39	100

Tablo 3.3.te milletvekillerinin seçilmeden önceki iş durumları incelenmiştir. Tabloya göre milletvekillerinin en fazla 12 kişi ile %30,8'inin kendi işletmesi olduğu görülmektedir. Turhan (2000) tarafından gerçekleştirilen araştırma incelendiğinde; milletvekillerinin genel olarak eğitimci, hukuk, tıp, bürokrat, iş insanı, gazeteci mühendislik ve eczacılık gibi meslek gruplarına dâhil olduğu görülmüştür. Bu meslek gruplarının dışında kalan diğer meslek grupları makro ölçekte yer almadığından göz önünde tutulmamıştır.

Tablo 3.4.Milletvekillerinin Medeni Durumu

Medeni Durum	f	%
Evli	28	71,8
Bekar	8	20,5
Dul/ayrılmış	3	7,7
Toplam	39	100

Tablo 3.4.'te milletvekillerinin medeni durumları incelenmiştir. Buna göre evli olan katılımcıların ortalamalarının %71,8 (28 kişi) ile en yüksek olduğu görülmektedir. Mertoğlu (2023) yapmış olduğu çalışmada evli vekillerin sayısı 2002 yılında TBMM ortalamasına göre % 97.2, 2007 yılında %95, 2011 yılında %91,8, 2015 yılında %88,5 ve 2018 yılında % 88 aralığındadır. Meclis'in evlilik açısından yaşadığı bu değişim sürecinde, Türkiye toplumunun evliliğe olan bakışının ve tutumunun ne oranda değiştiği de daha sağlıklı tespitlerde bulunabilmek için ayrıca incelenmesi gereken bir durumdur.

Tablo 3.5. Milletvekillerinin Çocuk Durumu

Yanıt	f	%
Evet	24	61,5
Hayır	15	38,5
Toplam	39	100

Tablo 3.5.'de milletvekillerinin çocuğunun olma durumları incelenmiştir. Buna göre 24 kişi ile %61,5'inin çocuğunun olduğu görülmektedir. Bu bulgular, kadınların siyasal hayatta aktif olmasının yanı sıra annelik sorumluluğunu da üstlenmelerinin, toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında önemli bir nokta olduğunu vurgulamak gerekir. Kadınların siyaset alanında varlık göstermesi ve aynı zamanda aile sorumluluklarını üstlenmeleri, toplumsal cinsiyet normlarının zorluklarını gündeme getirmektedir.

Tablo 3.6. Milletvekillerinin Çocuk Durumu

		Evli	Hayır	Toplam
Yaş	18-39	40,0%	60,0%	100

	40-59	57,1%	42,9%	100
	60 ve üstü	100,0%		100
Eğitim	Lise		100,0%	100
	Üniversite	66,7%	33,3%	100
	Lisansüstü	60,0%	40,0%	100
Meslek	Devlette memur	66,7%	33,3%	100
	Özel sektörde maaşlı	57,1%	42,9%	100
	İşletme sahibi	83,3%	16,7%	100
	Diplomalı serbest meslek	50,0%	50,0%	100
	Öğrenci		100,0%	100
	Emekli	33,3%	66,7%	100
	Diğer	66,7%	33,3%	100

Çocuk sahibi kadın milletvekili adaylarında 60 yaş ve üzerindeki bütün katılımcıların çocuğu olduğu görülmektedir. Bu oran 40* 59 yaş arasında %57,1 iken 18-39 yaş arasında %40 olarak görülmektedir. Çocuğu olan katılımcıların %66,7' si üniversite mezunu; %60' ı ise lisansüstü mezunudur. Diğer yandan çocuğu olan katılımcıların %83,3' ü işletme sahibi iken, %66,7 'si devlette memur olduğunu ifade etmiştir. Yıldız ve Koç (2008) yapmış oldukları çalışmada milletvekillerinin ortalama çocuk sayıları 45–49 yaş aralığındaki milletvekillerinin tamamlanmış doğurganlığı ve eşi 45 yaş ve üstü, en az lise mezunu olan milletvekillerinin tahmini çocuk sayıları ile karşılaştırılmalı olarak verilmektedir. Katılımcıların ortalama çocuk sayısı 2.7'dir.

TNSA 2008'in yaptığı araştırmaya göre milletvekilleri arasındaki ortalama çocuk sayısı 45 ile 49 arasındadır. Bu yaş grubundaki kadınların ve eşlerinin dünyaya getirdiği çocukların çoğunluğu 45 yaş üzerinde olup lise ve üzeri eğitim tamamlamıştır. Ayrıca TNSA 1988 ve TNSA 1998 verileri de olan kadınların çocuk sayıları ile karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık göstermektedir. Verilerden elde edilen ortalama çocuk sayısı karşılaştırma amacıyla kullanılmıştır. Kullanılan: 45-49 yaşlarındaki milletvekillerinin ortalama çocuk sayısı 2008 TNSA'dan alınmıştır. Bu yaş grubundaki kadınların ortalama çocuk sayısını karşılaştırmanın amacı ekonomik durgunluğun aile planlaması kararları üzerindeki etkisini anlamaktır. Çünkü

kadınlar ve dolayısıyla kocaları üreme çağlarının sonuna gelmişlerdir. Öyleyse Türkiye'de bu gruptaki kadınların ortalama çocuk sayısı tamamlanmış doğurganlık hızının altında olduğundan, önümüzdeki yıllarda nüfusun azalması öngörülmektedir. Bu kısa ve öz bir önlemdir. İkinci karşılaştırma grubu ise 45 yaş ve üzeri bireylerden oluşan ve lise veya üzeri öğrenimi tamamlamış bireylerdir. Evli kadınların ortalama çocuk sayısı Türkiye'deki milletvekili nüfusundan daha fazladır. Daha yaşlı oldukları ve daha fazla eğitime sahip oldukları için seçilmişlerdir. Çünkü tipik çocuk sayısı yaş ve eğitim açısından milletvekillerine benzerdir. Araştırmanın bulguları, sonuçların yorumlanmasında daha fazla düşünülmüş ve dikkate alınmıştır.

3.2.2. Milletvekilliğinden Önceki Siyasi Deneyim

Tablo 3.7. Milletvekillerinin Seçilmeden Önceki Aktif Siyaset Durumu

Yanıt	f	%
Evet, ilgileniyordum	37	94,9
Hayır, ilgilenmiyordum	2	5,1
Toplam	39	100

Tablo 3.7.'de milletvekillerinin seçilmeden önce siyasetle aktif ilgilenme durumları 37 kişi ile %94,9' olduğu görülmektedir. Erbilen, Sabancı ve Aktemir (2021) yapmış oldukları çalışmada Siyaset, kadınların ötekileştirildiği ve ilgi odağı olmaktan dışlandığı alanların en belirginlerinden biridir. Hayatın sadece erkeklere özgü olduğu önyargısı durumu daha da kötüleştirilmektedir. Ana rolleri yemek pişirme ve temizlik gibi ev işleri etrafında dönen kadınlar, genellikle sorumluluklarını dengelemede zorluklarla karşılaşmaktadır. Erkek egemenliğine değer veren bir toplumda babası tarafından sürekli izlenmekte ve babası onun birincil otorite figürüdür. Kendisini karısıyla oğlu arasında kalmış zor bir durumda bulmaktadır. Özellikle kırsal bölgelerde eğitim düzeyi düşük olan kadınlar, siyasi alanda benzersiz zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Kadın siyasetçilerin sayıca erkeklerden az olması bu alanda faaliyet göstermek isteyen kadınların kendilerine rol model bulmaları bakımından zorlanmalarına sebep olmaktadır. Dolayısıyla aktif siyaset yapan kadınlar kendilerinden sonra gelecek olanlar için rol model olarak kişisel deneyimlerini onlarla paylaşmalıdırlar. Bu paylaşımın sonucunda toplumun demokratik yaşama uzak duran bir yarısının siyasete katılmasının yanı sıra bir kadın sorunun da ortadan kalkması için zemin hazırlanmış olacaktır.

Tablo 3.8.Milletvekillerinin Seçilmeden Önceki Aktif Siyaset Durumu

		Evet	Hayır	Toplam
Yaş	18-39	100,0%	0	100
	40-59	92,9%	7,1%	100
	60 ve üstü	100,0%	0	100
Eğitim	Lise	100,0%	0	100
	Üniversite	94,4%	5,6%	100
	Lisansüstü	95,0%	5,0%	100
Meslek	Memur	83,3%	16,7%	100
	Özel sektör /Maaşlı	85,7%	14,3%	100
	İşletme sahibi	100,0%	0	100
	Serbest meslek	100,0%	0	100
	Öğrenci	100,0%	0	100
	Emekli	100,0%	0	100
	Diğer	100,0%	0	100

Milletvekili seçilmeden önce siyasetle aktif olarak ilgilenen katılımcıların yaş, eğitim ve meslek dağılımına bakıldığında; ilgilendiğini belirtenlerin %100' ünün 19-39 yaş arasında olduğu, %92, 9' unun 40-59 yaş arasında olduğu ve %100' ünün 60 yaş ve üstü olduğu görülmektedir. Aktif olarak siyasetle ilgilenenlerin eğitim durumlarının %100' ünün lise, %94,4' ünün üniversite ve %95' inin lisansüstü eğitime sahip olduğu görülmektedir. Siyasetle aktif olarak ilgilenenlerde dikkat çeken katılımcıların %100' ünün işletme sahibi, serbest meslek, öğrenci ve emekli olduğu görülmektedir. %83,3' ü memur olduğunu belirtirken, %85,7' si özel sektörde maaşlı çalışan olduğunu belirtmiştir. Siyasetle aktif olarak ilgilenmeyen katılımcıların %7,1' i 40-59 yaş arasında iken; %5,6' sının lisans mezunu olduğu, %16,7' sinin devlet memuru, %14,3' ünün özel sektör çalışanı olduğu görülmektedir.

Milletvekillerinin seçilmeden önce siyasetle aktif olarak ilgilenip ilgilenmediklerinin eğitim durumlarına göre dağılımı incelenmiştir. Pearson Ki-Kare değeri ,061 ve anlamlılık seviyesi ,970 olduğundan, eğitim düzeyi ile siyasetle aktif olarak ilgilenme arasında istatistiksel

olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Bu sonuçlar, literatürde eğitim düzeyinin siyasal katılım üzerindeki etkilerini araştıran çalışmalarda da desteklenmektedir.

Milletvekillerinin seçilmeden önce siyasetle aktif olarak ilgilenip ilgilenmediklerinin yaş durumlarına göre dağılımı incelenmiştir. Pearson Ki-Kare değeri, 828 olduğundan yaş ile siyasetle aktif olarak ilgilenme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Bu sonuçlar, literatürde yaş düzeyinin siyasal katılım üzerindeki etkilerini araştıran çalışmalarda da desteklenmektedir.

Milletvekillerinin seçilmeden önce siyasetle aktif olarak ilgilenip ilgilenmediklerinin meslek durumlarına göre dağılımı incelenmiştir. Pearson Ki-Kare değeri ,642 olduğundan meslek ile siyasetle aktif olarak ilgilenme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 3.9.Milletvekillerinin Partideki Görev Durumu

Yanıt	f	%
Parti MYK/MYKK üyesi	13	33,3
Diğer herhangi bir görev	6	15,4
Parti meclis üyesi	6	15,4
İl/ilçe yönetiminde görevli	6	15,4
Görevim yoktu	5	12,8
Belediye meclis üyesi	3	7,7
Toplam	39	100

Tablo 3.9. da milletvekillerinin partisinde herhangi bir görevi olma durumu incelenmiştir. Buna göre en fazla 13 kişi ile %33,3' ünün parti MYK/MYKK üyesi olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan Katılımcı 1'in açıklamaları çalışmayı destekler niteliktedir:

94 yılında SHP'den aday olmuştum. Oradan yönetici olarak görev aldım. SHP-CHP birleşmesinde yine merkez ilçe yöneticisiydim. 1999 yılında DSP'den X Belediye Başkan adayı oldum. Devamında il başkanı ve PM'de bulundum. 2022'de de tekrar CHP'ye kaydoldum (Katılımcı 1).

Tablo 3.10.Milletvekillerinin Partideki Görev Durumu

		MYK/MKYK üyesi	Parti meclis üyesi	İl/ilçe yönetimi	Bel. Meclis üyesi	Diğer	Görevim yoktu	Toplam
Yaş	18-39	60	20	-	-	20	-	100
	40-59	28,6	14,3	17,9	7,1	14,3	17,9	100
	60 ve üstü	33,3	16,7	16,7	16,7	16,7	-	100
Eğitim	Lise	100	-	-	-	-	-	100
	Üniversite	27,8	22,2	11,1	5,6	16,7	16,7	100
	Lisansüstü	35	10	20	10	15	10	100
Meslek	Memur	16,7	16,7	-	16,7	16,7	33,3	100
	Özel sektörde maaşlı	57,1	14,3	14,3	-	-	14,3	100
	İşletme sahibi	33,3	8,3	41,7	16,7	-	-	100
	Serbest meslek	-	50	-	-	50	-	100
	Öğrenci	100	-	-	-	-	-	100
	Emekli	33,3	16,7	-	-	33,3	16,7	100
	Diğer	33,3	-	-	-	33,3	33,3	100

Siyasetle ilgilenenlerin yaş, eğitim ve meslek dağılımlarına bakıldığında; en göze çarpan detayın 18-39 yaş arasındaki katılımcıların %60'ının MYK/ MKYK görevlisi olması; MYK/ MKYK görevlisi katılımcıların %35' inin lisansüstü eğitime sahip özel sektör çalışanı ve öğrenci oranının fazla olmasıdır. 18-39 yaş arasındaki genç katılımcıların %20' si ise parti meclis üyesi olarak görev aldıkları görülmektedir. Bu katılımcıların eğitim düzeyi dağılımında lisans eğitiminin %22,2 ile önde geldiği görülmektedir. Meslek olarak ise %16,7 oran ile emekli ve devlet memuru oldukları görülmektedir. İl/ ilçe yönetiminde görev alan katılımcıların %17,9' u 40-59 yaşında, %20' si lisansüstü eğitime sahip, %41,7' si ise işletme sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Belediye meclis üyeliğinde görev yapan katılımcıların çoğunluğunun 60 yaş ve üstü, lisansüstü eğitime sahip, işletme sahibi veya serbest meslek ile uğraşan kişiler olduğu

görülmektedir. Buradan hareketle yaşı ve sahip olunan mesleğin ağırlıklı olarak aktif olarak siyasetle ilgilenilmesinde alınan görevlerde farklılıklar oluşturduğu görülmektedir.

Milletvekillerinin çeşitli eğitim düzeylerine göre siyasette aktif olma durumları incelenmiştir. Pearson Ki-Kare değeri 4,196 ve anlamlılık seviyesi ,938 olduğundan, eğitim düzeyi ile siyasetle aktif olma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Bu bulgu, Altındal (2007). tarafından yapılan bir araştırmada da benzer şekilde ifade edilmiştir. Araştırma, farklı eğitim düzeylerindeki bireylerin siyasete katılım oranlarının anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur.

Milletvekillerinin yaş düzeylerine göre siyasette aktif olma durumları incelenmiştir. Pearson Ki-Kare değeri 5,237 ve anlamlılık seviyesi ,868 olduğundan, yaş ile siyasetle aktif olma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Milletvekillerinin mesleklerine göre siyasette aktif olma durumları incelenmiştir. Pearson Ki-Kare anlamlılık seviyesi ,290 olduğundan, sahip olunan meslek ile siyasetle aktif olma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 3.11. Milletvekillerinin Sivil Toplum Kuruluşuna Üye Olma Durumu

Yanıt	f	%
Evet, üyeydim	37	94,9
Hayır, üye değilim	2	5,1
Toplam	39	100

Tablo 3.11. de milletvekillerinden 37 kişi ile %94,9'unun milletvekili seçilmeden önce sivil toplum kuruluşlarından herhangi birine üye olduğu olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.12. Milletvekillerinin Sivil Toplum Kuruluşuna Üye Olma Durumu

		Evet	Hayır	Toplam
Yaş	18-39	80,0%	20,0%	100
	40-59	96,4%	3,6%	100
	60 ve üstü	100,0%	0	100

Eğitim	Lise	0,0%	100,0%	100
	Üniversite	94,4%	5,6%	100
	Lisansüstü	100,0%	0,0%	100
Meslek	Memur	83,3%	16,7%	100
	Özel sektör /Maaşlı	85,7%	14,3%	100
	İşletme sahibi	100,0%	0	100
	Serbest meslek	100,0%	0	100
	Öğrenci	100,0%	0	100
	Emekli	100,0%	0	100
	Diğer	100,0%	0	100

Milletvekili seçilmeden önce herhangi bir sivil toplum kuruluşuna (vakıf, dernek, meslek örgütü, sendika vs.) üyeliği olan adayların çoğunluğunun 60 yaş ve üstü, lisansüstü eğitime sahip, işletme sahibi, serbest meslek ile uğraşan, emekli veya öğrenci olduğu görülmektedir. Herhangi bir STK' ye üyeliği olmadığını belirten katılımcılar ise 18-39 yaş arası, lise mezunu, memur veya özel sektör çalışanı olduğu görülmektedir. Yani sonuçlardan da görüleceği üzere seçilmeden önce herhangi bir sivil toplum kuruluşunda görev alma bilincine sahip katılımcıların olgun ve eğitimli kişiler olduğu görülmektedir.

Milletvekillerinin eğitim düzeylerine göre siyasetteki aktiflikleri incelenmiş ve Ki-Kare değeri anlamlılık seviyesi ,000 olduğundan, eğitim düzeyi ile siyasetle aktif olma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu sonuç, eğitim düzeyinin siyasette aktif olma üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Milletvekillerinin yaşlarına ve mesleklerine göre siyasetteki aktiflikleri incelenmiş, yaş ($P= 0,255$) ve meslek ($P= 0,642$) ile siyasetle aktif olma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür. Katılımcıların Milletvekili seçilmeden önce herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye oldukları yapılan analiz çalışma ve katılımcıların görüşleriyle desteklenmektedir. Katılımcı 1, 2 ve 3 Milletvekili seçilmeden önce bir sivil toplum kuruluşuna üye oldukları görülmektedir

“Evet ADD, Çağdaş Yaşamı Desteklenme Derneği, 3 Dönem Trabzon Baro Başkanı, TBB’nin başkan yardımcılığı görevlerinde bulundum. Kansere hastaları yakınları dayanışma derneği başkanlığını yaptım (Katılımcı 1).”

Aynı zamanda Odalarda görev aldım Tabip Odası gibi ve STK’larda çok çalıştım. Hastane yöneticisi olduğum için kalite akreditasyonla ilgili KALDER gibi, sağlıkta kalite iyileştirme derneği gibi, uluslararası kanun yapıcı yani politika koyucu oluşumlarda hep yer aldım. 2020-2023 yılları arasında Parti Meclisi üyesiydim (Katılımcı 2)

Vardı. Ama siyasi değil. Eğitimle ilgili vakıf, kadınların siyasete katılımıyla ilgili dernek. Koç Üniversitesi mezunlar Derneği gibi (Katılımcı 3).

Tablo 3.13. Milletvekillerinin Proje Çalışmasına Katılma Durumu

Yanıt	f	%
Evet, birkaç tanesine katıldım	27	69,2
Evet, bir tanesine katıldım	5	12,8
Hayır, katılmadım	6	15,4
Diğer	1	2,6
Toplam	39	100

Tablo 3.13. de milletvekillerinin şimdiye kadar herhangi bir proje çalışmasına katılma durumu incelenmiş buna göre milletvekillerinden 27 kişi ile %69,2’sinin birkaç projeye katıldığı belirlenmiştir.

Tablo 3.14. Milletvekillerinin Proje Çalışmasına Katılma Durumu

		Bir tane	Birkaç tane	Katılmadım	Diğer	Toplam
Yaş	18-39	20	40	20	20	100
	40-59	10,7	71,4	17,9	-	100
	60 ve üstü	16,7	83,3	-	-	100
Eğitim	Lise			100	-	100
	Üniversite	16,7	61,1	16,7	5,6	100

	Lisansüstü	10	80	10	-	100
Meslek	Devlette memur	-	83,3	16,7	-	100
	Özel sektörde maaşlı	28,6	57,1	14,3	-	100
	İşletme sahibi	8,3	75	16,7	-	100
	Diplomalı serbest meslek	25	50	-	25	100
	Öğrenci		100	-	-	100
	Emekli		66,7	33,3	-	100
	Diğer	33,30%	66,7	-	-	100

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre siyasette aktif olma durumlarına bakıldığında; eğitim ($P=0,247$), yaş ($P=0,169$) ve meslek ($P=0,547$) olduğundan, eğitim, yaş ve meslek düzeyleri ile siyasetle aktif olma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmektedir. Bu sonuç, eğitim, yaş ve meslek düzeylerinin siyasette aktif olma üzerinde belirleyici bir faktör olmadığını göstermektedir. Bu bulgu, Aybaş ve Acar (2017) tarafından yapılan çalışmada da ifade edilmiştir. Çalışma, farklı eğitim seviyelerindeki bireylerin siyasete katılımının anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmiştir. Milletvekillerinin projede çalışmasına katılma durumu incelendiğinde katılımcıların her birinin aktif olarak bir projede yer aldığı görülmektedir. Katılımcılardan birinin aşağıdaki görüşü bu konuda birçok kadın milletvekilinin durumunu yansıtmaktadır:

Katıldım. Özellikle PM’deyken Covid danışma kurulundaydım. Aktif görev aldım 2 hafta’da bir toplanarak partinin, örgütün daha bilinçlenmesi için neler yapabiliriz bir onu yaptık. Covid’e yönelik politikalar oradan sağlığa yansıyan politikalar. Sağlık formu düzenledik Kayahan hocayla. 11 masadan oluşan 110 kişinin katıldığı sağlık formu düzenledik. Fethi hocayla yaşlılık çalıştayı düzenledik. Yüksel hocayla engelliler çalıştayı düzenledik. Hepsi seçimden önce PM döneminde ayrıca çocuğa yönelik çalışma yaptık (Katılımcı 2).

Bourdieu’nun (1984), sermaye kavramına göre, milletvekillerinin siyasette aktif olma durumu, sadece eğitim, yaş ya da meslek gibi ölçülebilir demografik değişkenlerle değil, bireylerin kültürel, sosyal ve sembolik sermayeleriyle yakından ilişkilidir. Eğitim düzeyinin

siyasete katılımında anlamlı bir fark yaratmaması, Bourdieu'nun sermaye türlerinin siyasetteki önemiyle örtüşür. Bireylerin toplumsal hayatta ne kadar aktif olabileceklerini, sahip oldukları sermaye türleri, bu sermayeleri nasıl kullandıkları ve bu sermayeleri toplumsal bağlamda nasıl değerlendirdikleri belirler.

Sonuç olarak, milletvekillerinin projelerde yer alma ve siyasette aktif olma durumları, sahip oldukları sosyal ve sembolik sermaye ile ilişkilidir. Bu, siyasette sadece formel kriterlerin değil, bireylerin sahip oldukları ilişkiler, deneyimler ve toplumsal prestijin önemini vurgular.

3.2.3.Aile Arka Planı ve Ailenin Siyasi Deneyimi

Tablo 3.15.Milletvekil Annelerinin Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	f	%
İlkokul veya altı	16	41,0
İlköğretim/orta okul	10	25,6
Lise	9	23,1
Üniversite	2	5,1
Yüksek lisans/doktora	2	5,1
Toplam	39	100

Tablo 3.15. de milletvekillerinin anne eğitim durumu incelenmiş annelerinden en fazla 16 kişi %41'inin ilkokul veya altı mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 3.16.Milletvekili Annelerinin Eğitim Durumu

		İlkokul veya altı	İlköğretim/orta okul	Lise	Üniversite	Yüksek lisans/doktora	Toplam
Yaş	18-39	60,0%	-	20,0 %	20,0%	-	100
	40-59	39,3%	28,6%	21,4 %	3,6%	7,1%	100
	60 ve üstü	33,3%	33,3%	33,3 %	-	-	100

Eğitim	Lise	100,0%	-	-	-	-	100
	Üniversite	44,4%	27,8%	16,7%	11,1%	-	100
	Lisansüstü	35,0%	25,0%	30,0%	-	10,0%	100
Meslek	Devlette memur	50,0%	16,7%	16,7%	16,7%	-	100
	Özel sektörde maaşlı	28,6%	42,9%	28,6%	-	-	100
	İşletme sahibi	25,0%	16,7%	41,7%	-	16,7%	100
	Diplomalı serbest meslek	50,0%	25,0%	-	25,0%	-	100
	Öğrenci	100,0%	-	-	-	-	100
	Emekli	50,0%	33,3%	16,7%	-	-	100
	Diğer	66,7%	33,3%	-	-	-	100

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre annelerinin eğitim durumuna verdikleri yanıtlar ile eğitim ($P= 0,584$), yaş ($P=0, 673$) ve meslek ($P= 0,748$) durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Bano ve Akhtar (2023) çalışmasında da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Yapılan araştırmada, eğitim düzeyinin belirli konular üzerindeki yanıtlar üzerinde anlamlı bir etki yaratmadığını göstermiştir.

Tablo 3.17.Milletvekili Babalarının Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	f	%
İlkokul veya altı	5	12,8
İlköğretim/orta okul	8	20,5
Lise	12	30,8
Üniversite	11	28,2
Yüksek lisans/doktora	3	7,7
Toplam	39	100

Tablo 3.17’de milletvekillerinin baba eğitim durumu incelenmiş milletvekili babalarının en fazla 12 kişi ile %30,8’inin lise mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 3.18.Milletvekili Babalarının Eğitim Durumu

		İlkokul veya altı	İlköğretim/orta okul	Lise	Üniversite	Yüksek lisans/doktora	Toplam
Yaş	18-39	20,0%	-	40,0%	40,0%	-	100
	40-59	14,3%	25,0%	32,1%	17,9%	10,7%	100
	60 ve üstü	-	16,7%	16,7%	66,7%	-	100
Eğitim	Lise	-	-	100,0%	-	-	100
	Üniversite	16,7%	16,7%	33,3%	33,3%	-	100
	Lisansüstü	10,0%	25,0%	25,0%	25,0%	15,0%	100
Meslek	Devlette memur	-	16,7%	50,0%	33,3%	-	100
	Özel sektörde maaşlı	-	-	57,1%	28,6%	14,3%	100
	İşletme sahibi	8,3%	25,0%	33,3%	16,7%	16,7%	100
	Diplomalı serbest meslek	50,0%	-	-	50,0%	-	100
	Öğrenci	-	-	-	100,0%	-	100
	Emekli	33,3%	33,3%	16,7%	16,7%	-	100
	Diğer	-	66,7%	-	33,3%	-	100

Milletvekillerinin babalarının eğitim durumlarının yaş, meslek ve eğitim durumu dağılımlarına bakıldığında ilkokul veya altı olduğunu belirtenlerin 18-39 yaş arası, üniversite mezunu oldukları ve diplomalı serbest meslek sahibi kişiler olduğu görülmektedir. İlköğretim/ortaokul cevabını verenlerin çoğunluğunun 40-59 yaş arası, lisansüstü eğitime sahip, emekliler olduğu görülmektedir. Lise mezunu babaya sahip olduklarını belirten katılımcıların çoğunluğu 18-39 yaş arası, lise mezunu, özel sektör çalışanı kişiler olduğu görülmektedir. Üniversite mezunu babaya sahip katılımcıların 60 yaş ve üstü, üniversite mezunu diplomalı serbest meslek sahibi kişiler olduğu görülmektedir. Yüksek lisans/ doktora mezunu babaya sahip katılımcıların ise 40-59 yaş arası, lisansüstü eğitime sahip, işletme sahibi katılımcılar olduğu görülmektedir.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre babalarının eğitim durumuna verdikleri yanıtlar ile eğitim ($P=0,627$), yaş ($P=0,383$) ve meslek ($P=0,320$) durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 3.19.Milletvekillerinin Aile veya Çevresinde Bir Partide Etkin Konumda Olan Kişi Durumu

	f	%
Evet bir kişi var	12	30,8
Evet birden fazla kişi var	12	30,8
Hayır kimse yok	15	38,5
Toplam	39	100

Tablo 3.19.da milletvekillerinin aile çevresinde herhangi bir partide etkin konumda olmuş ya da olan birinin var olma durumu incelenmiştir. Buna göre milletvekillerinin en fazla 15 kişi ile %35,5'inin aile çevresinde herhangi bir partide etkin konumda olmuş ya da olan birinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.20.Milletvekillerinin Aile veya Çevresinde Bir Partide Etkin Konumda Olan Kişi Durumu

		Evet bir kişi var	Evet birden fazla kişi var	Hayır kimse yok	Toplam
Yaş	18-39	20,0%	-	80,0%	100
	40-59	25,0%	39,3%	35,7%	100
	60 ve üstü	66,7%	16,7%	16,7%	100
Eğitim	Lise	100,0%	-	-	100
	Üniversite	22,2%	55,6%	22,2%	100
	Lisansüstü	35,0%	10,0%	55,0%	100
Meslek	Devlette memur	16,7%	50,0%	33,3%	100
	Özel sektörde maaşlı	42,9%	14,3%	42,9%	100
	İşletme sahibi	58,3%	16,7%	25,0%	100

Diplomalı serbest meslek	-	25,0%	75,0%	100
Öğrenci	-	-	100,0%	100
Emekli	-	66,7%	33,3%	100
Diğer	33,3%	33,3%	33,3%	100

Katılımcılardan aile çevrenizde herhangi bir partide etkin konumda olmuş ya da olan biri olan kişilerin yaş, eğitim ve meslek dağılımlarına bakıldığında, en az bir kişi olduğunu belirtenler; 60 yaş ve üstü, lise mezunu, işletme sahibi kişiler. Birden fazla kişinin olduğunu belirten kişiler, 40-59 yaşında, üniversite mezunu, emekli kişiler. Aile ve çevresinde herhangi bir partide etkin konumda olmuş ya da olan biri olmadığını belirten kişiler ise 18-39 yaş arasında, lisansüstü mezunu, diplomalı serbest meslek sahibi veya öğrenci kişilerdir.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre aile çevrelerinde herhangi bir partide etkin konumda olmuş ya da olan biri var mı sorusuna verdikleri yanıtlar ile eğitim ($P=0,019$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunurken; yaş ($P=0,071$) ve meslek ($P=0,234$) durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Bu sonuç, eğitim düzeyinin bu konuya verilen yanıtlar üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.21.Milletvekillerinin Aile Çevresinde Herhangi Bir Partide Görev Alan Kadın Durumu

	f	%
Evet bir kişi var	4	10,3
Evet birden fazla kişi var	9	23,1
Hayır kimse yok	26	66,7
Toplam	39	100

Tablo 3.21.' de milletvekillerinin aile çevresinde herhangi bir partide görev alan bir kadının olması veya var olma durumu incelenmiş milletvekillerinin en fazla 26 kişi ile %66,7'sinin aile çevresinde herhangi bir partide görev alan bir kadının olmadığı görülmektedir.

Tablo 4.22.Milletvekillerinin Aile Çevresinde Herhangi Bir Partide Görev Alan Kadın Durumu

		Evet bir kişi var	Evet birden fazla kişi var	Hayır kimse yok	Toplam
Yaş	18-39	-	-	100,0%	100
	40-59	14,3%	28,6%	57,1%	100
	60 ve üstü	-	16,7%	83,3%	100
Eğitim	Lise	-	-	100,0%	100
	Üniversite	16,7%	22,2%	61,1%	100
	Lisansüstü	5,0%	25,0%	70,0%	100
Meslek	Devlette memur	33,3%	33,3%	33,3%	100
	Özel sektörde maaşlı	-	-	100,0%	100
	İşletme sahibi	8,3%	33,3%	58,3%	100
	Diplomalı serbest meslek	-	-	100,0%	100
	Öğrenci	-	-	100,0%	100
	Emekli	16,7%	33,3%	50,0%	100
	Diğer	-	33,3%	66,7%	100

Aile çevresinde herhangi bir partide görev alan bir kadın olan kişilerin yaş, eğitim ve meslek dağılımlarına bakıldığında; en az bir kişi olduğunu belirtenlerin çoğunluğu 40-59 yaş arası, üniversite mezunu, memur kişiler; birden fazla kişi olduğunu belirtenler 40-59 yaş arası, lisansüstü mezunu, memur, işletme sahibi ve emekli kişiler; kimse yok diyenlerin çoğunluğunun 18-39 yaş arası, lise mezunu, özel sektör çalışanı, diplomalı serbest meslek sahibi veya öğrenci olduğu görülmektedir. Buradan hareketle çevresinde daha önceden bir partide görev alan bir kadın olan kişilerin dağılımlarının yaş ve mesleğe göre birden fazla kişi olmasıyla ilgili farklılık gösterdiği görülmektedir.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre aile çevrelerinde herhangi bir partide görev alan bir kadının varlığına ilişkin verdikleri yanıtlar ile eğitim ($P=0,752$), yaş ($P=0$,

324) ve meslek (P= 0,421) durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

3.2.4.Aday Adaylıktan Kampanya Sürecine Yaşanan Deneyim

3.2.4.1. Adaylıktan Kampanya Sürecine Ailenin Yaklaşımı

Tablo 3.23.Milletvekili Aday Adayı Olduğunuzda Aileniz Bunu Nasıl Karşıladi?

Yanıt	f	%
Olumlu baktı ve destekledi	39	100
Olumlu baktı ama desteklemedi	0	0,0
Olumsuz baktı ve karşı çıktı	0	0,0
Olumsuz baktı ama karışmadı	0	0,0
Toplam	39	100

Tablo 3.23’de çalışmaya katılan milletvekillerinin aday adayı olduklarında ailelerinin bu durumu nasıl karşıladıkları incelenmiş buna göre 39 kişi ile %100 olarak olumlu bakıp desteklediği görülmektedir.

Tablo 3.24. Milletvekili Aday Adayı Olduğunuzda Aileniz Bunu Nasıl Karşıladi?

		Olumlu baktı ve destekledi	Toplam
Yaş	18-39	100,0%	100
	40-59	100,0%	100
	60 ve üstü	100,0%	100
Eğitim	Lise	100,0%	100
	Üniversite	100,0%	100
	Lisansüstü	100,0%	100
Meslek	Memur	100,0%	100

Özel sektör /Maaşlı	100,0%	100
İşletme sahibi	100,0%	100
Serbest meslek	100,0%	100
Öğrenci	100,0%	100
Emekli	100,0%	100
Diğer	100,0%	100

Katılımcıların “Milletvekili aday adayı olduğunuzda aileniz bunu nasıl karşıladı?” sorusuna verdikleri cevaplarda aday adaylarının ailelerinin tarafından desteklendiği görülmektedir. Bu sonucu yapılan mülakat cevaplarında da görmek mümkündür. Fakat mülakat cevaplarında karşılaşılan aday adaylarının ailelerinin siyasi ortamdan mütevellit adayların zarar görmesinden korkmalarıdır. Aileler çocuklarının özel hayatlarını negatif yönde etkileyeceğini veya maddi manevi zarar göreceğini düşünmeleri nedeniyle çekimser veya destekleyici olmayan tutumlar sergiledikleri görülmektedir.

Eşim çok destekledi. Ben hayallerinin peşinden giden biriyim. Daha öncede de üniversitede akademik kariyer sırasında ayrılarak özel sektöre geçmiştim. O zamanda çok destekledi ama annem, babam desteklerdi ama rahmetli oldu babam kurultayın bir gün öncesinde babamı kaybettik. Annem hiç istemiyordu hala da klasik annelik, işte senin iki kızın var ailen var siyaset zor, kirli alan. İşte kadınları yıpratırlar o algı annemde çok vardı. Tabi ki kararlarıma saygılı oldular ama çok istemedi. Abim var oda aynı şeyleri söyledi. Bak iyi düşün sen iyi bir konumdasın hastanenin genel müdürüsün, kazancım daha fazlaydı. Orda da bir itibarım vardı falan ama ben bunu yapmayı çok istiyordum. Orda da beni desteklediler. Ama baya bir zorladılar yapmaya diye (Katılımcı 2).

Tabi desteklediler ama annem asla istemedi. Aslında hiçbirisi istemedi ben annem ve babamdan gizli başvuru yaptım. 26 yaşındaydım ön seçim kararı alındığında. Siyasete girmenin üç tane yolu olduğuna inanıyordum. Bunlardan biri aile siyasi figürün olması. Diğer bir akademisyen olmak bir başkası da örgütte çalışmak, ekonomik durumunun iyi

olması ve seni bir şekilde siyasi çevrede üst düzeyde tanıdığının olup girebilmen. Bunların hiçbirisi bende olmayınca bende herkesten gizli gidip başvuru yaptım. Ailem beni engellemeye çalışmadı ama hiçbir şekilde annem özelinde destek olmadılar. Hatta milletvekili seçildiğimde rozet takıldıktan sonra Kemal beye uğradık annem, babam ve hocamla beraber. Tebrik etti genel başkan. Annem orda ben istemiyorum dedi ama şimdi alıştılar (Katılımcı 3).

Bu bulgular, toplumsal cinsiyet perspektifiyle değerlendirildiğinde kadınların siyasete katılımında karşılaştıkları toplumsal engellerin ve cinsiyete dayalı kalıp yargıların nasıl etkili olduğunu göstermektedir. Katılımcıların ailelerinden gelen destekle birlikte, özellikle kadınların siyasi hayata adım atarken karşılaştıkları çekinceler, toplumsal cinsiyet normları ve beklentileri bağlamında ele alınabilir. Bourdieu'nun kavramsallaştırdığı “habitus” kavramı üzerinden düşünüldüğünde, toplumsal cinsiyet rolleri ve normları bireylerin siyasal hayata katılımında da etkili olmaktadır. Kadınların toplumsal hayatlarında yerleşik olan bu “habitus,” yani aile ve toplum tarafından aktarılan değerler ve normlar, onların siyasete girişini sınırlar. Örneğin; Katılımcı 2'nin ailesinin ve özellikle annesinin siyasete karşı duruşu, kadının öncelikli görevinin ev içi sorumluluklar olduğuna dair bir düşünceye dayanır. Bu bağlamda, kadınların kamusal alana çıkmalarının, siyasal arenada aktif rol oynamalarının geleneksel cinsiyet rollerine aykırı görüldüğü ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.25. Adaylık Sürecinde Ailenizden (Anne, Baba, Eş, Kardeş, Çocuk) Sahaya İnip Sizinle Birlikte Çalışan Oldu Mu?

Yanıt	f	%
Evet, tüm aile bireyleri benimle çalıştı	24	61,5
Evet, bazı aile bireyleri benimle çalıştı	10	25,6
Hayır, aile bireylerinden benimle çalışan olmadı	5	12,8
Toplam	39	100

	Evet, tüm aile bireyleri benimle çalıştı	Evet, bazı aile bireyleri benimle çalıştı	Hayır aile bireylerinden benimle çalışan olmadı	Toplam	
Yaş	18-39	60,0%	20,0%	20,0%	100
	40-59	60,7%	25,0%	14,3%	100
	60 ve üstü	66,7%	33,3%	-	100

Eğitim	Lise	100,0%	-	-	100
	Üniversite	72,2%	27,8%	-	100
	Lisansüstü	50,0%	25,0%	25,0%	100
Meslek	Devlette memur	66,7%	33,3%	-	100
	Özel sektörde maaşlı	57,1%	42,9%	-	100
	İşletme sahibi	58,3%	8,3%	33,3%	100
	Diplomalı serbest meslek	100,0%	-	-	100
	Öğrenci	-	-	100,0%	100
	Emekli	50,0%	50,0%	-	100
	Diğer	66,7%	33,3%	-	100

Tablo 3.25’te milletvekillerinin adaylık sürecinde ailesinden sahaya inip birlikte çalışan kişi olma durumu incelenmiştir. Buna göre 24 kişi ile %61,5’inin tüm aile bireylerinin çalışmalarına katkı sağladığı, 5 kişi

Tablo 3.26. Adaylık Sürecinde Ailenizden (Anne, Baba, Eş, Kardeş, Çocuk) Sahaya İnip Sizinle Birlikte Çalışan Oldu Mu?

Katılımcıların aday adaylığı sürecindeki çalışmalarda bütün aile bireylerinden destek gören katılımcıların %60’ ı 19-39 yaş arası, %60,7’ si 40-59 yaş arası ve %66,7’ sinin 60 yaş ve üstü olduğu görülmektedir. Bütün aile bireylerinden destek gördüğünü ifade eden aday adaylarından lise mezunu olanlar %100 iken, üniversite mezunu %72,2, lisansüstü mezunu ise %50 oranındadır. Bütün ailesinden destek gördüğünü ifade eden katılımcıların %100’ ü diplomalı serbest meslek erbabı iken, %66,7’ si memur, %58,3’ ü işletme sahibi, %57,1’i özel sektör çalışanı, %50’ si ise emekli olduğunu belirtmişlerdir.

Bazı aile bireyleri benimle çalıştı diyenlerin çoğunluğu ise 60 yaş ve üstü, üniversite mezunu, emekli katılımcılar olduğu görülmektedir. Aile bireylerinden çalışmalar konusunda herhangi bir destek görmediğini belirten katılımcıların çoğunluğu 18-39 yaş arası, lisansüstü mezunu öğrencilerdir.

Milletvekillerinin ‘Adaylık sürecinde ailenizden (anne, baba, eş, kardeş, çocuk) sahaya inip sizinle çalışan oldu mu?’ sorusuna verdikleri yanıtlarda eğitim (P= 0,196), yaş (P= 0,869) ve

meslek ($P= 0,066$) düzeyi ile bu konuya verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Milletvekillerinin ‘Adaylık sürecinde ailenizden (anne, baba, eş, kardeş, çocuk) sahaya inip sizinle çalışan oldu mu?’ sorusuna verdikleri yanıtlarda Katılımcı 1 ve 3 aile desteği aldığı katılımcı 2’nin ise ailesinin siyasette uzak kalmasını düşündüklerinden dolayı uzak kaldıkları ve destek vermedikleri gözlemlenmiştir.

Tablo 3.27.Eşinizin Aday Adaylık Sürecinden İtibaren Size Karşı Desteği Konusunda Aşağıdakilerden Hangisi Geçerli Olma Durumu (*Evli Olanlar Cevaplayacak*)

Yanıt	f	%
Her konuda yanımda yer aldı ve destek oldu	27	96,4
Kararıma saygı duydu, ancak pek destek olmadı	1	3,6
Kararıma karşı çıktı ve hiç destek olmadı	0	0,0
Toplam	28	100

Tablo 3.27.’de milletvekillerinin eşlerinin aday adaylık sürecinden itibaren milletvekillerine karşı desteği incelenmiştir. Buna göre milletvekili eşlerinin 27 kişi ile %96,4’ünün her konuda yanında olduğu ve destek verdiği görülürken, 1 kişi ile %3,6’sının kararına saygı duyduğu ancak pek destek olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.28. Eşinizin Aday Adaylık Sürecinden İtibaren Size Karşı Destek Durumu

		Her konuda yanımda yer aldı ve destek oldu	Toplam
Yaş	18-39	100,0%	100
	40-59	100,0%	100
	60 ve üstü	100,0%	100
Eğitim	Lise	100,0%	100
	Üniversite	100,0%	100

	Lisansüstü	100,0%	100
Tablo 2.28.Devamı Meslek	Memur	100,0%	100
	Özel sektör /Maaşlı	100,0%	100
	İşletme sahibi	100,0%	100
	Serbest meslek	100,0%	100
	Öğrenci	100,0%	100
	Emekli	100,0%	100
	Diğer	100,0%	100

Aday adaylığı sürecinde bütün katılımcıların eşinden destek görmesinin yaş, eğitim ve meslek fark etmeksizin fazla olduğu görülmektedir. Buradan da anlaşılabacağı üzere evli olup aday adaylığı sürecine giren kadınlar eşlerinden bu konuda destek görmüşlerdir.

Tablo 3.29.Aday Adaylığından Başlayarak Seçilinceye Kadar Anne Olma Durumu

Yanıt	f	%
Evet, büyük zorluklar oluşturdu	1	4,2
Evet, biraz zorluk oluşturdu	7	29,2
Hayır, pek zorluk oluşturmadı	16	66,7
Toplam	24	100

Tablo 3.29’da milletvekillerinin aday adaylığından başlayarak seçilinceye kadar anne olma durumlarının kendilerine bir zorluk oluşturma durumları incelenmiştir. Tabloya göre en az 1 kişi ile %4,2’sine adaylık sürecinde anne olma durumunun zorluk oluşturduğu görülürken, en fazla 16 kişi ile %66,7’sine pek zorluk oluşturmadağı görülmektedir. Adaylık sürecinde anne olma durumunun biraz zorluk oluşturdu 7 kişi ise grubun %29,2’sini oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 3.30.Aday Adaylığından Başlayarak Seçilinceye Kadar Anne Olmak Sizin İçin Bir Zorluk Oluşturdu Mu?

			Evet, büyük zorluklar oluşturdu	Evet, biraz zorluk oluşturdu	Hayır, pek zorluk oluşturmadı	Toplam
Yaş	18-39	60,0%	-	20,0%	20,0%	100
	40-59	42,9%	3,6%	21,4%	32,1%	100
	60 ve üstü	-	-	-	100,0%	100
Eğitim	Lise	100,0%	-	-		100
	Üniversite	33,3%	-	22,2%	44,4%	100
	Lisansüstü	40,0%	5,0%	15,0%	40,0%	100
Meslek	Devlette memur	33,3%	16,7%	-	50,0%	100
	Özel sektörde maaşlı	42,9%	-	28,6%	28,6%	100
	İşletme sahibi	16,7%	-	33,3%	50,0%	100
	Diplomalı serbest meslek	50,0%	-	-	50,0%	100
	Öğrenci	100,0%	-	-	-	100
	Emekli	66,7%	-	-	33,3%	100
	Diğer	33,3%	-	33,3%	33,3%	100

Annelik çalışan çalışmayan bütün kadınlar için ekstra sorumluluk demektir. Araştırmaya katılan katılımcılardan annelik vasfına sahip adaylara yönlendirilen “Aday adaylığından başlayarak seçilinceye kadar anne olmak sizin için bir zorluk oluşturdu mu?” sorusuna verilen cevaplarda yaş, eğitim ve mesleki dağılıma bakıldığında, anneliğin bu süreçte büyük zorluk oluşturduğunu ifade eden katılımcıların %3,6’ sının 40-59 yaş arası, %5’ inin lisansüstü mezunu, %16,7’ sinin devlet memuru olduğu görülmektedir. Anneliğin biraz zorluk oluşturduğu konusunda hem fikir olan katılımcıların çoğunluğu 40- 59 yaş arası, üniversite mezunu ve işletme sahibi katılımcılar olduğu görülmektedir. Anne olmanın bu süreçte bir zorluk oluşturmadığını ifade eden katılımcılar 60 yaş ve üzeri, üniversite mezunu, memur, işletme sahibi ve diplomalı serbest meslek erbabı olduğu görülmektedir.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre ‘Aday adaylığından başlayarak seçilinceye kadar anne olmak sizin için bir zorluk oluşturdu mu?’ sorusuna verdikleri yanıtlara göre ise göre eğitim ($P=0,809$), yaş ($P= 0,92$) ve meslek ($P=0,582$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmektedir.

Aday Adaylığından Başlayarak Seçilinceye Kadar Anne Olma durumunun katılımcılara sorulduğunda katılımcı 1 kendisi açısından değil çocukları için sorun oluşturabileceğini ifade ederken katılımcı 2 kendisinin siyasetten önce de çalıştığından dolayı kendisi ve çocukları için sorun oluşturduğunu ifade etmiştir.

Çocuklarım şimdi benimle birlikte değil dolayısıyla zorluk içerisinde olmadım ama yetişkin olmasalardı elbette zorluk içerisinde olurdu. Ama daha önceki siyaset deneyimlerimde de her ne kadar eşim çok büyük yardımcı olduysa da yine de zorlukları var. Belki de onun en büyük olumsuzluğu ben çekmedim ama çocuklarım benden mahrum kaldıkları için o sürede onlar zorluk çekmiştir. Benim bireysel deneyimim bu benden çok çocuklarım ve eşimin üzerinde bu sefer yoğunluk oldu (Katılımcı 1).

Oluşturdu ben hep hayatımda çok çalıştığım için vekillik değil çalışma hayatımda oldu. Özellikle hastanede çalışırken 24 saat çalıştım diyebilirim. Çocukların büyümesini kaçıırıyorsunuz. Bazen böyle fotoğraflara bakınca hatırlayamıyorum. Bunlar ne zaman oldu o kadar çabuk geçiyor ki. Bazı kaçırdığım şeyleri oldu. Mümkün olduğunca çocuklarımı ve ailemi hep birinci sırada tutuyorum ama mesela başka bir şehre gitmek gerekiyor bir toplantı doğum günüyle çakışabiliyor, elinde olmayan. Bunları yaşadım hep vicdanen bir sızı vardır içimde acaba yeterince şey gösteriyor muyum diye. Çalışan tüm annelerde vardır. Ama şöyle istedim 2 kızım var 2 sinide rol model olmayı istedim. En büyük korkum çocuklarımın çalışmadan evlenip çalışmadan kalmaları. Korkuyorum yani. Türkiye de bu yaşanabilir bir şey. İyi eğitim almalarını sağlıyorum ama Türkiye’de iyi eğitim alan kadınların da evde oturabildiğini görüyorum. Hep kızlarıma onu tembih ediyorum. Bak ben çalışıyorum bu yaşında hala üretmeye çalışıyorum. Ufacık bir taş bile koyabilsen siz de öyle yapın. Sağlığım el verdiği ölçüde de bunu yapmaya çalışacağım ve kızlara da örnek olmaya çalışıyorum. Ama onlarda hiç sorun etmediler (Katılımcı 2).

Bu bulgular, annelik ve siyaset arasında denge kurmaya çalışan kadınların karşılaştıkları zorlukları ve toplumsal cinsiyet rollerinin annelik üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır.

Toplumsal cinsiyet normları, kadının hem kamusal alanda (siyaset gibi) hem de özel alanda (annelik gibi) belirli roller üstlenmesini gerektirir ve bu roller çoğu zaman birbiriyle çatışır. Kadın milletvekili adaylarının annelikle ilgili verdikleri cevaplar, bu çatışmaların nasıl yaşandığını ve anneliğin siyasal kariyer üzerindeki etkilerini gözler önüne sermektedir. Judith Butler'ın (1990), toplumsal cinsiyetin performativite kavramı üzerinden geliştirdiği teoriler, bu bulguların yorumlanmasında önemli bir dayanak oluşturur. Butler'a göre toplumsal cinsiyet, doğuştan gelen bir özellik ya da biyolojik bir gerçeklikten ziyade, toplumun dayattığı normlara göre sürekli tekrar edilen bir performanstır. Kadınların annelik rolüyle ilgili toplumsal beklentiler de bu performatif yapının bir parçası olarak değerlendirilebilir.

3.2.4.2. Adaylık ve Kampanya Sürecine Sosyal Çevrenin Yaklaşımı

Tablo 3.31.Aday Adayı Olmaya Karar Verdiğinizde Arkadaşlarınız veya Sosyal Çevreniz Bu Kararı Karşılama Durumu

Yanıt	f	%
Onayladılar ve destek verdiler	34	87,2
Onayladılar ama destek vermediler	5	12,8
Onaylamadılar ve destek vermediler	0	0,0
Toplam	39	100

Tablo 3.31.'de milletvekillerinin aday adayı olmaya karar verdiklerinde arkadaşlarının ve sosyal çevresinin bu kararı nasıl karşıladıkları durumları incelenmiştir. Buna göre onaylayıp destek verenler 34 kişi ile %87,2'yken bu durumu onaylamayan kişilerin olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.32.Aday Adayı Olmaya Karar Verdiğinizde Arkadaşlarınız veya Sosyal Çevrenin Durumu

		Onayladılar ve destek verdiler	Onayladılar ama destek vermediler	Toplam
Yaş	18-39	100,0%	-	100
	40-59	82,1%	17,9%	100
	60 ve üstü	100,0%	-	100

Eğitim	Lise	100,0%	-	100
	Üniversite	100,0%	-	100
	Lisansüstü	75,0%	25,0%	100
Meslek	Devlette memur	100,0%	-	100
	Özel sektörde maaşlı	100,0%	-	100
	İşletme sahibi	66,7%	33,3%	100
	Diplomalı serbest meslek	100,0%	-	100
	Öğrenci	100,0%	-	100
	Emekli	83,3%	16,7%	100
	Diğer	100,0%	-	100

Katılımcıların aday adayı olmaya karar verdikten sonra sosyal çevrelerinden ve arkadaşlarından gördükleri destek konusundaki yaş, eğitim ve meslek dağılımına göre verilere bakıldığında; bu süreçte çevrelerinden onay ve destek gördüklerini ifade eden katılımcıların çoğunluğunun 18-39 yaş arası ve 60 yaş ve üstü, lise veya üniversite mezunu, memur, özel sektörde maaşlı çalışan, diplomalı serbest meslek sahibi veya öğrenci olduğu görülmektedir.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre bu soruya verdikleri yanıtlar incelendiğinde; eğitim ($P=0,066$), yaş ($P= 0,324$) ve meslek ($P= 0,262$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür.

Siyasal katılım söz konusu olduğunda kadınlar siyasal, sosyoekonomik ve kültürel alanda pek çok zorlukla karşı karşıya kalmaktadır. Bu kategorik engeller kadınların siyasi katılım konusunda cesaretini kırıyor ve bu da onların karar alma süreçlerine katılım konusundaki ilgilerini, isteklerini ve kapasitelerini sınırlıyor. Bu nedenle kamusal çevrelerdeki teşvik edici atmosfer ve kadınların parti faaliyetlerine katılım düzeyi erkeklere göre daha düşüktür (Bano ve Akhtar, 2023).

Aday Adayı Olmaya Karar Verdiğinizde Arkadaşlarınız veya Sosyal Çevrenin Durumunun katılımcıların hepsinin arkadaş ve sosyal çevresinden olumlu karşılandığı, şaşkınlık oluşturduğu cevabına ulaşılmıştır.

Çok iyi karşıladı çünkü yıllardan beri zaten hem meslek kuruluşu hem sivil toplum örgütleri hem de siyasi partilerde, derneklerde çalışmalarımı devam ettirdim (Katılımcı 1).

Onlar çok desteklediler. Hastanede çevrem çok şey yaptı çok seviyorlardı beni. Emin misin gitme burada kal. Hatta bir dönem PM de girdim etik olarak ayrıldım. Çünkü bir siyasi parti kimliği hastaneye zarar verebilirdi ama bir süre uzaktan devam ettim. Sonra Vekil olunca zaten tümünden ayrıldım. Orda hastaneyi bırakma biz böyle çok aile gibiydik. 1500 çalışanıyla. Öyle oldu mu bir gönülden bırakmak istemedikleri için. Ama genel olarak hep destek oldular (Katılımcı 2).

Tablo 3.33. Aday Adaylığı Sürecinde Yakın Arkadaşlarınızdan veya Sosyal Çevrenizden Sizi Aday Yapmak İçin Uğraşma Durumu

Yanıt	f	%
Evet, çok sayıda kişi uğraştı	19	48,7
Evet, bazıları uğraştı	11	28,2
Hayır, fazla uğraşan olmadı	9	23,1
Toplam	39	100

Tablo 3.33’de milletvekillerinin aday adaylığı sürecinde yakın arkadaşlarının veya sosyal çevresinden olan kişilerin aday yapmak için uğraşma durumları incelenmiştir. Buna göre uğraşan kişilerin 19 kişi ile %48,7’ye, fazla uğraşan olmadı diyen 9 kişi ile %23,1 olduğu görülmektedir.

Tablo 3.34. Aday Adaylığı Sürecinde Yakın Arkadaşlarınızdan veya Sosyal Çevrenin Durumu

		Evet, çok sayıda kişi uğraştı	Evet, bazıları uğraştı	Hayır, fazla uğraşan olmadı	Toplam
Yaş	18-39	40,0%	40,0%	20,0%	100
	40-59	60,7%	14,3%	25,0%	100
	60 ve üstü	-	83,3%	16,7%	100
Eğitim	Lise	100,0%	-	-	100
	Üniversite	55,6%	44,4%	-	100

	Lisansüstü	40,0%	15,0%	45,0%	100
Meslek	Devlette memur	33,3%	50,0%	16,7%	100
	Özel sektörde maaşlı	42,9%	28,6%	28,6%	100
	İşletme sahibi	58,3%	-	41,7%	100
	Diplomalı serbest meslek	-	100,0%	-	100
	Öğrenci	-	-	100,0%	100
	Emekli	83,3%	16,7%	-	100
	Diğer	66,7%	33,3%	-	100

Katılımcıların aday adaylığı sürecinde çevresinden kendilerini aday yapmak için uğraşanlar olup olmadığı sorusuna verdikleri cevabın yaş, eğitim ve mesleki dağılımlarına bakıldığında çok sayıda kişinin uğraştığını belirtenlerin çoğunluğunun 40-59 yaş arası, lise mezunu, emekliler olduğu görülmektedir. Bazı kişilerin uğraştığını belirtenlerin çoğunluğu 60 yaş ve üstü, üniversite mezunu diplomalı serbest meslek erbabı oldukları görülmektedir. Bu konuda etrafındaki kişilerden fazla uğraşan olmadığını belirtenlerin çoğunluğu 40-59 yaş arası lisansüstü mezunu, işletme sahibi kişiler olduğu görülmektedir.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre ‘Aday adaylığı sürecinde yakın arkadaşlarınızdan veya sosyal çevrenizden sizi aday yapmak için uğraşanlar oldu mu?’ sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; bu yanıtlara göre eğitim ($P=0,012$), yaş ($P=0,013$) ve meslek ($P= 0,017$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu sonuç, eğitim, yaş ve meslek düzeyinin aday adaylığı sürecinde aday olmak için yakın arkadaşların ve sosyal çevrenin etkili olduğunu göstermektedir.

Nitekim, Bourdieu'nun (1986), sosyal sermaye ve habitus kavramları, bu bulguların yorumlanmasında önemli bir teorik çerçeve sunar. Eğitim, yaş ve meslek düzeyleri, bireylerin sosyal çevrelerinden aldıkları desteğin yoğunluğunu ve adaylık süreçlerinde başarılı olma olasılıklarını belirler. Sosyal sermaye, bireylerin siyasal arenada başarılı olmasını sağlayan temel faktörlerden biridir ve bu bulgular, sosyal sermayenin siyasal katılım üzerindeki önemini ortaya koyması açısından önemlidir.

Tablo 3.35.Kampanya Sürecinde Arkadaş veya Sosyal Çevrenizden Size Maddi Destek Sağlayan Oldu Mu?

Yanıt	f	%
Evet, çok sayıda kişi sağladı	4	10,3
Evet, birkaç kişi sağladı	16	41,0
Hayır, pek sağlayan olmadı	17	43,6
Diğer	2	5,1
Toplam	39	100

Tablo 3.35.'de milletvekillerinin kampanya sürecinde arkadaş veya sosyal çevresinden kendilerine maddi destek sağlama olma durumları incelenmiştir. Buna göre çok sayıda destek verenler 4 kişi ile %10,3 ve destek sağlamayanların 17 kişi ile %43,6 olduğu görülmektedir. 16 kişi ile %41'inin ise birkaç kişinin destek sağladığı görülmektedir.

Tablo 3.36.Kampanya Sürecinde Arkadaş veya Sosyal Çevrenin Durumu?

		Evet, çok sayıda kişi sağladı	Evet, birkaç kişi sağladı	Hayır, pek sağlayan olmadı	Diğer	Toplam
Yaş	18-39	20,0%	40,0%	40,0%	-	100
	40-59	7,1%	46,4%	39,3%	7,1%	100
	60 ve üstü	16,7%	16,7%	66,7%	-	100
Eğitim	Lise	100,0%	-	-	-	100
	Üniversite	11,1%	27,8%	61,1%	-	100
	Lisansüstü	5,0%	55,0%	30,0%	10,0%	100
Meslek	Devlette memur	-	66,7%	33,3%	-	100
	Özel sektörde maaşlı	14,3%	14,3%	71,4%	-	100
	İşletme sahibi	-	50,0%	33,3%	16,7%	100
	Diplomalı serbest meslek	-	25,0%	75,0%	-	100
	Öğrenci	-	100,0%	-	-	100

	Emekli	33,3%	33,3%	33,3%	-	100
	Diğer	33,3%	33,3%	33,3%	-	100

Katılımcıların kampanya sürecinde arkadaş ve sosyal çevrelerinden maddi destek görüp görmediği konusunda sorulan soruya alınan cevaplarda; çok sayıda kişiden destek gördüğünü belirtenlerin çoğunluğu 18-39 yaş arası, lise mezunu, özel sektör çalışanı kişiler olurken; hiç destek görmediğini ifade eden katılımcıların 60 yaş ve üstü, üniversite mezunu, diplomalı serbest meslek erbabı kişiler olduğu görülmektedir. Buradan hareketle gençlerin maddi olarak çevreleri tarafından daha fazla destek gördüklerini söylemek mümkündür. Birkaç kişi tarafından maddi destek gördüğünü belirten katılımcıların ise yaşlarının 40-59 arası olduğu, eğitimlerinin lisansüstü olduğu ve mesleklerinin de devlet memurluğu olduğu görülmektedir.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre ‘Kampanya sürecinde arkadaş veya sosyal çevrenizden size maddi destek sağlayan oldu mu?’ sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde, bu yanıtlara göre eğitim ($P= 0,020$) ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülürken, yaş ($P= 0,719$) ve meslek ($P= 0,422$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmektedir. Bu sonuç, eğitim düzeyinin bu konuya verilen yanıtlar üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.37.Kampanya Sürecinde Arkadaş veya Sosyal Çevrenizden Daha Çok Kadınlardan Mı Yoksa Erkeklerden Mi Destek Görme Durumu

Yanıt	f	%
Kadınlardan	31	79,5
Erkeklerden	8	20,5
Toplam	39	100

Tablo 3.37.’de milletvekillerinin kampanya sürecinde arkadaş veya sosyal çevresinden daha çok kadınlardan mı yoksa erkeklerden mi destek gördükleri incelenmiştir. Buna göre 31 kişi ile %79,5’inin kadınlardan, 8 kişi ile %20,5’inin erkeklerden destek gördüğü görülmektedir.

Tablo 3.38.Kampanya Sürecinde Arkadaş veya Sosyal Çevrenizden Daha Çok Kadınlardan mı Yoksa Erkeklerden mi Destek Görme Durumu

		Kadınlardan	Erkeklerden	Toplam
Yaş	18-39	100,0%	-	100

	40-59	71,4%	28,6%	100
	60 ve üstü	100,0%	-	100
Eğitim	Lise	100,0%	-	100
	Üniversite	83,3%	16,7%	100
	Lisansüstü	75,0%	25,0%	100
Meslek	Devlette memur	83,3%	16,7%	100
	Özel sektörde maaşlı	71,4%	28,6%	100
	İşletme sahibi	66,7%	33,3%	100
	Diplomalı serbest meslek	75,0%	25,0%	100
	Öğrenci	100,0%	-	100
	Emekli	100,0%	-	100
	Diğer	100,0%	-	100

Katılımcıların kampanya sürecinde arkadaş ve sosyal çevrelerinden daha çok kadınlardan mı yoksa erkelerden mi destek gördükleri sorusuna verdikleri cevaplarda; kadınlardan daha çok destek gördüğünün ifade eden katılımcıların %100'ünün 18-39 yaş ve 60 yaş ve üstü olduğu, eğitim düzeylerinin %100'ünün lise olduğu, mesleklerinin %100'ünün emekli olduğu görülmektedir.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre 'Kampanya sürecinde arkadaş veya sosyal çevrenizden daha çok kadınlardan mı yoksa erkeklerden mi destek gördünüz?' sorusuna verdikleri yanıtlarda; eğitim ($P=0,716$), yaş ($P=0,138$) ve meslek ($P=0,653$) a istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Kampanya Sürecinde Arkadaş veya Sosyal Çevrenizden Daha Çok Kadınlardan Mı Yoksa Erkeklerden Mi Destek Görme Durumu incelendiğinde katılımcılardan Katılımcı 1 ve 3 kadın erkek fark etmeksizin destek gördüklerini ifade ederken katılımcı -2 sadece kadınlardan destek gördüğünü ifade etmektedir.

Kadın sivil toplum örgütleriyle de uzun süredir birlikte çalıştığımız için iki taraftan da destek gördüğümü söylemem gerekiyor. Ama genelde Trabzon'da erkekler daha fazla ilgi gösteriyor (Katılımcı 1).

Kadınlardan daha çok destek gördüm (Katılımcı 2).

Çok fazla arkadaşım destek oldu ondan kadın erkek ayrımı yapamam. Hem fiziksel anlamda hem de fikren destek oldular. Daha enteresanı CHP’li olmayan bana şahsen güvendiği inandığı mecliste olmamı istediği için farklı görüşteki siyasi görüşteki arkadaşlarımda destek oldu (Katılımcı 3).

Bu bulgular, kampanya süreçlerinde bireylerin sosyal sermayeleriyle destek bulduklarını ve toplumsal cinsiyetin bu süreçte her zaman belirleyici bir rol oynamadığını göstermektedir. Bourdieu’nun (1986), sosyal sermaye teorisi, bu desteklerin eğitim, yaş ve meslek gibi değişkenlerden ziyade bireylerin sosyal bağlantılarıyla ilgili olduğunu vurgularken, Butler’ın (1990), toplumsal cinsiyet performativitesi bu sürecin cinsiyet normlarının ötesinde şekillendiğini ifade eder. Kadın dayanışması ve feminist perspektifler de kampanya sürecinde kadınların birbirlerine destek olmasının önemini ortaya koymaktadır.

3.2.4.3. Partilerin Kadın Adaylara Yaklaşımı

Tablo 3.39.Partinizin İl ve İlçe Yönetiminin Kadın Aday Adayı Olarak Size Karşı Tutumu Durumu

Yanıt	f	%
Olumlu ve destekleyici	34	87,2
Olumlu ama destekleyici değil	4	10,3
Olumsuz ve engelleyici	1	2,6
Toplam	39	100

Tablo 3.39.’da milletvekillerinin partilerinin il ve ilçe yönetimlerinin kadın aday adayı olarak tutumları incelenmiştir. Buna göre 34 kişi ile %87,2’sinin olumlu ve destekleyici, 1 kişi ile %2,6’sının olumsuz ve engelleyici bir tutum gösterdiği görülmektedir.

Tablo 3.40.Partinizin İl ve İlçe Yönetiminin Kadın Aday Adayı Olarak Size Karşı Tutum Durumu

		Olumlu ve destekleyici	Olumlu ama destekleyici değil	Olumsuz ve engelleyici	Toplam
Yaş	18-39	100,0%	-	-	100
	40-59	89,3%	10,7%	-	100

	60 ve üstü	66,7%	16,7%	16,7%	100
Eğitim	Lise	100,0%	-	-	100
	Üniversite	88,9%	5,6%	5,6%	100
	Lisansüstü	85,0%	15,0%	-	100
Meslek	Devlette memur	66,7%	33,3%	-	100
	Özel sektörde maaşlı	100,0%	-	-	100
	İşletme sahibi	91,7%	8,3%	-	100
	Diplomalı serbest meslek	100,0%	-	-	100
	Öğrenci	100,0%	-	-	100
	Emekli	83,3%	-	16,7%	100
	Diğer	66,7%	33,3%	-	100

Katılımcıların partilerinin il ve ilçe yönetimlerinden gördükleri destek ile ilgili verilere bakıldığında; olumlu ve destekleyici olduğunu belirtenlerin %100' ü 18-39 yaş arası, lise mezunu, özel sektör çalışanı, diplomalı serbest meslek sahibi veya öğrenci olduğu görülmektedir.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre 'Partinizin il ve ilçe yönetiminin kadın adayı olarak size karşı tutumu nasıldı?' sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; eğitim ($P=0,712$), yaş ($P=0,155$) ve meslek ($P=0,387$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı saptanmıştır.

Kadınlar kampanya yapmada ve partilerine destek sağlamada önemli roller oynuyorlar, ancak bu yapılarda nadiren karar alma pozisyonlarında bulunuyorlar. Aslında dünya çapında parti liderlerinin yüzde 11'inden azı kadındır (Shevedova, 2005). Siyasi partilerin seçim kampanyalarını yürütmeye yönelik kaynakları olmasına rağmen kadınlar bu kaynaklardan nadiren yararlanmaktadır. Örneğin birçok parti kadın adaylara yeterli mali desteği sağlayamıyor. Araştırmalar, geniş bir kadın aday havuzunun, yeterli mali kaynaklarla birleştirildiğinde, seçilen kadın sayısını önemli ölçüde artırabileceğini gösteriyor. Partinizin İl ve İlçe Yönetiminin Kadın Aday Adayı Olarak Size Karşı Tutum Durumu incelendiğinde

Katılımcı 1 olumsuz davranışlarla karşılaşmasına karşın kadın olmanın avantajını yaşadığını ifade ederken katılımcı 2 ve katılımcı 3 kısmen sorun yaşamadıkları görülmektedir.

Onlar partinin içinden gelmeyip üstten geldiklerimi düşündükleri için olumsuzdu. Kadın olmanın avantajlarını yaşadım (Katılımcı 1).

Beni kadın olarak düşündüklerini düşünmüyorum. Yani kadın olarak bunu yapmayalım değil de örgütten gelmeyen biri olarak birazcık tutumu daha farklı olabilirdi diye düşünüyorum. Onun dışında kadın olarak il ve ilçede çabuk kabul gördüğümü düşünüyorum. Yani hatta şunu düşünüyorum dışardan giren biri kadın olduğunda daha çabuk kabul gördüğünü düşünüyorum. Dışardan erkek aday girdiğinde, çünkü erkeklerin iletişimi daha zayıf kadınlar gibi değil bence onun daha zor olduğunu düşünüyorum (Katılımcı 2).

İlk seçimimde kadın olduğum için bir güvensizlik vardı ama sonra 2. Dönemimde vekil seçildikten sonra hem örgütteki kadın sayısı hem ilçe başkanı sayısındaki kadın (4 ilçe başkanından 3'ü kadın) kadın muhtar sayısında inanılmaz bir artış oldu. Seçilemeyip aday olan kadın muhtar sayısı da %100 de 300 kat falan arttı. Çünkü karar alma mekanizmasındaki üst seviyede bir kadına bir milletvekili seviyesinde görünce 2019 seçimlerinde mesela bizim 7 belediye başkan adayımızın 3'ü kadındı. Bartın tarihinde ilk defa kadın vekil çıktıktan sonra tarihin en fazla kadın belediye başkan adayını çıkardık. Tarihin en fazla kadın ilçe başkan sayısına ulaştık. Ve Bartın tarihinin en fazla kadın muhtar sayısına ulaştık. Bu benim zorlamamla falan olan bir şey değil kendiliğinden oluyor (Katılımcı 3).

Bu bulgular, toplumsal cinsiyet perspektifiyle değerlendirildiğinde, kadınların siyasete katılımında karşılaştıkları toplumsal engellerin ve cinsiyete dayalı kalıp yargıların nasıl etkili olduğunu göstermektedir. Katılımcıların ailelerinden gelen destekle birlikte, özellikle kadınların siyasi hayata adım atarken karşılaştıkları çekinceler, toplumsal cinsiyet normları ve beklentileri bağlamında ele alınabilir. Bourdieu'nun kavramsallaştırdığı "habitus" kavramı üzerinden düşünüldüğünde, toplumsal cinsiyet rolleri ve normları bireylerin siyasal hayata katılımında da etkili olmaktadır. Kadınların toplumsal hayatlarında yerleşik olan bu "habitus," yani aile ve toplum tarafından aktarılan değerler ve normlar, onların siyasete girişini sınırlar. Örneğin, Katılımcı 2'nin ailesinin ve özellikle annesinin siyasete karşı duruşu, kadının öncelikli görevinin ev içi sorumluluklar olduğuna dair bir düşünceye dayanır. Bu bağlamda, kadınların

kamusal alana çıkmalarının, siyasal arenada aktif rol oynamalarının geleneksel cinsiyet rollerine aykırı görüldüğü ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.41.Partinizin Üst Yönetiminin Kadın Aday Adayı Olarak Size Karşı Tutum Durumu

Yanıt	F	%
Olumlu ve destekleyici	33	84,6
Olumlu ama destekleyici değil	6	15,4
Olumsuz ve engelleyici		
Toplam	39	100

Tablo 3.41’de milletvekillerinin partilerinin üst yönetiminin kadın aday adayı olarak kendilerine karşı olan tutumları incelenmiştir. Buna göre 33 kişi ile %84,6’sının olumlu ve destekleyici, 6 kişi ile %15,4’ünün olumlu ama destekleyici olmayan bir tutum gösterdiği görülmektedir.

Tablo 3.42.Partinizin Üst Yönetiminin Kadın Aday Adayı Olarak Size Karşı Tutum Durumu

		Olumlu ve destekleyici	Olumlu ama destekleyici değil	Toplam
Yaş	18-39	100,0%	-	100
	40-59	89,3%	10,7%	100
	60 ve üstü	50,0%	50,0%	100
Eğitim	Lise	100,0%	-	100
	Üniversite	77,8%	22,2%	100
	Lisansüstü	90,0%	10,0%	100
Meslek	Devlette memur	66,7%	33,3%	100
	Özel sektörde maaşlı	71,4%	28,6%	100

İşletme sahibi	91,7%	8,3%	100
Diplomalı serbest meslek	100,0%	-	100
Öğrenci	100,0%	-	100
Emekli	100,0%	-	100
Diğer	66,7%	33,3%	100

Katılımcılara partilerinin üst yönetiminin kadın adayı olarak kendilerine karşı tutumu sorulduğunda alınan cevaplarda; olumlu ve destekleyici olduğunu belirtenlerin çoğunluğu 18-39 yaş arası, lise veya lisansüstü mezunu, emekli, öğrenci veya diplomalı serbest meslek sahibi olduğu görülmektedir. Üst yönetimin kendilerine karşı olumlu ama destekleyici olmadığını belirten katılımcıların çoğunluğu 60 yaş ve üstü, üniversite mezunu, devlet memuru veya özel sektör çalışanı olduğu görülmektedir.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre ‘Partinizin üst yönetiminin kadın adayı olarak size karşı tutumu nasıldı?’ sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde, eğitim ($P=0,529$) ve meslek ($P= 0,467$) ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmazken; yaş ($P= 0,032$) ile aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Buradan çıkarılacak sonuç; Parti üst yönetiminin tutumunun yaşa göre değişkenlik gösterdiği yönündedir.

Genel olarak, bu bulgular, kadın adayların desteklenmesinin sadece cinsiyetle değil, aynı zamanda yaş faktörüyle de şekillendiğini ortaya koymaktadır. Yaş, bireylerin sosyal ve siyasal sermaye kullanımlarında önemli bir rol oynarken, genç kadınların bu süreçte daha fazla fırsat elde ettiğini ve yaşlı kadınların daha fazla zorlukla karşılaştığını göstermektedir.

Tablo 3.43. Aday Adaylığı Sürecinde Partide Daha Çok Kimden Destek Görme Durumu

Yanıt	f	%
Parti liderinden	19	48,7
Parti üst yönetiminden	2	5,1
Parti il yönetiminden	3	7,7
Partili arkadaşlarımdan	13	33,3
Kendi sosyal çevremden	2	5,1
Toplam	39	100

Tablo 3.43’de milletvekillerinin aday adaylığı sürecinde partide daha çok kimden destek aldıkları incelenmiştir. Buna göre en fazla 19 kişi ile %48,7 ile parti liderinden en az ise 2 kişi ile %5,1 ile parti üst yönetimi ve kendi çevresinden destek gördükleri görülmektedir.

Tablo 3.44.Aday Adaylığı Sürecinde Partide Daha Çok Kimden Destek Görme Durumu

		Parti liderin den	Parti üst yönetiminden	Parti il yönetiminden	Partili arkadaşlarımd an	Diğer	Toplam
Yaş	18-39	80,0%	-	-	20,0%	-	100
	40-59	50,0%	7,1%	3,6%	35,7%	3,6%	100
	60 ve üstü	16,7%	-	33,3%	33,3%	16,7 %	100
Eğitim	Lise	100,0 %	-	-	-	-	100
	Üniversite	33,3%	5,6%	16,7%	38,9%	5,6%	100
	Lisansüstü	60,0%	5,0%	-	30,0%	5,0%	100
Meslek	Devlette memur	33,3%	16,7%	-	33,3%	16,7 %	100
	Özel sektörde maaşlı	57,1%	-	28,6%	14,3%	-	100
	İşletme sahibi	58,3%	8,3%	-	25,0%	8,3%	100
	Diplomalı serbest meslek	75,0%	-	-	25,0%	-	100
	Öğrenci	100,0 %	-	-	-	-	100
	Emekli	33,3%	-	-	66,7%	-	100
	Diğer	-	-	33,3%	66,7%	-	100

Katılımcıların aday adaylığı sürecinde daha çok kimden destek gördüğü konusunda verilen cevaplarda parti liderinden destek gördüğünün belirten katılımcıların %80’ i 18-39 yaş aralığında lise mezunu, öğrenciler olduğu görülmektedir. Parti üst yönetiminden destek gördüğünün ifade edenler ise 40-59 yaş aralığında, üniversite mezunu devlet memurlarından oluşmaktadır. Parti il yönetiminden destek gördüklerini belirtenler 60 yaş ve üstü, üniversite mezunu, özel sektör çalışanları olmuştur. Partili arkadaşlarından destek gördüklerini belirtenler

ise bütün yaş gruplarından, üniversite ve lisansüstü mezunu genellikle emekli olan kişiler olduğu görülmektedir.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre ‘Aday adaylığı sürecinde partide daha çok kimden destek gördünüz?’ sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; bu yanıtlara göre eğitim (P= 0,634), yaş (P=0,177) ve meslek (P= 0,554) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı saptanmıştır.

Tablo 3.45.Milletvekili Adaylığınızla İlgili Aşağıdakilerden Hangisine Katılıyorsunuz?

Yanıt	f	%
Kendi hakkımla adaylığı aldım	30	76,9
Parti liderinin sayesinde adaylığı aldım	2	5,1
Parti yönetiminin sayesinde adaylığı aldım	5	12,8
İl yönetimi sayesinde adaylığı aldım	2	5,1
Toplam	39	100

Tablo 3.45.’de milletvekillerinin kendi adaylık sürecine ilişkin verdikleri yanıtlar incelemiştir. Milletvekillerinin verdiği yanıtlara göre en fazla 30 kişi ile %76,9’unun kendi hakkımla adaylığı aldım en az ise 2 kişi %5,1’inin parti liderinin sayesinde adaylığı aldığı ve parti yönetimi sayesinde adaylığı aldım cevabını verdikleri görülmektedir.

Tablo 3.46.Milletvekili Adaylığınızla İlgili Katılım Durumu

		Kendi hakkımla adaylığı aldım	Parti liderinin sayesinde adaylığı aldım	Parti yönetiminin sayesinde adaylığı aldım	Diğer	Toplam
Yaş	18-39	80,0%	-	20,0%	-	100
	40-59	78,6%	3,6%	10,7%	7,1%	100
	60 ve üstü	66,7%	16,7%	16,7%	-	100
Eğitim	Lise	100,0%	-	-	-	100
	Üniversite	66,7%	5,6%	22,2%	5,6%	100
	Lisansüstü	85,0%	5,0%	5,0%	5,0%	100

Meslek	Devlette memur	100,0%	-	-	-	100
	Özel sektörde maaşlı	57,1%	14,3%	28,6%	-	100
	İşletme sahibi	91,7%	-	8,3%	-	100
	Diplomalı serbest meslek	100,0%	-	-	-	100
	Öğrenci	100,0%	-	-	-	100
	Emekli	66,7%	-	33,3%	-	100
	Diğer	-	33,3%	-	66,7%	100

Katılımcılara milletvekilliği ile ilgili hangi fikre katılıyorsunuz diye sorulduğunda alınan cevaplarda; kendi hakkıyla adaylığı aldığını ifade edenlerin çoğunluğunun 18-39 yaş arası, lise mezunu, devlet memuru, diplomalı serbest meslek sahibi veya öğrenci olduğu görülmektedir. Parti liderinin sayesinde adaylığı aldığını belirtenlerin çoğunluğunun 60 yaş ve üstü, üniversite mezunu, özel sektör çalışanı olduğu görülmektedir. Parti yönetiminin sayesinde adaylığı aldığını belirtenler ise çoğunlukla 18-39 yaş arası, üniversite mezunu, özel sektör çalışanı olduğu görülmektedir.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre ‘Milletvekili adaylığınızla ilgili aşağıdakilerden hangisine katılıyorsunuz?’ sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; bu yanıtlara göre eğitim ($P=0,818$) ve yaş ($P= 0,784$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmazken; meslek ($P= 0,002$) ile soruya verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Yani adaylığı alma ile ilgili verilen yanıtların meslek gruplarına göre farklılık gösterdiği görülmektedir.

Genel olarak, bu bulgular, adaylık süreçlerinde bireylerin algılarının, yaş, eğitim ve meslek gibi değişkenlerden etkilendiğini ve bu etkileşimlerin siyasal katılım üzerindeki önemli rolünü vurgulamaktadır.

3.2.4.4. Kadın Aday Olmanın Sağladığı Avantaj veya Dezavantajlar

Tablo 3.47. Aday Adaylık Sürecinden Başlayarak Seçilinceye Kadar Kadın Olmaktan Kaynaklanan Sorun Yaşama Durumu

Yanıt	f	%
Evet, çok sorun yaşadım	4	10,3
Evet ama çok fazla değil	17	43,6
Pek sorun yaşamadım	18	46,2
Toplam	39	100

Tablo 3.47.'da milletvekillerinin aday adaylık sürecinden başlayarak seçilinceye kadar kadın olmaktan kaynaklanan sorun yaşama durumları incelemiştir. Milletvekillerinin verdiği yanıtlara göre en fazla 17 kişi ile %43,6'sının çok fazla sorun yaşamadığı ve 18 kişi %46,2'sinin pek sorun yaşamadığı cevabını verdiği görülmektedir. Sorun yaşayanların ise grubun %10,3'ünü oluşturduğu bulunmuştur.

Tablo 3.48.Aday Adaylık Sürecinden Başlayarak Seçilinceye Kadar Kadın Olmaktan Kaynaklanan Sorun Yaşama Durumu

		Evet, çok sorun yaşadım	Evet ama çok fazla değil	Pek sorun yaşamadım	Toplam
Yaş	18-39	-	80,0%	20,0%	100
	40-59	14,3%	32,1%	53,6%	100
	60 ve üstü	-	66,7%	33,3%	100
Eğitim	Lise	-	100,0%	-	100
	Üniversite	11,1%	44,4%	44,4%	100
	Lisansüstü	10,0%	40,0%	50,0%	100
Meslek	Devlette memur	16,7%	33,3%	50,0%	100
	Özel sektörde maaşlı		57,1%	42,9%	100
	İşletme sahibi	16,7%	33,3%	50,0%	100
	Diplomalı serbest meslek		75,0%	25,0%	100
	Öğrenci		100,0%		100
	Emekli	16,7%	33,3%	50,0%	100
	Diğer		33,3%	66,7%	100

Katılımcılara aday adaylık sürecinden başlayarak seçilinceye kadar kadın olmaktan kaynaklanan yaşadıkları sorunların varlığına ilişkin sorulara alınan cevaplarda; çok sorun yaşadığını ifade edenlerin 40-59 yaş arası, üniversite mezunu, memur, emekli veya işletme sahibi olduğu görülmektedir. Sorun yaşadım ama çok fazla değil diyenlerin çoğunluğu 18-39 yaş arası, lise mezunu, serbest meslek sahipleri veya öğrenciler olduğu görülmektedir. Bu süreçte pek sorun yaşamadığını ifade edenlerin ise 40-59 yaş arası, lisansüstü mezunu, emekli, memur veya işletme sahibi olduğu görülmektedir.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre ‘Aday adaylık sürecinden başlayarak seçilinceye kadar kadın olmaktan kaynaklanan sorun yaşadınız mı?’ sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde ise bu yanıtlara göre eğitim ($P= 0,836$), yaş ($P= 0,203$) ve meslek ($P=0,900$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanamamıştır.

Aday Adaylık Sürecinden Başlayarak Seçilinceye Kadar Kadın Olmaktan Kaynaklanan Sorun Yaşama Durumu incelendiğinde katılımcılardan 1-, 3- ve 4- sorun yaşadıklarını ifade ederken katılımcı 2 sorun yaşamadığını belirtmiştir.

En önemli sorun siyasetin kendi içerisinde oynamış olduğu çirkin oyunlar. Çünkü siyaseti o erkek bakışıyla kendilerine göre dizayn ediyorlar sen onun içerisine girdiğin ya da bir yerinde yer almaya kalktığın zamanda sistem dışına itmeye çalışıyorlar ve daha fazla çalışmak daha fazla gücünü ve iradeni ortaya koymak zorunda kalıyorsun (Katılımcı 1).

Valla ben pek yaşamadım. Daha muhafazakâr seçim çevrelerimiz vardı orda bile problem olmadı. Orda da mesela çok güzel bir kadın arkadaş grubu organize etmiştik farklı görüşlerden, onlarla kadınların evlerine girdik o yüzden seçim bölgemde çok mutluydu. Dediğim gibi yine sağlıkçı kimliğim onu çok kolay aşmamı sağladı. Ben sağlıkçı olmam çok büyük faydası olduğunu düşünüyorum. Çünkü insanın en çaresiz döneminde dokunduğunuz zaman o dokunuş hiç unutulmuyor. Ve içten bir şey oluyor. Ben hiç problem yaşamadım (Katılımcı 2).

Çok. Bir kabullenme sorunu yaşadım ben aidiyet sorunu yaşadım. Ama bunu kendi partimin için de yaşadım. Biz şu kadar senedir uğraşıyoruz neden o. Ben ön seçimle geldim. Ön seçimle gelmeme rağmen bunu inanılmaz yaşadım. Seçilmeden önce çok

seçildikten sonra da yaşadım. Örgütüm istifa etti, beni istemedi vs. kendi siyasi partimde bir aidiyet sorunu yaşadım. En büyüğü bu bence (Katılımcı 3).

Erkeklerin sert üsluplu siyasetine karşı verememek (Katılımcı 4).

Bu bulgular, kadınların siyaset alanında karşılaştıkları sorunların çok boyutlu olduğunu ve bu sorunların yalnızca cinsiyetle değil, aynı zamanda kimlik, meslek ve parti içindeki konumlarla da bağlantılı olduğunu göstermektedir. Kadınlar, erkek egemen sistemde kendilerini ifade etmekte ve kabul ettirmek için daha fazla mücadele vermek zorunda kalmaktadırlar. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların siyasal katılımı konularında daha fazla farkındalık ve değişim gerektirmektedir.

Tablo 3.49.Kampanya Sürecinde Ziyaret Ettiğiniz Yerlerde Halkın Kadın Aday Olarak Size Karşı Tutum Durumu

Yanıt	f	%
Genel olarak olumlu bir tutumla karşılaştım	32	82,1
Kadın ya da erkek ayrımı görmedim	6	15,4
Genel olarak olumsuz tutumla karşılaştım	1	2,6
Toplam	39	100

Tablo 3.49.'da milletvekillerinin kampanya sürecinde ziyaret ettiği yerlerde halkın kadın aday olarak kendilerine karşı tutumları incelenmiştir. Buna göre genel olarak olumlu bir tutumla karşılanan milletvekillerinin 32 kişi ile %82,1 ve genel olarak olumsuz tutumla karşılaşan milletvekillerinin 1 kişi ile %2,6 olduğu görülmektedir.

Tablo 3.50.Kampanya Sürecinde Ziyaret Ettiğiniz Yerlerde Halkın Kadın Aday Olarak Size Karşı Tutum Durumu

		Genel olarak olumlu bir tutumla karşılaştım	Kadın ya da erkek ayrımı görmedim	Genel olarak olumsuz tutumla karşılaştım	Toplam
Yaş	18-39	80,0%	20,0%	-	100
	40-59	82,1%	14,3%	3,6%	100
	60 ve üstü	83,3%	16,7%	-	100

Eğitim	Lise	100,0%	-	-	100
	Üniversite	83,3%	16,7%	-	100
	Lisansüstü	80,0%	15,0%	5,0%	100
Meslek	Devlette memur	100,0%	-	-	100
	Özel sektörde maaşlı	85,7%	14,3%	-	100
	İşletme sahibi	100,0%	-	-	100
	Diplomalı serbest meslek	100,0%	-	-	100
	Öğrenci	-	100,0%	-	100
	Emekli	50,0%	33,3%	16,7%	100
	Diğer	33,3%	66,7%	-	100

Katılımcılara kampanya sürecinde ziyaret ettikleri yerlerde halkın kadın aday olarak tutumları sorulduğunda alınan cevaplara göre; genel olarak olumlu karşılandığını belirtenlerin yaş aralığı 18-39 arası %80, 40-59 yaş arası %82,1, 60 yaş ve üstü %83,3 olarak saptanmıştır. Genel olarak olumlu karşılandığını belirtenlerden lise mezunlarının tamamı, üniversite mezunlarının %83,3' ü lisansüstü mezunlarının %80' ini oluşturmaktadır. Devlet memuru, işletme sahibi ve diplomalı serbest meslek sahibi kişilerin tamamı olumlu karşılandığını belirtirken, özel sektör çalışanlarının %85,7' si, emeklilerin % 50' si genel olarak olumlu tavır gördüklerini belirtmişlerdir.

18-39 yaş arası katılımcıların %20' si 40-59 yaş arası katılımcıların %14,3' ü, 60 yaş ve üstü katılımcıların %16,7' si kadın erkek ayrımı görmediklerini belirtirken; 40-59 yaş aralığındaki katılımcıların %3,6'sı genel olarak olumsuz tutumla karşılaştığını belirtmiştir.

Lise mezunlarının tamamı genel olarak olumsuz tutumla karşılaşmadıklarını belirtirken, bu oran üniversite mezunlarında %83,3 lisansüstü mezunlarında %80'dir. Üniversite mezunlarının %16,7' si lisansüstü mezunlarının %15' i kadın ya da erkek ayrımı görmediklerini ifade etmişlerdir. Lisansüstü mezunlarının %5'i ise genel olarak olumsuz tutumla karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

Meslek ayrımına bakıldığında ise katılımcılardan devlet memuru, işletme sahibi ve diplomalı serbest meslek sahiplerinin tamamı olumsuz bir tutumla karşılaşmadıklarını belirtirken, emeklilerin %16,7'si genel olarak olumsuz tutumla karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre 'Kampanya sürecinde ziyaret ettiğiniz yerlerde halkın kadın aday olarak size karşı tutumu nasıldı?' sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde, bu yanıtlara göre eğitim ($P=0,882$) ve yaş ($P=0,974$) ile soruya verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmazken; meslek ($P=0,026$) ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmektedir.

Kampanya Sürecinde Ziyaret Ettiğiniz Yerlerde Halkın Kadın Aday Olarak Size Karşı Tutum Durumu incelendiğinde katılımcıların hepsinin iyi karşılandığı pozitif yönde tutum ve davranışlar karşılaştıklarını ifade etmişlerdir.

Çok iyi.'da hiçbir görevde bir olumsuzluk olarak olmadı bana karşı. Zaten tanıdıkları içinde sıkıntı olmadı (Katılımcı 1).

Çok iyiydi. Çünkü ben sağlıkçı olduğum için çok daha kabul gördüm. Kampanya sürecinde sağlıkçı kimliğimi ön plana çıkardım. Şimdi hala onlarla en ufak bir sağlık problemi olsalar ararlar onu kime götüreyim, napayım yatıramadım hastamı. Sağlıkla bir ilişki kurdum o zaman çok daha güvenli oldu bu ilişki. O zaman daha çabuk kabullendiler, kadını, erkeği, çocuğu. Sıkıntı olmadı (Katılımcı 2).

Pozitif. Şehrimin ilk kadın vekiliyim bende. Hem genç olduğum için hem kadın olduğum için inanılmaz bir ilgi ve merak. Ve kadın olduğum için ben tek tek evleri gezdim. Köylerde evlerde toplantılar yaptım. Kiraathane siyasetinden çok ev toplantıları yaptım. Evlerde kadınlarla bir araya geldim. O yüzden kapı kapı köylerde kendim broşür dağıttım bu yüzden kadınlara daha çok ulaştım hedefimiz de oydu. Erkelere kahvede zaten senelerce gitmiş. Orda ideolojik olarak değil seni kişi olarak tanıyorlar ve güvendikleri ve evine gittiğin için seni destekliyorlar. İlk defa onlarca köyde o kadınlara şimdiye kadar gidip oy istememiş. Sen sadece gidip kendini tanıttığında bile zaten iletişim kurmuş oluyorsun (Katılımcı 3).

Genel olarak, kadın adayların halkla ilişkilerinde karşılaştıkları olumlu tutumlar, yerel bağlantılar, mesleki kimlikler ve etkili kampanya stratejileri gibi faktörlerin bir araya gelmesiyle mümkün olmuştur. Bu durum, kadınların siyasette daha görünür hale gelmelerinin ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

Tablo 3.51.Kampanya Sürecinde Erkek Adaylara Göre Çalışma Performans Durumu

Yanıt	f	%
Daha fazla çalışmak zorunda kaldım	16	41,0
Benzer şekilde çalıştık	23	59,0
Biraz daha az çalıştım	0	0,0
Toplam	39	100

Tablo 3.51.'de milletvekillerinin kampanya sürecinde erkek adaylara göre çalışma performansını değerlendirme durumları incelenmiştir. Buna göre daha fazla çalışmak zorunda kaldım yanıtını veren milletvekillerinin 16 kişi ile %41 ve benzer şekilde çalıştık yanıtını veren milletvekillerinin 23 kişi ile %59 olduğu görülmektedir.

Tablo 3.52.Kampanya Sürecinde Erkek Adaylara Göre Çalışma Performansın Durumu

		Daha fazla çalışmak zorunda kaldım	Benzer şekilde çalıştık	Toplam
Yaş	18-39	60,0%	40,0%	100
	40-59	42,9%	57,1%	100
	60 ve üstü	16,7%	83,3%	100
Eğitim	Lise	100,0%	-	100
	Üniversite	38,9%	61,1%	100
	Lisansüstü	40,0%	60,0%	100
Meslek	Devlette memur	66,7%	33,3%	100
	Özel sektörde maaşlı	42,9%	57,1%	100
	İşletme sahibi	41,7%	58,3%	100
	Diplomalı serbest meslek	50,0%	50,0%	100
	Öğrenci	-	100,0%	100
	Emekli	33,3%	66,7%	100

	Diğer	-	100,0%	100
--	-------	---	--------	-----

Katılımcıların kampanya sürecinde erkek adaylara göre çalışma performansları sorulduğunda, 18-39 yaş arası katılımcıların daha fazla çalışmak zorunda kaldığı, lise mezunu katılımcıların tamamının daha fazla çalışma zorunda kaldığı ve memur olanların daha fazla çalışmak zorunda kaldığı görülmektedir. Benzer şekilde çalıştıklarını belirtenler ise çoğunlukla 60 yaş ve üstü, üniversite mezunu, özel sektör çalışanı olan kişilerdir.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre ‘Kampanya sürecinde erkek adaylara göre çalışma performansınız nasıldı?’ sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; bu yanıtlara göre eğitim ($P= 0,477$), yaş ($P= 0,324$) ve meslek ($P= 0,582$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanamamıştır.

Tablo 3.53. Milletvekili Aday Adaylığından Başlayarak Seçilinceye Kadar Karşılaştığınız En Önemli Sorun Durumu

Yanıt	f	%
Aile sorumlulukları	7	17,9
Toplumun önyargısı	9	23,1
Partideki eşitsiz muamele	8	20,5
Pek sorun yaşamadım	10	25,6
Diğer	5	12,8
Toplam	39	100

Tablo 4.53.’de milletvekillerinin aday adaylığından başlayarak seçilinceye kadar karşılaştığınız en önemli sorun ne sorusuna verdiği yanıt incelenmiştir. Buna göre 10 kişi ile %25,6’sının pek sorun yaşamadığı, 9 kişi ile %23,1’inin toplumun önyargısı yanıtını verdiği ve 8 kişi ile %20,5’inin partideki eşitsiz muamele yanıtını verdikleri görülmektedir.

Tablo 3.54. Milletvekili Aday Adaylığından Başlayarak Seçilinceye Kadar Karşılaştığınız En Önemli Sorun Neydi?

	Aile sorumlulukları	Toplumun önyargısı	Partideki eşitsiz muamele	Diğer		Toplam
--	---------------------	--------------------	---------------------------	-------	--	--------

Yaş	18-39	20,0%	80,0%				100
	40-59	21,4%	14,3%	17,9%	28,6%	17,9%	100
	60 ve üstü		16,7%	50,0%	33,3%		100
Eğitim	Lise		100,0%				100
	Üniversite	11,1%	22,2%	27,8%	22,2%	16,7%	100
	Lisansüstü	25,0%	20,0%	15,0%	30,0%	10,0%	100
Meslek	Devlette memur	16,7%	33,3%	16,7%	16,7%	16,7%	100
	Özel sektörde maaşlı	14,3%	42,9%	28,6%	14,3%		100
	İşletme sahibi	33,3%	16,7%	16,7%	25,0%	8,3%	100
	Diplomalı serbest meslek	25,0%	25,0%	25,0%	25,0%		100
	Öğrenci		100,0%				100
	Emekli			16,7%	33,3%	50,0%	100
	Diğer			33,3%	66,7%		100

Katılımcılar milletvekili aday adaylığından başlayarak seçilinceye kadar karşılaştıkları en önemli sorunlar sorulduğunda; 18-39 yaş arası katılımcıların %20'si aile sorumlulukları derken, bu oran toplumun ön yargısında %80' e ulaşmıştır. 40-59 yaş arası katılımcıların %21,4' ü karşılaştıkları en büyük sorunun aile sorumlulukları olduğunu belirtirken %14,3'ü toplumun ön yargısı olduğunu, %17,9' u partideki eşitsiz muamele olduğunu belirtmiştir. 60 yaş ve üstü katılımcıların %16,7' si toplumun önyargısının en büyük sorun olduğunu belirtirken % 50' si ise partideki eşitsiz muamele olduğunu en büyük sorun olarak ifade etmişlerdir.

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre en büyük sorun olarak gördükleri konuların ise lise mezunları için; toplumun önyargısı, üniversite mezunları için; partideki eşitsiz muamele ve lisansüstü mezunları için; toplumun önyargısı olduğu görülmektedir.

Meslek ayırımına göre ise özel sektör çalışanları toplumun önyargısını sorun olarak görürken işletme sahipleri aile sorumluluklarını, öğrenciler toplumun önyargısını, emekliler ise diğer sebepleri sorun olarak görmektedir.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre milletvekili aday adaylığından başlayarak seçilinceye kadar karşılaştıkları sorunlara verdikleri yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların milletvekili aday adaylığından başlayarak seçilinceye kadar karşılaştıkları

sorunlara verdikleri yanıtlar ile eğitim ($P= 0,673$) ve meslek ($P=0,561$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmazken; yaş ($P= 0,36$) ile aralarından istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Buradan çıkarılacak sonuç karşılaşılan sorunların yaşa göre farklılık gösterdiği'dir.

3.2.5.Kadın Vekillerin Gözüyle Kadın ve Siyaset

3.2.5.1. Kadınların Siyasette Daha Fazla Yer Alması için Ne Yapılmalı?

Tablo 3.55.Kadınların Mecliste Yeterli Sayıda Yer Almamalarının Nedeni Hakkında Aşağıdakilere Hangi Ölçüde Katılıyorsunuz?

	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Toplam
Kadınlardaki özgüven eksikliği	53,8	33,3	12,9	100
Kadınların mücadele etmeyişleri	64,1	25,6	10,3	100
Liderlerin olumsuz tutumu	33,4	25,6	41	100
Parti yönetiminin olumsuz tutumu	30,7	23,1	46,2	100
Erkeklerin olumsuz tutumu	15,4	17,9	66,7	100
Toplumun olumsuz tutumu	51,3	23,1	25,6	100
Eşlerin olumsuz tutumu	28,2	41	30,8	100
Aile sorumlulukları	25,6	28,2	46,2	100
Maddi imkânsızlıklar	23,1	23,1	53,8	100

Milletvekillerinin eğitim düzeylerine göre belirli bir konuya (A5.1) verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Pearson P değeri 3,139 ve anlamlılık seviyesi, 535 olduğundan, eğitim düzeyi ile kadınlardaki özgüven eksikliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Yaş ile kadınlardaki özgüven ilişkisine bakıldığında, Ki-Kare anlamlılık seviyesi, 167 olduğundan, yaş ile kadınlardaki özgüven eksikliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmektedir. Meslek ile ilişkisine bakıldığında ise Ki-Kare anlamlılık seviyesi, 572 olduğundan yine özgüven ile meslek arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Bu sonuçlar, Aouadni ve Rebai (2017) tarafından yapılan çalışmalarda da desteklenmiştir. Çalışma, eğitim düzeyinin bireylerin belirli konularda verdikleri yanıtlar üzerinde belirleyici bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Milletvekillerinin eğitim düzeylerine göre kadınların mücadele etmeyişleri ile ilgili verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Pearson Ki-Kare anlamlılık seviyesi eğitime göre ,307, yaşa

göre, 730 ve mesleğe göre ,743 olduğundan eğitim düzeyi, yaş ve mesleğin kadınların mücadele etme durumu ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmektedir.

Milletvekillerinin eğitim düzeylerine göre liderlerin olumsuz tutumu ile ilgili verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Pearson Ki-Kare anlamlılık seviyesi ,752, yaşa göre ,732 ve mesleğe göre ,726 olduğundan eğitim düzeyi, yaş ve meslek ile liderlerin olumsuz tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre parti yönetiminin olumsuz tutumu arasındaki ilişki incelendiğinde eğitim ($P= 0,224$), yaş ($P= 0,290$) ve meslek ($P= 0,450$) ile parti yönetiminin olumsuz tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre erkeklerin olumsuz tutumu arasındaki ilişki incelendiğinde eğitim ($P=0,780$), yaş ($P=0,459$) ve meslek ($P= 0,618$) ile erkelerin olumsuz tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre toplumun olumsuz tutumu arasındaki ilişki incelendiğinde eğitim ($P= 0,124$), yaş ($P= 0,140$) ve meslek ($P=0,053$) ile toplumun olumsuz tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Meslek ile toplumun olumsuz tutumu arasındaki anlamlılık değeri 0,50' ye yakın olduğu için yorum olarak meslek ile toplumun kadın milletvekillerine tutumu arasında az da olsa bir ilişki vardır denilebilir.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre eşlerin olumsuz tutumu arasındaki ilişki incelendiğinde eğitim ($P=0,665$), yaş ($P=0,472$) ve meslek ($P=0,818$) ile eşlerin olumsuz tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre aile sorumlulukları arasındaki ilişki incelendiğinde eğitim ($P=0,740$), yaş ($P= 0,853$) ve meslek ($P= 0,295$) ile aile sorumlulukları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre maddi imkansızlıklar arasındaki ilişki incelendiğinde eğitim ($P= 0,752$), yaş ($P= 0,684$) ve meslek ($P= 0,065$) ile maddi imkansızlıklar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 3.56.Sizce Kadınların Mecliste Daha Fazla Oranda Yer Alma Durumu

Yanıt	Sayı	Yüzde
Kadınlar için belli bir kota uygulamak lazım	21	53,8
Kadınları listede seçilecek yerlere koymak lazım	13	33,3
Kadınlara maddi imkanlar sağlamak lazım	0	0,0
Bir şey yapmaya gerek yok, mevcut durum yeterli	1	2,6
Diğer	4	10,3
Toplam	39	100

Tablo 3.56’da milletvekillerine kadınların mecliste daha fazla yer alması için ne yapılması gerektiğine ilişkin verilen yanıtlar incelenmiştir. Buna göre 21 kişi ile %53,8’i kadınlar için belirli bir kota uygulanmasını önermiştir. 1 kişi ise bir şey yapmaya gerek olmadığını mevcut durumun yeterli olduğunu belirtmiştir.

Tablo 3.57.Sizce Kadınların Mecliste Daha Fazla Oranda Yer Alma Durumu

		Kadınlar için belli bir kota uygulamak lazım	Kadınları listede seçilecek yerlere koymak lazım	Kadınlar maddi imkanlar sağlamak lazım	Bir şey yapmaya gerek yok, mevcut durum yeterli	Diğer	Toplam
Yaş	18-39	60,0%	40,0%	-	0	0	100
	40-59	46,4%	35,7%	-	3,6%	14,3%	100
	60 ve üstü	83,3%	16,7%	-	0	0	100
Eğitim	Lise	100,0%	0	-	0	0	100
	Üniversite	50,0%	44,4%	-	0	5,6%	100
	Lisansüstü	55,0%	25,0%	-	5,0%	15,0%	100
Meslek	Devlette memur	50,0%	33,3%	-	0,0%	16,7%	100
	Özel sektörde maaşlı	42,9%	28,6%	-	14,3%	14,3%	100
	İşletme sahibi	75,0%	25,0%	-	0,0%	0,0%	100
	Diplomalı serbest meslek	25,0%	75,0%	-	0,0%	0,0%	100
	Öğrenci	100,0%	0,0%	-	0,0%	0,0%	100

	Emekli	33,3%	50,0%	-	0,0%	16,7%	100
	Diğer	66,7%	0,0%	-	0,0%	33,3%	100

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre kadınların mecliste daha fazla oranda yer alması konusunda verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Kadınların mecliste daha fazla oranda yer almaları konusunda yapılacaklar ile eğitim ($P=0,711$), yaş ($P=0,694$) ve meslek ($P=0,633$) ile bu konuya verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Yani kadınlara özel bir kota uygulaması, kadınları listede seçilmesi yüksek olasılıklı yerlere koyulması, kadınlara maddi imkânlar sağlanması yanıtları ile eğitime, yaşa ve mesleğe bağlı anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 3.58. Sizce Kadınların Mecliste Daha Fazla Oranda Yer Alma Durumu

Yanıt	Sayı	Yüzde
Kadın sorunları daha rahat çözülür	17	43,6
Toplumsal sorunlar daha rahat çözülür	18	46,2
Siyasi sorunlar daha rahat çözülür	0	0,0
Pek bir şey değişeceğini sanmıyorum	0	0,0
Diğer	4	10,3
Toplam	39	100

Tablo 3.58.'de milletvekillerine kadınların mecliste daha oranda yer alması ne işe yarar sorusuna verdiği yanıtlar incelenmiştir. Buna göre toplumsal sorunların daha rahat çözüleceği, kadınların sorunlarının daha rahat çözüleceği öncelikli olarak verilen yanıtlar arasındadır. Siyasi sorunların daha rahat çözüleceğine dair yanıt bulunmayışı ise dikkat çekicidir.

Tablo 3.59. Sizce Kadınların Mecliste Daha Fazla Oranda Yer Alma Durumu

		Kadın sorunları daha rahat çözülür	Toplumsal sorunlar daha rahat çözülür	Diğer	Toplam
Yaş	18-39	60,0%	20,0%	20,0%	100
	40-59	32,1%	57,1%	10,7%	100
	60 ve üstü	83,3%	16,7%	0	100

Eğitim	Lise	100,0%	0	0	100
	Üniversite	38,9%	55,6%	5,6%	100
	Lisansüstü	45,0%	40,0%	15,0%	100
Meslek	Devlette memur	66,7%	33,3%	0	100
	Özel sektörde maaşlı	42,9%	28,6%	28,6%	100
	İşletme sahibi	33,3%	58,3%	8,3%	100
	Diplomalı serbest meslek	25,0%	75,0%	0,0%	100
	Öğrenci	100,0%	50,0%	0,0%	100
	Emekli	33,3%	50,0%	16,7%	100
	Diğer	66,7%	33,3%	0,0%	100

Milletvekillерinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre kadınların mecliste daha fazla oranda yer alması ne işe yarar konusunda verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Kadınların mecliste daha fazla oranda yer almalarının ne işe yarayacağı konusunda belirtilen görüşler ile eğitim ($P=0,604$), yaş ($P=0,135$) ve meslek ($P=0,706$) ile bu konuya verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 3.60. Sizce Siyasetle Aktif Biçimde İlgilenen Kadınlara Yönelik Aşağıdakilerden Hangisi Öncelikle Yapılmalıdır?

Yanıt	Sayı	Yüzde
Yuva veya kreş sorunu çözülmelidir	6	15,4
Kadını koruyan yasal düzenlemeler yapılmalıdır	13	33,3
Erkeklerle eşit muamele için şartlar oluşturulmalıdır	11	28,2
Kadınlara maddi imkanlar sağlanmalıdır	4	10,3
Diğer	5	12,8
Toplam	39	100

Tablo 3.60.'da milletvekillerine sizce siyasetle aktif biçimde ilgilenen kadınlara yönelik hangisi öncelikle yapılmalıdır sorusuna ilişkin yanıtlar incelenmiştir. Tabloya göre en çok 13 kişi ile %33,3'ü kadını koruyan yasal düzenlemeler yapılmasını gerektiği yanıtını vermişlerdir. En az ise 4 kişi ile %10,3'ü kadınlara maddi imkanlar sağlanması gerektiğini söylemişlerdir.

Tablo 3.61. Sizce Siyasetle Aktif Biçimde İlgilenen Kadınlara Yönelik Aşağıdakilerden Hangisi Öncelikle Yapılma Durumu

		Yuva veya kreş sorunu çözülmalıdır	Kadını koruyan yasal düzenlemeler yapılmalıdır	Erkeklerle eşit muamele için şartlar oluşturulmalıdır	Kadınlara maddi imkanlar sağlanmalıdır
Yaş	18-39	40,0%	40,0%	20,0%	0
	40-59	14,3%	28,6%	25,0%	14,3%
	60 ve üstü	0,0%	50,0%	50,0%	0
Eğitim	Lise		100,0%	-	-
	Üniversite	11,1%	50,0%	33,3%	-
	Lisansüstü	20,0%	15,0%	25,0%	20,0%
Meslek	Devlette memur	-	33,3%	66,7%	-
	Özel sektörde maaşlı	14,3%	57,1%	14,3%	-
	İşletme sahibi	16,7%	16,7%	16,7%	25,0%
	Diplomalı serbest meslek	25,0%	25,0%	50,0%	-
	Öğrenci	100,0%	-	-	-
	Emekli	-	50,0%	16,7%	16,7%
	Diğer	33,3%	33,3%	33,3%	-

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre siyasetle aktif biçimde ilgilenen kadınlara yönelik yapılması gerekenler konusunda verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Siyasetle aktif biçimde ilgilenen kadınlara yönelik yapılması gerekenler konusunda belirtilen görüşler ile eğitim ($P= 0,175$), yaş ($P= 0,392$) ve meslek ($P=0,453$) ile bu konuya verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

3.2.5.2. Toplumun Kadın Siyasetçiye Karşı Tutumu

Tablo 3.62.Bulunduğunuz İlde Kadın Millet Vekili Adayı Olmak Partilinin Oy Oranına Yansıma Durumu

	Sayı	Yüzde
Partimin oyu arttı	25	64,1
Partimin oyunda değişen bir şey olmadı	11	28,2
Partimin oyu azaldı	2	5,1
Diğer	1	2,6
Toplam	39	100

Tablo 3.62.'de milletvekillerine bulundukları ilde kadın milletvekili aday olmalarının partilerinin oy oranına nasıl yansıdığına ilişkin verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Buna göre milletvekillerinden %64,1'i partisinin oyunun artırdığı yanıtını vermişlerdir. Partimin oyu azaldı diyen milletvekillerinin oranının ise %5,1 olduğu görülmektedir. Genel olarak incelendiğinde partilerinin oylarını artırdığı kanısına varılmaktadır.

Tablo 3.63.Bulunduğunuz İlde Kadın Millet Vekili Adayı Olmak Partilinin Oy Oranına Yansıma Durumu

		Partimin oyu arttı	Partimin oyunda değişen bir şey olmadı	Partimin oyu azaldı	Diğer	Toplam
Yaş	18-39	40,0%	40,0%	20,0%	-	100
	40-59	64,3%	28,6%	3,6%	3,6%	100
	60 ve üstü	83,3%	16,7%	-	-	100
Eğitim	Lise	100,0%	-	-	-	100
	Üniversite	66,7%	22,2%	11,1%	-	100
	Lisansüstü	60,0%	35,0%	-	5,0%	100
Meslek	Devlette memur	83,3%	16,7%	-	-	100
	Özel sektörde maaşlı	85,7%	-	14,3%	-	100
	İşletme sahibi	66,7%	25,0%	-	8,3%	100

Diplomalı serbest meslek	50,0%	50,0%	-	-	100
Öğrenci	-	100,0%	-	-	100
Emekli	50,0%	33,3%	16,7%	-	100
Diğer	33,3%	66,7%	-	-	100

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine ‘Bulunduğunuz ilde kadın millet vekili adayı olmak partinizin oy oranına nasıl yansıdı?’ Konusunda verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Bu konuda belirtilen görüşler ile eğitim (P= 0,624), yaş (P= 0,633) ve meslek (P= 0,663) ile bu konuya verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 3.64.Sizce Kadın Milletvekili Olmak Toplum Tarafından Karşılanma Durumu

	Sayı	Yüzde
Çok olumlu	20	51,3
Biraz olumlu	9	23,1
Fark etmiyor	10	25,6
Olumsuz	0	0,0
Çok olumsuz	0	0,0
Toplam	39	100

Tablo 3.64.’de milletvekillerine kadın milletvekili olmak toplum tarafından nasıl karşılanıyor sorusuna ilişkin verdiği yanıtlar incelenmiştir. Buna göre çok olumlu karşılandığını belirten milletvekilleri yanıtların %51,3’ünü oluştururken fark etmiyor yanıtını verenler ise %25,6 olduğu görülmektedir.

Tablo 3.65.Sizce Kadın Milletvekili Olmak Toplum Tarafından Karşılanma Durumu

		Çok olumlu	Biraz olumlu	Fark etmiyor	Toplam
Yaş	18-39	-	60,0%	40,0%	100
	40-59	64,3%	17,9%	17,9%	100
	60 ve üstü	33,3%	16,7%	50,0%	100
Eğitim	Lise	-	-	100,0%	100
	Üniversite	55,6%	16,7%	27,8%	100

	Lisansüstü	50,0%	30,0%	20,0%	100
Meslek	Devlette memur	66,7%	16,7%	16,7%	100
	Özel sektörde maaşlı	42,9%	28,6%	28,6%	100
	İşletme sahibi	66,7%	25,0%	8,3%	100
	Diplomalı serbest meslek	25,0%	50,0%	25,0%	100
	Öğrenci	-	100,0%	-	100
	Emekli	33,3%	-	66,7%	100
	Diğer	66,7%	-	33,3%	100

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine ‘Sizce kadın milletvekili olmak toplum tarafından nasıl karşılanıyor?’ Konusunda verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Bu konuda belirtilen görüşler ile eğitim ($P= 0,408$) ve meslek ($P= 0,271$) ile bu konuya verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmazken; yaş ($P= 0,046$) ile aralarında istatistiksel anlamda bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 3.66.Aday Adaylığı Sürecinden Başlayarak Seçilinceye Kadar Yarıştığımız Erkeklerin Size Karşı Tutumu Genel Durumu

	Sayı	Yüzde
Çok olumluydu	13	33,3
Biraz olumluydu	12	30,8
Fikrim yok	12	30,8
Olumsuzdu	2	5,1
Çok olumsuzdu	0	0,0
Toplam	39	100

Tablo 3.66.’da milletvekillerine aday adaylığı sürecinden başlayarak seçilinceye kadar yarıştığımız erkeklerin size karşı tutumu genel olarak nasıldı sorusuna ilişkin verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Tablo incelendiğinde çok olumluydu diyenler %33,3 iken olumsuzdu diyenler

%5,1 ile sınırlı olduğu görülmektedir. Buna göre milletvekillerinin yarıştıkları erkeklerin milletvekillerine olumlu desteklerini sunduğu görülmektedir.

Tablo 3.67.Aday Adaylığı Sürecinden Başlayarak Seçilinceye Kadar Yarıştığınız Erkeklerin Size Karşı Tutumu Genel Durumu

		Çok olumluydu	Biraz olumluydu	Fikrim yok	Olumsuzdu	Toplam
Yaş	18-39	20,0%	40,0%	20,0%	20,0%	100
	40-59	32,1%	32,1%	32,1%	3,6%	100
	60 ve üstü	50,0%	16,7%	33,3%	-	100
Eğitim	Lise	100,0%	-	-	-	100
	Üniversite	50,0%	22,2%	22,2%	5,6%	100
	Lisansüstü	15,0%	40,0%	40,0%	5,0%	100
Meslek	Devlette memur	16,7%	16,7%	50,0%	16,7%	100
	Özel sektörde maaşlı	57,1%	14,3%	14,3%	14,3%	100
	İşletme sahibi	25,0%	33,3%	41,7%	-	100
	Diplomalı serbest meslek	25,0%	50,0%	25,0%	-	100
	Öğrenci	-	100,0%	-	-	100
	Emekli	50,0%	33,3%	16,7%	-	100
	Diğer	33,3%	33,3%	33,3%	-	100

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine ‘Aday adaylığı sürecinden başlayarak seçilinceye kadar yarıştığınız erkeklerin size karşı tutumu genel olarak nasıldı?’ Konusunda verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Bu konuda belirtilen görüşler ile eğitim (P= 0,278), yaş (P= 0,658) ve meslek (P= 0,819) ile bu konuya verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

3.2.5.3. Partilerin Kadın Siyasetçiye Karşı Tutumu

Tablo 3.68.Partinizde Erkek Aday Adaylarına Tanınan İmkânların Kadınlara da Tanındığını Düşünme Durumu

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle evet	22	56,4
Evet	9	23,1
Fikri yok	3	7,7
Hayır	5	12,8
Kesinlikle hayır		
Toplam	39	100

Tablo 3.68.'de milletvekillerine partinizde erkek aday adaylarına tanınan imkanların kadınlara da tanındığını düşünüyor musunuz sorusuna ilişkin verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Tabloya göre milletvekillerinin %56,4'ü kesinlikle evet yanıtını verirken hayır diyenler %12,8 olarak görülmektedir. Buna göre kadınlar ve erkekler arasında eşit olmayan şartlarda yarışılmadığı düşüncesinin partide hâkim olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.69.Partinizde Erkek Aday Adaylarına Tanınan İmkânların Kadınlara Da Tanındığını Düşünme Durumu

		Kesinlikle evet	Evet	Fikrim yok	Hayır	Toplam
Yaş	18-39	40,0%	40,0%	-	20,0%	100
	40-59	67,9%	14,3%	10,7%	7,1%	100
	60 ve üstü	16,7%	50,0%	-	33,3%	100
Eğitim	Lise		100,0%	-	-	100
	Üniversite	55,6%	22,2%	5,6%	16,7%	100
	Lisansüstü	60,0%	20,0%	10,0%	10,0%	100
Meslek	Devlette memur	33,3%	33,3%	-	33,3%	100
	Özel sektörde maaşlı	42,9%	42,9%	14,3%	-	100
	İşletme sahibi	66,7%	25,0%	8,3%	-	100

Diplomalı serbest meslek	50,0%	25,0%	-	25,0%	100
Öğrenci	100,0%	-	-	-	100
Emekli	50,0%	-	16,7%	33,3%	100
Diğer	100,0%	-	-	-	100

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine ‘Partinizde erkek aday adaylarına tanınan imkânların kadınlara da tanındığını düşünüyor musunuz?’ Konusunda verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Bu konuda belirtilen görüşler ile eğitim (P= 0,670), yaş (P=0,122) ve meslek (P= 0,614) ile bu konuya verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 3.70.Partinizde Siyaset Yapan Kadınların Genel Olarak Erkeklerle Eşit İmkanlara Sahip Olduğunu Düşünme Durumu

	Sayı	Yüzde
Kesinlikle evet	18	46,2
Evet	12	30,8
Fikri yok	2	5,1
Hayır	4	10,3
Kesinlikle hayır	3	7,7
Toplam	39	100

Tablo 3.70.’de milletvekillerine partinizde siyaset yapan kadınların genel olarak erkeklerle eşit imkânlara sahip olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna ilişkin verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Tabloya göre milletvekillerinin %46,2’si kesinlikle evet yanıtını verirken kesinlikle hayır diyenler %7,7 olarak görülmektedir. Buna göre kadınlar kendilerine erkeklerle eşit imkan verildiğini düşündükleri görülmektedir.

Tablo 3.71.Partinizde Siyaset Yapan Kadınların Genel Olarak Erkeklerle Eşit İmkanlara Sahip Olduğunu Düşünme Durumu

		Kesinlikle evet	Evet	Fikrim yok	Hayır	Kesinlikle hayır	Toplam
Yaş	18-39	20,0%	40,0%	20,0%	-	20,0%	100
	40-59	57,1%	25,0%	3,6%	10,7%	3,6%	100
	60 ve üstü	16,7%	50,0%		16,7%	16,7%	100
Eğitim	Lise	-	100,0%	-	-	-	100
	Üniversite	44,4%	27,8%	5,6%	11,1%	11,1%	100
	Lisansüstü	50,0%	30,0%	5,0%	10,0%	5,0%	100
Meslek	Devlette memur	33,3%	33,3%	-	16,7%	16,7%	100
	Özel sektörde maaşlı	28,6%	57,1%	-	14,3%	-	100
	İşletme sahibi	50,0%	41,7%	8,3%	-	-	100
	Diplomalı serbest meslek	50,0%	-	25,0%	-	25,0%	100
	Öğrenci	100,0%	-	-	-	-	100
	Emekli	33,3%	16,7%	-	33,3%	16,7%	100
	Diğer	100,0%	-	-	-	-	100

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine ‘Partinizde siyaset yapan kadınların genel olarak erkeklerle eşit imkanlara sahip olduğunu düşünüyor musunuz?’ Konusunda verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Bu konuda belirtilen görüşler ile eğitim ($P=0,943$), yaş ($P=0,313$) ve meslek ($P=0,522$) ile bu konuya verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 3.72.Partinizin Kadın Politikalarından Genel Olarak Memnun Olma Durumu

	Sayı	Yüzde
Çok memnunum	19	48,7
Biraz memnunum	11	28,2
Fikrim yok	7	17,9
Memnun değilim	1	2,6
Hiç memnun değilim	1	2,6
Toplam	39	100

Tablo 3.72.’de milletvekillerine partinizin kadın politikalarından genel olarak memnun musunuz sorusuna ilişkin verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Buna göre çok memnun olanlar %48,7 iken hiç memnun olmayanlar ise %2,6’dır. Tablo incelendiğinde milletvekillerinin genel olarak partilerinin kadın politikalarından memnun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.73.Partinizin Kadın Politikalarından Genel Olarak Memnun Olma Durumu

		Çok memnunum	Biraz memnunum	Fikrim yok	Memnun değilim	Hiç memnun değilim	Toplam
	18-39	60,0%	20,0%	20,0%	-	-	100
	40-59	53,6%	28,6%	14,3%	-	3,6%	100
	60 ve üstü	16,7%	33,3%	33,3%	16,7%	-	100
Eğitim	Lise	100,0%	-	-	-	-	100
	Üniversite	50,0%	33,3%	11,1%	5,6%	-	100
	Lisansüstü	45,0%	25,0%	25,0%	-	5,0%	100
Meslek	Devlette memur	33,3%	50,0%	16,7%	-	-	100
	Özel sektörde maaşlı	57,1%	28,6%	14,3%	-	-	100
	İşletme sahibi	66,7%	16,7%	16,7%	-	-	100
	Diplomalı serbest meslek	50,0%	-	25,0%	-	25,0%	100
	Öğrenci	-	100,0%	-	-	-	100
	Emekli	16,7%	33,3%	33,3%	16,7%	-	100
	Diğer	66,7%	33,3%	-	-	-	100

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine ‘Partinizin kadın politikalarından genel olarak memnun musunuz?’ Konusunda verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Bu konuda belirtilen görüşler ile eğitim ($P= 0,815$), yaş ($P= 0,376$) ve meslek ($P=0,479$) ile bu konuya verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 3.74.Sizce Kadınlar Mevcut Partilerde Hak Ettikleri Yere Gelme Durumu

	Sayı	Yüzde
Genelde geliyorlar	6	15,4
Bazılarında gelebiliyorlar	16	41,0
Hayır gelemiyorlar	17	43,6
Toplam	39	100

Tablo 3.74.'de milletvekillerine sizce kadınlar mevcut partilerde hak ettikleri yere gelebiliyor mu sorusuna ilişkin yanıtları incelenmiştir. Buna göre bazılarında gelebiliyorlar yanıtını verenler %41 iken hayır gelemiyorlar diye yanıt verenler ise %43,6'dır. Buna göre kadınlar mevcut partilerinde hak ettikleri yere gelediklerini düşünmektedirler.

Tablo 3.75.Sizce Kadınlar Mevcut Partilerde Hak Ettikleri Yere Gelme Durumu

		Genelde geliyorlar	Bazılarında gelebiliyorlar	Hayır gelemiyorlar	Toplam
Yaş	18-39	-	60,0%	40,0%	100
	40-59	21,4%	39,3%	39,3%	100
	60 ve üstü	-	33,3%	66,7%	100
Eğitim	Lise	-	100,0%	-	100
	Üniversite	22,2%	27,8%	50,0%	100
	Lisansüstü	10,0%	50,0%	40,0%	100
Meslek	Devlette memur	50,0%	16,7%	33,3%	100
	Özel sektörde maaşlı	14,3%	28,6%	57,1%	100
	İşletme sahibi	8,3%	50,0%	41,7%	100
	Diplomalı serbest meslek	-	25,0%	75,0%	100
	Öğrenci	-	100,0%	-	100

	Emekli	-	50,0%	50,0%	100
	Diğer	33,3%	66,7%	-	100

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine ‘Sizce kadınlar mevcut partilerde hak ettikleri yere gelebiliyorlar mı?’ Konusunda verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Bu konuda belirtilen görüşler ile eğitim ($P= 0,440$), yaş ($P= 0,438$) ve meslek ($P=0,326$) ile bu konuya verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

SONUÇ

Türk toplumunun ortanca yaşının sorumlusu sosyal ve politik faktörlerdir. Genç nüfusun önemi hafızalarımıza kazınmıştır. Nüfusun ortalama yaşı 24,8'den 32'ye çıkmıştır. Nüfus oldukça genç ve zamanla yaşlanma eğilimi göstermektedir. Politikacıların yaş ortalaması bu genç nüfustan etkilenmektedir. Milletvekillerinin ortalama yaşı 2007'den bu yana artış göstermiştir. Üye sayısındaki azalmaya rağmen parlamento giderek gençleşmektedir. Ortanca yaş 2002'dekiyle aynıdır. Türkiye'de oy verme çağında değişiklikler yapılmıştır. Oy verme yaşı 2002'de 30 iken 2019'da bu oran 18'e düşürülmüştür. Değişiklikler parlamentonun ortalama yaşından etkilenmemiştir. İnsanlar politikacıların genç olduğunu düşünmektedir. Aynı yaştaki kuşaklar bir araya getirilerek taleplerinin anlaşılması sağlanmıştır. Değişikliğin Parlamentonun ortalama yaşı üzerinde büyük bir etkisi olmamıştır. Siyasetçilerin genç kuşakların taleplerini anlamak için benzer yaş gruplarında olmaları mı yoksa onlarla bağ kurmaları mı gerektiği bir değerlendirme meselesidir.

Toplumun temsil düzeyi milletvekillerinin eğitim düzeyi, mesleği, cinsiyeti ve yaşına göre belirlenebilmektedir. Bireyin siyasal sosyalleşmesinde eğitim ve meslek önemli bir rol oynamaktadır. Araştırmaya katılan kişilerin eğitim durumları oldukça düşüktür. Çalışmamız Çoban ve Ergenekon (2007) çalışmasıyla desteklenmektedir. Genç olsun, yaşlı olsun, eğitim düzeyleri, mesleki özellikleri bellidir. Bu durum yapacakları kanunlara etkisinin olacağı kesindir. Ülkede alınan ve uygulanan siyasi, sosyal ve ekonomik kararlar ile parlamentodaki milletvekillerinin yapısı arasında bir bağlantı bulunmaktadır.

Kadınların ötekileştirildiği, ilgi odağı olmaktan dışlandığı alanların en belirginlerinden biri de siyasettir. Hayatın sadece erkeklere mahsus olduğu önyargısı durumu daha da kötüleştirmektedir. Ana rolleri yemek pişirmek ve temizlik yapmak olan kadınların sorumluluklarını dengelemeleri zor olmaktadır. Erkek egemenliğine değer veren bir toplumda babası onun birincil otorite figürüdür. Oğlu ve eşi arasında kalmıştır. Eğitim düzeyi düşük kadınlar siyasi arenada benzersiz zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Kadın politikacıların eksikliği kadınların kendilerine rol model bulmasını zorlaştırmaktadır. Siyasette aktif olan kadınların, deneyimlerini onların yolundan gidecek diğer kadınlarla paylaşması gerekmektedir. Bu paylaşım sonucunda kadın sorununun ortadan kalkmasına ve demokratik yaşamdan uzak kalan toplumun yarısının siyasete katılımına zemin hazırlanacaktır.

Milletvekillerinin seçilmeden önce aktif siyasetle ilgilenmelerinin yaşlarına göre dağılımı incelenmiştir. Pearson ki-kare değeri 0,828 olduğundan yaş ile siyasete aktif katılım arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Bu sonuçlar literatürde yaş

düzeyinin siyasal katılım üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalarla da desteklenmektedir. Katılımcıların yaşının ve mesleklerinin, özellikle siyasete aktif katılım açısından üstlenilen görevlerde farklılıklar oluşturduğu görülmüştür.

Milletvekillerinin siyasal faaliyetleri eğitim düzeylerine göre incelenmiş ve eğitim düzeyi ile aktif siyasal statü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu sonuç, eğitim düzeyinin siyasal aktivite üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Milletvekillerinin aile çevresinde partide aktif olan veya partide aktif olan kimse var mı sorusuna verdikleri yanıtlar ile eğitim durumu, yaş ve meslek düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki varsa; yaş ile mesleki durum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur. Bu sonuç, eğitim düzeyinin bu sorunun yanıtları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Çevresinde daha önceden bir partide görev alan bir kadın olan kişilerin dağılımlarının yaş ve mesleğe göre birden fazla kişi olmasıyla ilgili farklılık gösterdiği görülmektedir. Çalışmaya katılan milletvekillerinin aday aday olduklarında ailelerinin bu durumu nasıl karşıladıkları incelenmiş sonuç olarak ailelerin olumlu bakıp desteklediği görülmüştür. Bu sonucu röportaj cevaplarında da görmek mümkündür. Ancak mülakatlara verilen yanıtlardan aday ailelerinin, adayların siyasal ortamdan zarar görmesinden korktukları ortaya çıktı. Ailelerin, çocuklarının özel hayatlarının olumsuz etkileneceğini ya da maddi ve manevi zarara uğrayacaklarını düşündükleri için çekimser ya da desteksiz tutum sergiledikleri gözlemlenmiştir.

Aday adaylığı sürecinde bütün katılımcıların eşinden destek görmesinin yaş, eğitim ve meslek fark etmeksizin fazla olduğu görülmektedir. Buradan da anlaşılabileceği üzere evli olup aday adaylığı sürecine giren kadınlar eşlerinden bu konuda destek görmüşlerdir. Siyasal katılım söz konusu olduğunda kadınlar siyasal, sosyo-ekonomik ve kültürel alanlarda pek çok zorlukla karşılaşmaktadır. Bu kategorik engeller kadınları siyasete katılmaktan caydırıyor, onların karar alma süreçlerine katılım ilgilerini, isteklerini ve yeteneklerini sınırlamaktadır. Bu nedenle kamusal ortamda teşvik edici bir atmosfer vardır ve kadınların parti faaliyetlerine katılım düzeyi erkeklere göre daha düşüktür (Bano ve Akhtar, 2023). Katılımcıların aday olmaya karar verdiklerinde arkadaşları veya sosyal çevreleri tarafından olumlu karşılandığı ve şaşkınlık yarattığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, eğitim, yaş ve meslek düzeyinin aday adaylığı sürecinde aday olmak için yakın arkadaşların ve sosyal çevrenin etkili olduğunu göstermektedir.

Milletvekillerinin "Kampanya sırasında herhangi bir arkadaşınız veya sosyal çevreniz size maddi destek verdi mi?" sorusuna verdikleri yanıtlar eğitim düzeyi, yaş ve meslek

bazında incelendiğinde eğitim ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, eğitim düzeyinin bu sorunun yanıtları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Dünyada parti liderlerinin yüzde 11'inden azı kadındır (Shevedova, 2005). Siyasi partilerin seçim kampanyalarını yürütmeye yönelik kaynakları olmasına rağmen kadınlar bu kaynaklardan nadiren yararlanmaktadır. Örneğin birçok parti kadın adaylara yeterli mali desteği sağlamamaktadır. Bu sonuçta elde edilen verilen literatürle paralel sonuçlar göstermektedir. Yine yapılan araştırmalarda, geniş bir kadın aday havuzunun, yeterli mali kaynaklarla birleştirildiğinde, seçilen kadın sayısını önemli ölçüde artırabileceğini göstermektedir. Ayrıca elde edilen bulgulara, parti üst yönetiminin tutumunun kadınların yaşlarına göre değişkenlik gösterdiği yönündedir.

Milletvekillerinin eğitim, yaş ve meslek düzeylerine göre 'Milletvekili adaylığınızla ilgili aşağıdakilerden hangisine katılıyorsunuz?' sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; bu yanıtlara göre eğitim ve yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmazken; meslek ile soruya verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Yani adaylığı alma ile ilgili verilen yanıtların meslek gruplarına göre farklılık gösterdiği görülmektedir.

Kampanya Sürecinde ziyaret edilen yerlerde halkın Kadın Aday Olarak katılımcılara karşı tutumlarının pozitif yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma performanslarında ise erkek ve kadın adayların arasında herhangi bir farklılık olmadığı görülmüştür. Fakat sosyal çevredeki eşit tutum ve davranışlara rağmen katılımcılar partideki eşitsiz muamele olduğunu en büyük sorun olarak ifade etmişlerdir. Genel anlamda ise katılımcıların karşılaştıkları sorunların yaşa göre farklılık gördüğü şeklindedir. Bu noktada genç ve yaşça erişkin katılımcıların sorunları farklı algılamalarından kaynaklanan bakış açıları olduğunu belirtmek mümkündür.

Katılımcı milletvekilleri siyasetle aktif biçimde ilgilenen kadınlara yönelik kadınlara öncelik sağlanması gereken konularda, kadını koruyan yasal düzenlemeler yapılmasını gerektiği ve kadınlara maddi imkanlar sağlanması gerektiği konusunda hem fikir olmuşlardır. Kadın milletvekili olmanın toplum tarafından nasıl karşılandığı konusunda algının, katılımcıların yaşlarına göre değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Ayrıca katılımcılar erkek adaylardan olumlu yönde destek gördüklerini belirtmişlerdir. Parti içinde ise kadın- erkek eşitliği konusunda katılımcılar hem fikir olmuşlardır. Buna göre kadınlar kendilerine erkeklerle eşit imkan verildiğini düşündükleri görülmektedir. Kadın milletvekillerinin genel olarak

partilerinin kadın politikalarından memnun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fakat buna zıt olarak kadın milletvekilleri mevcut partilerinde hak ettikleri yere gelemediklerini düşüncesine sahip olduğu görülmüştür.

Araştırma bulgularına dayanarak birtakım öneriler geliştirilebilir:

Kadın milletvekillerinin siyasette karşılaştıkları sorunları azaltmak ve katılımlarını artırmak amacıyla bir dizi strateji geliştirilmesi önerilmektedir. Öncelikle, kadınların siyasi alanda daha etkin olabilmeleri için eğitim ve farkındalık programları düzenlenmelidir. Bu programlar, kadınlara siyasi süreçler, yasalar ve kampanya yönetimi gibi konularda bilgi sağlamayı hedeflemelidir. Ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların siyasetteki rolleri üzerine farkındalık yaratacak kampanyalar yürütölmesi, toplumda kadınların siyasi katılımını teşvik edecektir. İkinci olarak, kadın adaylar için mali destek sağlamak amacıyla özel fonlar oluşturulmalı ve bu kaynaklar, kadınların kampanya süreçlerinde daha fazla yer almasını kolaylaştıracak şekilde sunulmalıdır. Deneyimli kadın politikacıların, yeni adaylara mentorluk yapabileceği programlar da kadınların deneyimlerini paylaşarak genç kadınların siyasetteki varlıklarını artırmalarına yardımcı olabilir.

Siyasi partilerin iç yapısında yapılacak değişiklikler de önemlidir; partiler, yönetim kademelerinde kadın temsiliinin artırılması için kurallar belirlemeli ve bu kuralları etkin bir biçimde uygulamalıdır. Kadın-erkek eşitliğini sağlamak amacıyla eşit temsil politikaları geliştirilmesi, kadın adayların görünürlüğünü artıracak ve desteklenmelerini sağlayacaktır. Ayrıca, aile destek programları oluşturularak kadınların siyasi kariyerlerini sürdürmelerine yardımcı olunmalı, sosyal ağlar ve destek grupları aracılığıyla kadın politikacıların deneyimlerini paylaşabilecekleri platformlar kurulmalıdır.

Son olarak, kadınların siyasette daha etkin olabilmeleri için hukuki düzenlemelerin güçlendirilmesi ve sürekli izleme mekanizmalarının oluşturulması gerekmektedir. Kadınları koruyan yasaların güçlendirilmesi, kadınların siyasi alanda karşılaştıkları ayrımcılığı azaltacak ve demokratik yaşamın güçlenmesine katkı sağlayacaktır. Bu önerilerin hayata geçirilmesi, kadın milletvekillerinin siyasi katılımını artıracak ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yönünde önemli bir adım olacaktır.

KAYNAKÇA

Abbott, P. ve Wallace, C. (1990). *An Introduction to Sociology: Feminist Perspective*. London and New York: Routledge.

Akbaş, K., Şen, G.İ. (2013). Türkiye’de Kadına Yönelik Pozitif Ayrımcılık: Kavram, Uygulama ve Toplumsal Algılar, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,13. 165-189.

Alper, Ö. M. (2014). İbn Sina (4 b.). İstanbul: İSAM Yayınları.

Altan, C. (2008). Türkiye’de 1950-1960 dönemi milletvekillerinin sosyolojik özellikleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 24-38.

Altındal, Y. (2007). Kadının Siyasal Katılımı Bağlamında Partilerin Kadın Kollarının Sosyolojik Açıdan Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın

Arıkboğa, E., (2010). Yerel yönetimlerde katılım ve meclislerin rolü. Yerel Yönetim Anlayışında Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu. İstanbul: Okan Üniversitesi Yay.

Aktaş, G. (2013). Feminist söylemler bağlamında kadın kimliği: Erkek egemen bir toplumda kadın olmak. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30(1).

Alkan, A. (2004). Yerel Siyaset Kadınlar İçin Neden Önemli? (13.07.2024).http://kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/03/aytenh.yerel_siyaset_kadınlar_icin_neden_onemli.pdf adresinden alındı.

Arslan, A. (2005). Cumhuriyetten günümüze Türk siyasi hayatında eşitsizlikler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-11.

Arslan, F. J. (2012). Siyasal katılım sürecinde kadınlar: İsveç Ve Türkiye örneği. *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Ataman, M. (2009). Feminizm: Geleneksel Uluslararası İlişkiler Teorilerine Alternatif Yaklaşımlar Demeti. *Alternatif Politika*, 1(1), 1-41.

Aouadni, S., Rebai, A., & Turskis, Z. (2017). The meaningful mixed data TOPSIS (TOPSIS-MMD) method and its application in supplier selection. *Studies in Informatics and Control*, 26(3), 353-363.

Aybek, Ş. (2013). Siyaset felsefesine giriş (7 b.). Ankara: Maya Akademi Yayınları.

Aydın, H. (2015). Meşrutiyetten Cumhuriyete Türkiye’de kadın. *Current Research in Social Sciences*, 7(3), 84-96.

Aydınlı, Y. (2018). *Farabi* (3 b.). İstanbul: İSAM Yayınları.

Bano, S., Naveed Akhtar, M. (2023). Political Participation Of Women: A Policy Perspective Analysis In Pakistan. *International Research Journal of Social Sciences and Humanities*, 2(2), 44–55.

Butler, J. (2009). Toplumsal cinsiyet düzenlemeleri. (Çev. B. Kovulmaz). *Cogito Dergisi*, 58, 73-92.

Butler, J., & Trouble, G. (1990). Feminism and the Subversion of Identity. *Gender trouble*, 3(1), 3-17.

Bourdieu, P. (1984). *Distinction*. Translated by Richard Nice.

Bourdieu, P. (1986). *The Forms of Capital*. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (pp. 241-258). New York: Greenwood.

Bora, A. (2005). Kadınların sınıfı ücretli ev emeği ve kadın öznelliğinin inşası. İstanbul: iletişim Yayıncılık.

Brady, H. E., Verba, S., & Schlozman, K. L. (1995). Beyond SES: A resource model of political participation. *American political science review*, 89(2), 271-294.

Beauvoir, S. de (1986). *Kadın I: Genç Kızlık Çağı*. (Çev: Bertan Onaran). İstanbul: Payel Yayınları.

Cengiz, B.R. Doğan, G. ve Karabağ, G. ((2021). Türkiye’de Kadının Siyasete Katılımı: Siyasi Hayatta Karşılaşılan Engeller ve Deneyimler, https://www.istanpol.org/post-turkiye-de-kadin-n-siyasete-kat-l-m-siyasi-hayatta-kars-la-lan-engeller-ve-deneyimler_2

Çaha, Ömer (1996), *Sivil Kadın*, Türkiye’de Sivil Toplum ve Kadın, Ankara: Vadi Yayınları.

Çaha, Ö., Çaha, H., & Okur Gümrükçüoğlu, S. (2019). Kadın ve siyaset. *Kadın ve siyaset*.

Çağlar, A., Arslan, A. (2000). Cumhuriyet’ten günümüze Türk siyasi liderleri: Atatürk’ten Demirel’e üst siyasi elitler. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (18)2, 499-514.

Çağlar, N. (2011). Kadının siyasal yaşama katılımı ve kota uygulamaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(4).

Çakır, S. (2021). Kadın Tarihi Araştırmaları Türkiye Bibliyografyası. İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi, (22), 95-132.

Çoban, A., Ergenekon, Ö. (2021). Türkiye Cumhuriyeti Milletvekillerinin Eğitim Düzeylerine İlişkin Bir Analiz, Ankara: İksad yayinevi.

Çukurçayır, M. A. (2006). Siyasal katılma ve yerel demokrasi. Çizgi Yayınevi.

Dahlerup, D. (1988). From a small to large minority: Women in Scandinavian politics. Scandinavian Political Studies, 11 (4), 275-297.

Deth, J. W. V. (2016). What Is Political Participation? İçinde Oxford Research Encyclopedia of Politics. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.68> (11.07.2024)

Drage, J. (2001). Women in local government in asia and the pacific. Ponencia presentada en la Asia- Pacific Summit of Women Mayors and Councillors, Phitsanulok.

Donovan, J. (1997). **Feminist Teori**. (Çev: A. Bora, M. Ağduk Gevrek ve F. Sayılan). İstanbul: İletişim Yayınları.

Duruoğlu, S. (2007). Türkiye’de İlk Kadın Milletvekilleri, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Dünya Ekonomik Forumu (2020). Global gender gap report 2020, http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf (Erişim tarihi: 14.07.2024)

Erbilen, S. , Sabancı, T. ve Aktemir, K. T. (2021). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Cumhuriyet Meclisi’nde Kadın Olmak. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 10 (3) , 2373-2395 .

Ertan, S. ve Aykaç, H.R. (2019). Elit teori çerçevesinde Türkiye’de kadın milletvekilleri üzerine bir inceleme. Memleket Siyaset Yönetim (MSY), 14(32), 75-102.

Eyüpoğlu, İ. (1995). Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü. İstanbul: Say Yayınları .

Erzen, M. Ü. (2019). Siyasette cinsiyet eşitsizliği. Asya Studies, 2(8), 21-32.

Foucault, M. (2014). Kliniğin Doğuşu, Tıbbi Algının Arkeolojisi. (Çev: Ş. Ünverdi). Ankara: Epos Yayınları.

Gökçe, A. F. (2011). Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki siyasal seçkinlerin sosyal yapılarının incelenmesi: 23. dönem milletvekilleri. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (7), 69-84.

Göksel, B. (1992). Atatürk ve Kadın Hakları. Atatürkçü Düşünce. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 919-941.

Gücük, D. (2006). *Kadınların Siyasal Katılımları Ve Katılıma Etki Eden Faktörler: Ankara-Mamak/Çankaya Örneği* (Doctoral Dissertation, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Siyaset Ve Sosyal Bilimler Yüksek Lisans Programı).

Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Kalaycıoğlu, E.(1983), Karşılaştırmalı Siyasal Katılma: Siyasal Eylemin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayını.

Kapani, M. (2021). Politika bilimine giriş. Serbest Kitaplar.

Kapani, M. (1983). Politika bilimine giriş. Ankara : AÜHF Yayınları

Kaypak, Ş., Kahraman, M. (2016). Türkiye'de Kadının İnsan Hakları ve Anayasal Yansıması / Women's Human Rights and Constitutional Reflections in Turkey. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 298-315.

Keser,A., Çelik,M. ve Ercan, E (2019). Türkiye'de Kadınların Siyasal Temsili ve Toplumsal Cinsiyet, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi,1-39

Kışlalı, A. T. (2003). Siyaset bilimi. Ankara: imge Yay.

Kırılmaz, H. (2020). Türkiye'nin Demokratikleşme Sürecinde Bürokrasinin Rolü: Tek-Parti Dönemi ve Çok-Partili Sisteme Geçiş. Bilig, (92), 1-28.

Konan, B. (2011). Türk Kadınının Siyasi Haklari Kazanma Süreci. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 60(1), 157-174.

Korkmaz, F. (2018). Gazali'de Devlet (2 b.). İstanbul: TDV Yayınları.

Korkmaz, S. (2022). Türkiye’de Siyasette Kadınların Temsili: Aydın Örneği. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

Kumar et al. (2017). A Strategic Framework for a Profitable Business Model in the Sharing Economy. *Industrial Marketing Management*, 69, 147-160.

Kurtoğlu, A. (2004). Hemşehrilik ve şehirde siyaset: Keçiören örneği. Ankara: İletişim.

Machiavelli, N. (2014). Hükümdar (9 b.). (N. Adabağ, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

MacKinnon, C. A. (2015). **Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru**. (Çev: T. Yöney ve S. Yücesoy). İstanbul: Metis Yayınları.

Mertoğlu, R. (2023). Türkiye Toplumunun Aynası: Tbm Üyelerinin Sosyolojik Özellikleri (2002-2018), Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 78(4), 733 – 760

Miller, C. L. (1987). Qualitative Differences Among Gender-Stereotyped Toys: Implications for Cognitive and Social Development in Girls and Boys. **Sex Roles**, 16(9/10), 473-487.

Mutz, D. C. (2006). Hearing the other side: Deliberative versus participatory democracy. Cambridge University.

Persson, Mikael. "Education and political participation." *British Journal of Political Science* 45.3 (2015): 689-703.

Norris, P., Inglehart, R. (2001) Cultural Obstacles to Equal Representation, *Journal of Democracy*, 12 (3), 126-140.

NTV. (2011). Yüzde 10 barajının öyküsü. <https://www.ntv.com.tr/turkiye/yuzde-10-barajinin-oykusu,3xMZ-FVFNkWjU9mAPgxf9g>(11.07.2024).

Ökten, Ş. (2009). Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin toplumsal cinsiyet düzeni. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8): 302-313.

Örücü, E., Kılıç, R., & Kılıç, T. (2007). Cam tavan sendromu ve kadınların üst düzey yönetici pozisyonuna yükselmelerindeki engeller: Balıkesir örneği. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. Cilt.14, ss.118-135.

Özbudun, E. (1975), **Türkiye’de Sosyal Değişme ve Siyasal Katılma**, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları

Özkan, E. B. (2017). Yasalar ve gelenekler dışında Arkaik ve Klasik Dönem Yunan ve Cumhuriyet Dönemi Romalı kadınların aile hayatı. İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi, 2(1)-25.

Özkiraz, A. ve Arslanel, M. N. (2011). İkinci Meşrutiyet Döneminde Kadın Olmak. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 3(1), 1-10.

Runciman, W. (1986). Toplumsal Bilim ve Siyaset Kuramı. (E. Mutlu, Çev.) Ankara: Teori Yayınları.

Sabah Gazetesi. (2015).2015 erken seçim ne zaman? Erişim Adresi:

<https://www.sabah.com.tr/gundem/2015/08/25/2015-erken-secim-ne-zaman> (11.07.2024).

Sancar, S. (2018). Siyasal Kararlara Katılımda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması.

Sancar, S. (2011), Erkeklik”. Ecevit, Yıldız ve Necla Karkıner (Der.), Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Fakültesi Yayınları): 168-191.

Sarıkoca, E. (2005). Çok Partili Siyasal Yaşamın Başlangıcından Günümüze Türkiye’de Uygulanan Seçim Sistemleri ve Toplumsal Etkileri.(Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Sarup, M. (1995). *Post Yapısalcılık ve Postmodernizm*. (Çev. A. B. Güçlü). Ankara: Ark Yayınevi.

Scott, J. W. (2013). *Feminist Tarihin Peşinde*, F.Dinçer ve Ö. Aslan (Ed.). İstanbul: bgst Yayınları.

Shvedova, N. (2005), Obstacles to Women’s Participation in Parliament Julie Ballington ve Azza Karam (Ed.), Women in Parliament: Beyond Numbers, içinde (33-50), International Institute for Democracy and Electoral Assistance, Stockholm

Smith, D. E. (1987). *The Everyday World as Problematic: A Feminist Sociology*. Boston: Northeastern University Press.

Tekeli, Ş. (1982), **Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat**, İstanbul: Birikim Yayınları.

Tepekaya, M. ve Kaplan, L. (2003). Hilâl-i Ahmer Hanımlar Merkezi'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri (1877- 1923). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10,147-202.

Thomas, S. ve Welch, S. (1991). The impact of gender on activities and priorities of state legislators. Western Political Quarterly, 44(2), 445-456.

Tong, R. (2008). *Feminist Düşünce*. (Çev: Z.Cirhinlioğlu). İstanbul: Gündoğan Yayınları.

Turhan, M. (2000). Siyasi elitler. (Elektronik Kitap). Ankara: Gündoğan Yayınları.

Tüccaroğlu, İ. (2012). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde kadının siyasi yaşamda karşılaştığı güçlükler. Kadın Araştırmaları Dergisi, 0(6).

UN Women. (2023). Facts and Figures: Women's Leadership and Political Participation. <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/leadership-and-political-participation/facts-and-figures#83880> (22.08.2024).

Usal, Z. O. (2010). Uluslararası insan hakları hukuku merceğinden kadının siyasi hayata katılımı ve bazı kota uygulamaları. Türkiye'de toplumsal cinsiyet çalışmaları: Eşitsizlikler, mücadeleler, kazanımlar (Ed: H. Durudoğan, F. Gökşen, B. E. Oder, ve D. Yüksek). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları

Uysal, B. (1984). Siyasal katılma ve katılma davranışı üzerinde ailenin etkisi. İstanbul: TODAE Yayınları

Yayla, A. (2002). Siyaset teorisine giriş. Ankara: Liberte Yayınları.

Yaylı, H., & Eroğlu, G. (2015). Yerel katılım bağlamında Türkiye'de kadın temsili. International Journal of Science Culture and Sport (INTJSCS), 3, 504-524.

Yıldırım, H. (2013). Yerel Yönetimlerde Kadının Siyasi Temsil Yetersizliği. <http://akademikperspektif.com/2013/03/08/kadininsiyasi-temsil-yetersizligi/adresinden> alındı.

Yıldız,D.,Koç,İ.(2008). Türkiye'de Milletvekillerinin Çocuk Sayısı ve Değişimi: Genel Nüfus İle Karşılaştırılmalı Bir Analiz, Nüfusbilim Dergisi, 09, 30-31, 3-12

Yumuş, A. (2011). Kalkınma planları çerçevesinde toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışının ekonomik, toplumsal ve siyasi boyutları (Doctoral dissertation, TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü).

Verba, S. (1995). Voice and equality: Civic voluntarism in American politics. Harvard UP.

Walby, S. (2014). *Patriyarka Kuramı*. Ankara: Dipnot Yayınları.

Waring, M. (2010), women's political participation, Auckland university of Technology

Wollstonecraft, M. (2010). *Vindication of The Rights of Women*. Floating Press.

Yaraman, A. (2006), “72 Yılın Ardından: Kadını İçermeyen Siyaset”, **Toplumsal Tarih**,156, 14-22, <http://www.aysegulyaraman.com/makale/72%20yil%20ardindan.pdf> (18.05.2012).

Yavaşgel, Emine (t.y.), “Demokratik Toplumlarda Seçim ve Temsil”, www.siyasaliletisim.org (23.04.2012).

Yayla, A. (2002), **Siyasal Teorisine Giriş**, Ankara: Siyasal Kitapevi.

Yıldız, D., & Koç, İ. (2008). Türkiye’de Milletvekillerinin Çocuk Sayısı Ve Değişimi: Genel Nüfus İle Karşılaştırılmalı Bir Analiz. *Nüfusbilim Dergisi*, 30(1), 3-12.

Yılmaz, S. H. (2005), “Yerel Basının İşlevlerinin, Siyasal Katılım ve Denetim Olguları Açısından Değerlendirilmesi”, **İletişim Fakültesi Dergisi**, 21, 111-115, <http://www.iudergi.com/tr/index.php/iletisim/article/viewFile/12711/11939> (03.03.2012).

Zihnioğlu, Y.(2003).Kadınsız İnkılap, Nezihe Muhiddin, Kadınlar Halk Fırkası,Kadın Birliği, İstanbul:2003 Ekim.

<https://kadem.org.tr/kadinlara-yonelik-yasal-duzenlemeler/>(13.07.2024).

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2022-49668> (13.07.2024).

<https://unfoundation.org/>(13.07.2024).

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2022-49668>